

146415

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**DİVAN EDEBİYATINDA
NAZİRECİLİK GELENEĞİ
VE
HEVÂYÎ'NİN
NAZİRELERDEN OLUŞAN DİVANI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

146415

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ali YILDIRIM

HAZIRLAYAN

Sinan YILDIRIM

ELAZIĞ 2004

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TEZİN ADI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

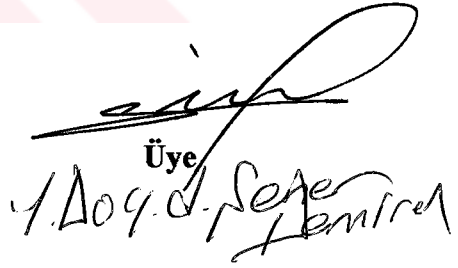
Danışman

Doc. Dr. Ali YILDIRIM

Üye

Dr. ZÜMRA GÖLGE

Üye

Y. Doç. Dr. Seren
Hemirel

Yukarıdaki Jüri üyelerinin İmzaları Tasdik Olunur.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü:

İÇİNDEKİLER

ÖZET	
ÖNSÖZ	I
HEVÂYÎ'NİN HAYATI	III
HEVÂYÎ'NİN EDEBÎ KİŞİLİĞİ	V
HEVÂYÎ'NİN ESERLERİ	VIII

I. BÖLÜM

NAZÎRENİN TANIMI	IX
NAZİRECİLİK GELENEĞİ	XIII
HEZL	XV

II. BÖLÜM

Eserin Adı	XVII
Eserin Yeri	XVII
Eserin Özellikleri	XVII
Eserde Kullanılan Nazım Şekilleri	XVII
Eserde Kullanılan Vezinler	XVIII
Gazeli Tanzir Edilen Şairler Ve Şiir Sayıları	XX
Eserde Adı Geçen Yer Adları	XXII
Eserde Adı Geçen Kavim Adları	XXIII
Eserde Adı Geçen Aşk Kahramanları	XXIII
Eserde Adı Geçen Diğer Şahıslar	XXIII
Eserdeki Dil ve Üslup	XXIV
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	XXVI
SONUÇ	XXVII
KAYNAKÇA	XXVIII

III. BÖLÜM

DÎVÂNIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

Gazeller (Nazireler)	1
Tahmisler	160
Rübâîler	163
Matla'lar	166
ÖZ GEÇMİŞ	

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Divan Edebiyatında Nazirecilik Geleneği
ve
Hevâyî'nin Nazirelerden Oluşan Divanı

Sinan YILDIRIM

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

2004; Sayfa : XXVI + 167

Hevâyî 17. yüzyılın sonları ve 18. yüzyılın başlarında yaşamış bir şairdir. Hezl tarzı şiirler yazmakla en çok tanınan şairlerden biridir. Hevâyî'nin üzerinde çalıştığımız eseri hezl tarzındaki nazirelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla çalışmamızda Hevâyî hakkında bilgi verildikten sonra nazire ve hezl hakkında da bilgi verilmiştir.

Eserde Divan şiirindeki klasik konular diğer Divan şairlerindeki kadar çok yer almamaktadır. Aynı zamanda eserde dini terimler çok az kullanılmaktadır.

Üzerinde çalıştığımız eser Divan edebiyatının farklı bir yönünü ortaya koyması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Divan şiiri, Hevâyî, Nazire, Hezl

SUMMARY

MASTER THESIS

Tradition of Writing Nazire on Divan Literatüre
And
The Divan of Hevâyî formed Nazires

Sinan YILDIRIM

Fırat Üniversitesi,
Estitute of Social Sciences
Department of TukişhLanguege and Literaty

2004, Page: XXVI + 167

Hevâyî was a poet who had lived in the late of 17th and in the early of 18th centuries. He was one of the well known poet that he had writen hezl style poets. The work of Hevâyî, on which we have studied was formed nazires on hezl style. Consequently, on our study first it has been informed about Hevâyî then, nazire and hezl.

On the work of Hevâyî classical subjects Divan poems aren't taken place more as on the poems of Divan poets. Besides religions terminology is also used very little.

The work, on which we have studied, is very important because of bringing up a different side of divan literature.

Key words: Divan poetry, Hevâyî, nazire, hezl.

ÖNSÖZ

Divân edebiyatında hezlâmiz nazîreler, argo ve hatta küfür içerdikleri için yazılı edebiyatta pek rağbet görmemekte ve özellikle yazılı olarak çoğalmayıp halk arasında sözlü olarak yayılmaktadır. Hezl hakkında müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Bununla birlikte bu tür şiir örnekleri üzerinde de fazla durulmamıştır. Buna rağmen bu tür şiirler, edebiyatımızın ve kültürümüzün farklı bir yönünü yansıtması bakımından önemlidir. Biz de bu eksikliğin giderilmesine katkıda bulunmak amacıyla böyle bir çalışma yapmayı düşündük.

Nazîreler yoluyla farklı şairlerin şiirdeki ustalıklarının ve sanat anlayışlarının karşılaştırmasını yapabilmekteyiz. Ayrıca çok ciddi hatta duygulu konulara bile şaka yoluyla farklı bir şekilde bakabilmemizi sağlaması açısından hezl tarzı şiirler de ayrı bir öneme sahiptir. Bu açıdan bakıldığında Hevâyî divân edebiyatında sıkça rastlamadığımız latife yollu şiirler yazması dolayısıyla edebiyatımızın farklı bir yönünü dile getirmektedir.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın başında Hevâyî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında kısaca bahsedilmiştir. Üzerinde çalıştığımız eserin, çoğunlukla gazeller ve Hevâyî'nin bu şiirlere yazdığı hezlâmiz nazîrelerden oluşması sebebiyle çalışmamızın birinci bölümünde nazîre, nazîrecilik geleneği ve hezl hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde bizim esas konumuzun Hevâyî'nin nazîreleri olması dolayısıyla yer adları, şahıs adları, kavim adları, eserdeki dil ve üslup değerlendirilirken özellikle Hevâyî'nin nazîreleri üzerinde duruldu. Eserde geçen yer adlarını, şahıs adlarını ve kavim adlarının çoğunu eserde geçtiği yerleri de tespit ederek gösterdik. Hevâyî'nin nazîre yazmadığı gazelleri de konumuzun dışında kalması dolayısıyla çalışmamıza almadık. Üçüncü bölümde ise eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Eserde geçen ve geniş coğrafya bilgisi gerektiren bazı coğrafi yer adları, bir çok argo kelime ve Batı dillerinden geçen kelimenin bulunması dolayısıyla okumada tereddüde düştüğümüz yerleri parantez içerisinde soru işareti ile belirttik. Eserin hezl tarzında yazılması dolayısıyla bazı şiirlerde bulunan küfürlü ifadelerin baş harflerinden sonra üç nokta ile gösterdik.

Gazeli tanzir edilen şairleri, bu şairlerin şiirlerinin eserdeki yerleri ve bu şairlerin eserde kaç adet şiirinin olduğunu bir tablo ile gösterdik.

Eserde gazeller kafiye sırasına göre dizilmiş ve her gazelin karşısına aynı sayfada ona yazılmış olan nazîresi bulunmaktadır. Biz de eserin transkripsiyonlu

metnini yazarken aynı sıraya göre yazdık ve her gazele sırasıyla bir numara vererek gazelin geçtiği varak numarasını dipnotta gösterdik. Bu gazellere yazılan nazîrelerin başına hangi gazele nazîre olarak yazıldıysa o gazele verilen aynı numarayı verip numaradan sonra bir yıldız(*) işareti koyarak bu nazîreleri numaralandırdık. Eserdeki gazeller ve bu gazellere yazılan nazîreler aynı sayfada oldukları için nazîrelerin varak numaraları dipnotta ayrıca gösterilmedi.

Divân edebiyatında hezl yazmakla en çok tanınan iki şairden biri de Hevâyî'dir. Dolayısıyla hezlâmiz nazîre türü anlatılırken verebileceğimiz en güzel örneklerden biri de Hevâyî'nin nazîreleridir. Hevâyî hezl türünde şiir yazmakla meşhur nadir şahıslardan olması dolayısıyla da önemlidir.

Çalışmamızın tüm aşamalarında sabır ve hoşgörüyle yardımlarını esirgemeyen ve özellikle eserin transkriptinin yapılmasında karşılaştığım tüm zorluklarda bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Ali YILDIRIM'a teşekkür ederim.

Sinan YILDIRIM

Elazığ, 2004

KUBÛRÎ-ZÂDE HEVÂYÎ'NİN HAYATI(Ö. H.1122,1127/ M. 1710, 1715)

Asıl adı Abdurrahman olan Hevâyî'nin doğum tarihi belli olmamakla birlikte İstanbul'da doğduğu bilinmektedir.¹ Rahmî² mahlasıyla da bilinen Hevâyî'nin şiirlerinde Edirne şehri 9 defa geçmektedir. Hevâyî bunların birinde Edirne'yi çok iyi bildiğini îmâ etmektedir.

Sur şalmadığım Edrine'de bâb mı kaldı (62-b)

Edirne'yi çok iyi bildiğini bu beytinden anladığımız Hevâyî'nin Edirne'yi zikrettiği birkaç beyit aşağıda örnek olarak verilmiştir:

Edrine şehrine geldik hay yok hû kılmamış

Gece şûrbâsı çıkar bir belli kapu kılmamış (30-a)

Var iken Edrine'nün kırgası kulağ tutma

França milketinün nağme-i kıalyasına(53-a)

Geldikde bu kez Edrine'ye yolda Hevâyî

Gerdüneye hiç binmedi hep at ile geldi(62-a)

Edirne'den bu kadar çok bahsetmesi bazı eserlerde de Edirneli Hevâyî³ olarak bahsedilmesi dolayısıyla Hevâyî'nin Edirne'de yaşadığını tahmin edebiliriz.

Hevâyî bazı kaynaklarda ise Mürekkepçi Hevâyî⁴ olarak anılmaktadır. Hevâyî'nin şiirlerinde aşağıdaki beyitlerde de görüleceği gibi direkt olarak kendisinin mürekkepçi olduğunu ifade etmesi dolayısıyla onun mürekkeçlikle uğraştığını anlamaktayız. Eserde 34 yerde dükkân kelimesinin geçmesi, bunlardan 8'inde (3-a, 9-b, 13-a, 31-a, 36-b, 38-a, 67-a, 67-b) "dükkânım" diye bahsetmesi dolayısıyla onun bu işi yaptığı bir de dükkânının olduğunu anlamaktayız.

İki kırpuz beyek âğûş nekünced hergiz

Ya kitâbet ya mürekkebcilige ol kırsend (8-b)

Öğretme mürekkeçiligi kimseye hergiz

Tâ kim saña şan'atda bahâdır demesinler (20-a)

¹ Pervin AYNAGÖZ, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l Eş'âr), Elazığ 1988, s.174

² a.g.e. s.174

³ Ağâh Sırrı Levend, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s.524

⁴ Cem DİLÇİN, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s.273

Çok görmez idi dirhemine bir pulu küttâb
Dünyâda mürekkebcî hemân bir ben olaydım (42-b)

Bir zemân ben de mürekkebcî idim
Gece gündüz dögülürdü dübegim (68-b)

Eserinde 34 şairin şiirini tanzir eden Hevâyî'nin, Yahyâ, Nedîm, Fuzûlî, Bâkî gibi birçok şaire nazîre yazmış olmakla birlikte en çok Nâbî'ye nazîre yazması dolayısıyla en çok ondan etkilendiğini söylemek mümkündür.

Divan oluşturacak ve mesnevi tarzında iki eser daha yazabilecek yeterliliğe sahip olan Hevâyî'nin tahsili hakkında kaynaklarda ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Sadece *evâ'il-i hâlinde tahsil-i ma'ârif*⁵ ettiği ve *rûz-nâmçe-i evvel hulefâsından*⁶ olduğu belirtilmiştir.

Safâyî tezkiresinde çok gazel yazdığı belirtilen Hevâyî daha çok hezl yazmakla tanınmıştır. Divân edebiyatında Hevâyî ve Sürûrî hezl tarzı şiir yazmakla en çok tanınan iki şairdir.⁷ Latifelerle donanmış bir şair olduğu Safâyî'de zikredilmektedir.

Kabri Emir Buhârî Tekkesi civarında olan Hevâyî'nin ölümünün Safâyî tezkiresinde Hac ziyareti sırasında Mısır-Kâhire'de 1122(1710-1)de olduğu şu şekilde anlatılmaktadır: "*biñ yüz yigirmi iki târihinde arzû-yı hacc ile taraf-ı baħrdan 'âzim-i sûy-ı Hicâz olup Kâhire-i Mısır'a varduğda tûfî-i rûh-ı pür-fütûhı kafes-i tenden pervâz ve fezâ-yı uq̄bâda âşiyân-sâz olmuşdur.*"⁸ Belîğ'de ise ölümü "*ârzû-yı hac ile biñ yüz yigirmi yedi senesinde Mısır'da 'azm-dergâh-ı erhamü'r-Râhimîn eyledi.*"⁹ şeklinde 1127(1715) olarak verilmektedir. Vefatına düşürülen tarih beyti ikinci görüşü doğrular niteliktedir.

Çekti pây-i inzivâyı çün dedim
Rahmi'ye rahm eylesin Rabbürrahim(1127)

Edirne'de yaşamış olan Hevâyî, bir kayda göre İstanbul'da vefat etmiştir.¹⁰

⁵ Pervin AYNAGÖZ, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l Eş'âr), Elazığ 1988, s.174

⁶ Prof. Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU, İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.110

⁷ Cem DİLÇİN, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s. 273

⁸ Pervin AYNAGÖZ, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l Eş'âr), Elazığ 1988, s.174

⁹ Prof. Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU, İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.110

¹⁰ Zehrâ Vildan ÇAKIR, Hevâyî(Abdurrahman, Kubûrî-zâde) Dîvânı'nın Tenkidli Metni ve İncelemesi, Edirne 1998, s.2

HEVÂYÎ'NİN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Hevâyî, Rahmî veya Mürekkeççi Hevâyî mahlaslarıyla şiirler yazan şair hezl tarzı şiirler yazmakla meşhurdur. Divân edebiyatında Mürekkeççi Hevâyî ve Sürûfî hezliyatlarıyla tanınmıştır.¹¹ Hezl tarzında şiirler yazması dolayısıyla dizelerinde ayet, hadis gibi dînî unsurlara rastlanmamaktadır. Şiirlerinde argo ve hatta küfür içeren beyitler bulunmaktadır.

Tezkirelerde latifeli şiirler yazdığından bahsedilen şairin hayatının ilk yıllarında tahsil-i maârif ettiği belirtilmektedir. Fakat şairin nerede eğitim gördüğü, hangi seviyeye kadar tahsil yaptığı veya hangi hocalardan ders aldığı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Şair “eş’ârî pâk ve güftârî sûz-nâkdır”¹² şeklinde tanıtılmaktadır. Birkaç istisnası dışında vezni başarılı bir şekilde kullanan şairin tezkirelerde güzel gazel yazdığı ifade edilmekle birlikte şairin asıl tanındığı tür ise hezldir.

Küfürlü ifadeleri hatta kendi sanatını aşağılayacak sözleri bile söylemekten çekinmeyen şair bir beytinde kendisini *mudhik* olarak şiirlerini de:

Ey Hevâyî güler elbet okuyan

Katı pek masharadır eş’ârûñ

diyerek anlatmaktadır. Bir başka beytinde ise:

Degmez iken ikisi bir pula mışra‘larinuñ

Oğuyan hiçden eder şi‘r-i Hevâyî’ye pesend

demektedir. Şairin bu ifadelerinden şiir yazmada asıl amacının sanath bir söyleyiş veya derin bir felsefî düşünce olmadığını daha çok latife yapmak ve okuyanları güldürmek olduğunu anlamaktayız. Hevâyî, şiirinde *sarp edâlar* olmadığını şiirlerinin *pür-şaka* olduğunu söylemektedir. Hatta “*Hevâyî ekseriyyâ sözleri işkenbeden söyler*” demektedir. Dolayısıyla Hevâyî’nin şiirlerinde anlam derinliği aramak gereksizdir.

Tezkirelerde ‘*ulemâ-i şu‘arâdan bir zat*¹³ olduğu zikredilen Hevâyî’nin *rûz-nâmçe-i evvel hulefâsında*¹⁴ dahil olduğu da belirtilmektedir. Safâyî tezkiresinde şairin

¹¹ Cem DİLÇİN, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s.273

¹² Pervin AYNAGÖZ, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-Âsâr Min Fevâ’idi’l Eş’âr), Elazığ 1988, s.174

¹³ Ahmet Remzi AKYÜREK, Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri I,II,III, Miftâhu’l-kütüp ve Esâmî-i Müellifin Fihristi, Bizim Büro Basımevi, II. Cilt, Ankara 2000, s.489

¹⁴ Prof. Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU, İsmail Belig Nuhbetü’l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti’l-Eş’ar, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.110

ma'ârif ile ârâste ve letâyif ile pîrâste bir şâ'iri mâhir olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı eserde *eş'ârî pâk ve güftârî sîz-nâkdur*¹⁵ ifadesinin geçtiğini görmekteyiz.

Hevâyî'de Divân edebiyatının vazgeçilmez konularından olan ideal sevgili veya mükemmel tabiat tasvirleri gibi konulara fazla rastlanmamaktadır. Buna karşılık şiirlerinde sosyal tenkit içeren ifadeler hatta tamamen sosyal aksaklıkları anlatan şiirler bulunmaktadır. Divânında:

Rüşvetle mukaffel olalı bâb-ı mesâlih
Taştan taşa baş urmada erbâb-ı mesâlih
Olsun kazığına işi bağlatma ki bitmez
Baş üstüne der hem n'ola gird-âb-ı mesâlih

şeklinde devlet kurumlarını eleştiren şair divân edebiyatında pek de rastlamadığımız çok basit konularda dahi şiirler yazmıştır. Divânında isfenâh redifli bir şiir bulunmaktadır:

Dadı tuzı yok börekten gayrı şeye yaramaz
Görmeyince ince toğranmış piyâzı isfenâh

Şiirlerinde aşk ve ızdıraptan fazla bahsedilmemektedir. Aşk konusunu diğer bir çok divân şairine göre çok az işleyen şair şiirlerinde aşk kahramanlarından da fazla bahsetmemektedir. Mısralarında daha çok Topal İmam, Mumik, Memiş, Macaroğlu, Kürkcübaşı, Hacı Kanber, Gergerli-zâde gibi mahallî kahramanlardan bahsetmektedir. Az da olsa aşk konusunu işleyen şiirleri bulunmaktadır:

Seni sevdim demek ile yüzüni ekşiletdüñ
Eyledüñ 'âşıkâ bi-hûde ğâzab n'oldı saña(3-b)

Hevâyî aşktan çok cinsi isteklerini izhar eden şiirler yazmıştır:

Elif isminde bir oynaşımız kalmışdı 'âlemde
O da vardı Kıyık semtinde evlendi vâtan tıtdı (60-a)

Şiirlerinde cismânî aşk bile fazla bulunmayan şairde ilâhî aşkı bulmak mümkün değildir. Aynı zamanda şiirlerinde ayet, hadis, Peygamber Efendimiz, sahabeler, evliyalar gibi dînî unsurlar yer almamaktadır. Hezl tarzı şiir yazması dolayısıyla bu yadırganmamalıdır.

İçli, duygulu şiirler yazmayan şair, gam, keder, ayrılık acısı gibi konulardan da fazla bahsetmemektedir. Lirik bir şair değildir. Dolayısıyla şiirlerinde coşkun bir ifade

¹⁵ Pervin AYNAGÖZ, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l Eş'âr), Elazığ 1988, s.174

bulunmamaktadır. Şiirlerinde duygulu, hüznü ifade eden bulunmayan şairin şiirlerinde latifeler, şakalar çokça yer tutmaktadır. Şaka yaptığını bizzat kendisi de ifade etmektedir:

Vehbî'ye şakâ etdi Hevâyî gazelinde
Tel kırdı lâîfeyle biraz vardı bozışdı

XV. yüzyılda başlatılan halk deyimlerinin Divan edebiyatında kullanılmasını Hevâyî'de çokça görmekteyiz: “Yerin kim tutdı bilseydüñ ozanlardan Hevâyî'nüñ” ya da “Sözü uzatma yeter hâlî edüp ozanlığı ço / Bizi de gâhîce söylet boğaz alanlığı ço” gibi ifadelerle ozanlık iddiasında olan Hevâyî'nin şiirlerinde halk deyişleri, atasözleri, gelenek görenekler gibi halk kültürüne ait unsurlar çokça kullanılmaktadır:

Evlenüp çokdan tağardım boynıma tuz torbasın
Girdi iki ayağı bir pabuca yârânuñ
Tel kırdı lâîfeyle biraz vardı bozışdı
Hevâyî ekşeriyâyâ sözleri işkenbeden söyler
Söz arasına girdik isek balğam olmadık
Degmez iken ikisi bir pula mışra'larinuñ
Çocuğlara be-meded tütsi ver nazâr degmiş
Kırık çanağla âteş getir de hürmül saç

Değişik dil özelliklerine rastladığımız eserde Çağatayca, ola ki, belki, inşallah anlamlarına gelen “bolayki” ya da söyledi anlamına gelen “ayıtdı”, eski Türkçe'de gizli anlamına gelen “uğrın” gibi kelimeler kullanılmaktadır.

Divanında gazel, tahmis, rübâî, kıt'a ve matlâ gibi nazım şekilleri bulunmaktadır. Mesnevi tarzında iki eseri daha bulunan şairin divanında tevhid, münacaat, kaside ve tarih gibi nazım şekilleri bulunmamaktadır.

Bazı şiirlerinde konu bütünlüğü bulunan şairin bütün şiirlerinde bunu göremiyoruz. İlk beytinde :

Hazlanur yolında döksem eşk-i hûn-âlûdı hep
Sevdiğim mankır kuşidur aqçadur maqşûdı hep

diyen şairin ikinci beyitte bambaşka bir konudan bahsettiği görülmektedir:

Olmışına hamına bakmaz ağaca çıkıcak
Bâğ-bân bir dâne koymaz devşirir armûdı hep

Şiirlerinde vezni başarılı bir şekilde kullanan şairin üslubundaki en göze batan özellik, hezl tarzı şiirler yazması dolayısıyla ifadelerinde alaylı ve şaka yollu ifadeler, argo ve hatta küfürlü sözlerin bulunmasıdır.

HEVÂYÎ'NİN ESERLERİ

Hevâyî'nin Hezliyât'ı dışında 4 manzum eseri bulunmaktadır. Safâyî, Belîğ ve Osmanlı Müelliflerinde ismi geçen Divan'ında^{16, 17, 18} 165 gazel, 2 tahmis, 8 rübâî, ve 4 matlâ bulunmaktadır. Divânında ayet, hadis, melekler, Peygamber Efendimiz, evliyalar gibi dînî unsurlara rastlanmamaktadır. Divân'da daha çok mahallî şahsiyetler yer almaktadır. Yer adları ve kavim adları çokça geçen eserde Türk milleti hep olumsuz yönüyle işlenmiş, zelil, köylü, kaba diye nitelendirilmiştir. Divân'da toplumun güncel yaşamıyla ilgili gelenekler, yiyecek, içecek isimleri, giyecek adları çokça kullanılmaktadır. Atasözleri de bulunan divânda daha çok deyimler kullanılmıştır. Şiirlerinde argo ve hatta küfürlere rastlanmaktadır. Hevâyî'nin kendi ifadelerinde dilinin sade olduğu belirtilmekle birlikte dilinin sade olduğu gözlenmemektedir. Divân'ı üzerinde Trakya Üniversitesi'nde bir çalışma yapılmış ve Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur. Fakat Hevâyî'nin diğer eserleri hakkında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Divân'ı hakkında bu tür bilgilere ulaştığımız Hevâyî'nin diğer eserleri hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Tezkirelerde mesnevî tarzında yazıldığı ifade edilen eserlerin yalnızca Vâmık u Azrâ¹⁹ ve Yusuf ü Züleyhâ²⁰ şeklinde sadece isimleri zikredilmekle yetinilmiştir.

¹⁶ Pervin AYNAGÖZ, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l Eş'âr), Elazığ 1988, s.174

¹⁷ Prof. Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU, İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.110

¹⁸ Ahmet Remzi AKYÜREK, Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri I,II,III, Miftâhu'l-kütüp ve Esâmî-i Müellifin Fihristi, Bizim Büro Basımevi, II. Cilt, Ankara 2000, s.489

¹⁹ a.g.e. s. 174

²⁰ a.g.e. s. 174

NAZİRE

Nazîre; sözlükte “örnek, karşılık” anlamına gelmektedir. Arapça (n z r) kökünden (nazîr) eş, benzer anlamındaki kelimedenden türetilmiştir. Arapça'da mübalağa ismi, Türkçe'de sıfat olarak kullanılır. Günlük dilde “nazîre yapmak” şeklinde, “yapmak” yardımcı fiili ile kullanılır.²¹ Bir davranış veya söze karşılık olarak yapılan davranış veya sözle karşılık vermek anlamlarında kullanılır. Edebiyatta; bir şairin şiirine başka bir şairce aynı ölçü, uyak ve redifte yazılan benzerine denir. Bunu yapmaya “tanzir” denir. Divân şairlerince bir şairin şiirini tanzir etmek, ona karşı bir saygı duyulduğunu ve onun şiirinin ve üslûbunun beğenildiğini anlatmak içindir. Bundan dolayı divân edebiyatında nazîrelerin önemli bir yeri vardır.²²

Gibb'e göre nazîre: Bir başka şairin eserini geçmek amacıyla yazılan şiirlerdir. Nazîre, geçilmeye çalışılan şiirin vezin ve kafiyesiyle hatta varsa redifiyle de aynı olmalıdır; şiirde işlenen mana da nazîresi yapılan şiirle paralellik arz etmelidir. Bir şair, bir başka şairin uzun bir mesnevisine nazîre yazmaya kalkıştığında bu esere, “cevap” adı verilir.²³ Gibb'de rastladığımız nazîre hakkındaki farklı bir görüş ise nazîrenin “tek kafiyeli sistemle yazılan şiirlerle ilgili olarak kullanılan bir terim” olduğudur. Bu görüşe diğer kaynaklarda rastlamadık.

Nazîre, İslâmî edebiyatta, bugünkü anlamıyla bir taklit değildir. Şair, sevdiği ve saydığı bir şairin herhangi bir şiirini beğenir; aynı vezin ve kafiye ile onun benzerini meydana getirir. Aldığı, yalnız vezin ve kafiye'dir. Nazîrenin, asliyle başka bir benzerliği olmayabilir. Çok kez bu nazîre aslından üstün de düşer. Bunun taklit ile hiç bir ilgi yoktur. Sadece, şiirine nazîre söylenen şaire karşı gösterilmiş bir “cemîle”dir. Nazîreye “cevap” da denilir.²⁴ Nazîre genellikle şairlerin gazellerine karşı yapılmaktadır. Nazîre divân edebiyatında çok yaygındır. Bu yüzden divân edebiyatı “nazîreler edebiyatı” olarak da adlandırılmaktadır.

Şairler, çeşitli sebeplerle nazîreler yazarlar. Bazıları tanzir ettikleri şiirin daha güzelini yazmak, bazıları alay etmek (hezl), bazıları da şiire yeni başladıkları için kendilerini geliştirmek amacıyla nazîre yazarlar. Şairliğe yeni heveslenenler işe nazîre söylemekle başlarlar.²⁵ Bunlara ise nev-hevesân denir.

²¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, 7.cilt, Ötüken Yayınları, İstanbul 1985, s.2611

²² Cem DİLÇİN, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s.269

²³ E. J. Wilkinson GIBB, Osmanlı Şiir Tarihi. I. II. Cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, s.78-79

²⁴ Agâh Sırrı LEVEND, Türk Edebiyatı Tarihi, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s.71

²⁵ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 6. Cilt, Dergah Yayınları, İstanbul 1986, s.544

Divân edebiyatında nazîreler çoğunlukla önemli şairlerin şiirlerine karşı yazılır. Divân şairinin anlayışına göre bir şairin şiirini tanzir etmek, onun sanatına olan saygının ifadesidir. Nazîrenin, asıl şiirin bir taklidi olmaması ve en az onun kadar güzel olması gerekir. Durum böyle iken, divân şairleri nazîreciliği bir biçim benzeyişi düzeyinden ileri götürememişlerdir. Örneğin, Fuzûlî yolunda şiirler yazan Kâzım Paşa, onun birçok gazeline nazîre yazmışsa da, Fuzûlî'deki ruh ve sanat onda olmadığı için kuru bir taklitten ileri gidememiştir. Yine Nedim'i izleyen İzzet Ali Paşa da, Nedim'deki şuh üslûbu taklit etmişse de başarılı olamamıştır. Halbuki nazîrede asıl amaç, şairin kendi özelliğini ve sanatçı kişiliğini göstermesidir. Nedim, Fuzûlî'nin âşıkane bir gazeline, kendi sanatçı kişiliğine uyan şuh ve nükteli bir üslûpla yazdığı nazîreyle bu yolun en güzel örneğini vermiştir.²⁶

Aynı konuda yazılan eserlerin değişik zamanlarda yeniden ele alınması da nazîrecilik olarak görülebilir. Bu tutuma Doğu ve Batı edebiyatlarında sık rastlanır. Msi. Yunan klasiklerinden Euripides tarafından yazılan İphigeneia, XVII. asır Fransız klasiklerinden Racine tarafından tekrar yazılmıştır. Aynı mevzu XVIII. Asırda Goethe tarafından bir kere daha işlenmiştir. Bunun gibi Electra, hem Euripides hem Sophokles tarafından yazılmış, bu eser XVIII. asır Fransız trajedi şairi Crebillon tarafından tekrarlanmıştır. Şark edebiyatında nazîre daha çok gazel türünde görülür. Ancak mesnevîler de nazîre için uygun bir tür sayılmıştır. Bilhassa Leyla vü Mecnun, Hüsrev ü Şirin, Yusuf u Zeliha vb. gibi hikâyeler değişik zamanlarda değişik şairlerce işlenmiştir. Üstadların şiirlerini örnek alarak bunlara nazîre söylemek aynı zamanda bir mektep vazifesini de görmüştür. Fuzûlî tarzında yazmaya çalışanlar Fuzûlî Mektebi'ni, Nâbî tarzında yazmaya çalışanlar Nâbî Mektebi'ni oluşturmuşlardır. Bilinen ilk nazîre mecmuası Ömer b. Mezîd'in Mecmû'at'ü'n-nezâir'i(H.840 M. 1437)dir. Nazîre tarzında yazılan manzumeler zamanla bazı mecmualar içinde toplanarak *Mecmuatü'n-nezâir* türünde eserler meydana getirilmiştir. Bunlar arasında en ünlü olanları Mezidoğlu Ömer, Hacı Kemal, Edirneli Nazmî, Pervâne Beğ ve Hisalî'nin derledikleridir. Bir de tehzil yolunda yazılmış nazîreler vardır. Son dönem edebiyatımızda bu tarzın önemli isimleri Dehrî mahlası ile yazan Hüseyin Kâmî Bey, Fazıl Ahmet Aykaç ve Halil Nihat Boztepe'dir.²⁷

Nazîre söyleyenlere nazîre-gû (nazîre söyleyen) denirdi. Nazîrecilik, özellikle İran ve Türk divân edebiyatlarında rağbet bulmuş bir gelenektir. Üstâdların, beğenilen

²⁶ Cem DİLÇİN, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s.269

²⁷ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 6. Cilt, Dergah yayınları, İstanbul 1986, s.544

manzumeler üzerinde bir nevi yarışması olarak da değerlendirilebilir. Nazîre söylemede esas olan, örneğine yetişmek, hattâ onu geçmek, yâni en az örneği ölçüsünde güzel bir şiir söyleyebilmektir. Bu gelenek Türk şiirinde Servet-i Fünûn devrinin sonuna kadar (XX. yy başı) devam etmiştir. Nazîre söylemek veya yazmak, klâsik edebiyatların aynı konu ve temaları döne döne işleme zevkinin bir ifâdesi olduğu gibi, şiiri tanzîr edilen şâir hakkında bir beğenme ve takdîri, yazan için ondan etkilenmeyi, onu üstâd saymayı da ifâde eder. Üstâdların, beğenilen manzumeler üzerinde bir nevi yarışması olarak da değerlendirilebilir. Yaratıcılık ve şahsiyet gösterme imkânı son derece sınırlı olduğu için zor bir yarıştır. Tabiatıyla aynı güzellikte benzer manzume söyleyebilmek, söyleyenin şairlik kabiliyeti ile ilgilidir. Nazîrecilik, aynı zamanda klâsik edebiyatın bir eğitim imkânı ve usûlüdür de; genç şâirler üstâdların eserlerine nazîreler söyleyerek geleneğin bütün imkânlarını elde etmiş, kurallarını öğrenmiş olurlardı.²⁸ Bir de usta şairlerin birbirine yazdıkları nazîreler vardı. Eski veya çağdaş bir şâirin, bir sanat hamlesi ânında yakaladığı güzel bir sesi; bir ses, söz, kafiye, redif ve tema anlaşmasını; şiir iklimine girmiş bir söyleyiş seviyesinde bulan büyük şâir; aynı vezin, kafiye ve redifle; kısaca, aynı ses ve söz anlaşması içinde, bu şiirin daha güzel, daha şevkli, daha başka ve daha derin söylenebileceğini hissedince, bu sefer kendisi, böyle bir şiiri, yeniden ve kendi sanat kudretiyle söylüyordu.²⁹

Bizde bilhassa Ahmet Paşa ile bir çığır hâlini alan bu tarz nazîrecilik, edebiyatımıza çok sayıda üstün şiirler; gazeller, murabba'lar, tahmîs, taşîr, tesdîs ve terkîb-i bend'ler hattâ kasîdeler kazandırmıştır. Buna bir misâl olarak, şâir Ahmedî'nin XIV. asırda söylediği güzel sesli bir bahar şiirine büyük şâir Bâkî'nin XVI. asırda aynı vezin ve kafiye ile ve aynı mûsikî cümleleri içinde ikinci fakat daha usta, daha tanınmış bir bahar gazeli söylemiştir.³⁰

XV. asır Türk şiirinde bu çeşit bir nazîreciliği çığır hâline koyan şâir Ahmet Paşa'dır. Onun meşhur Kerem Kasidesi Şeyhi'ye, Güneş Kasidesi Atâî'ye, Gönül Murabba'ı Melihî'ye ve diğer mühim bir kısım şiirleri de daha başka şâirlere nazîredir. Ahmed Paşa'nın bu nazîreciliğinde aynı şiiri daha güzel, daha üstün söylemek şeklinde bir iddia ruhu vardır. Şâir, bir kısım şiirlerini de çok iyi bildiği Arap ve İran şiirinden alarak Türkçe söyleyiş hâline getirmiştir.³¹

²⁸ Yeni Türk Ansiklopedisi, 7.cilt, Ötüken Yayınları, İstanbul 1985, s.2611

²⁹ Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, I. Cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1987 s.466

³⁰ a.g.e. s.466

³¹ a.g.e. s.466

Nazîreler, nazîre mecmuaları vesilesiyle birçok şairin kendi divânlarında bulamadığımız ve varlığından haberimiz olmayan şiirini ortaya çıkarmaları açısından önemli bir görev îfâ etmektedirler. Nazîreler bu açıdan değerlendirildiğinde bir çok önemli şairimizin şiirlerinin kaybolmaması açısından önemlidir.

NAZİRECİLİK GELENEĞİ

Nazîre geleneği, Türk edebiyatına İran şiirinden geçti. Divân şairleri nazîreyi, bir özenti olmaktan çok, beğendikleri başka bir şairin eserini aşma veya onunla eş güçte olduklarını gösterme sayıyorlardı. Nazîre daha çok gazel ve kaside türündeki şiirlere yazılırdı.³² Nihad Sami Banarlı nazîreyi “bir taklit değil, bir kreasyondur” diyerek değerlendirmektedir. Eski Yunan’dan beri hemen bütün Doğu ve Batı klâsikleri, nazîre şöyle dursun, tercümeyle bile kreasyon addederlerdi. Gerek Doğu, gerek Batı edebiyatında aynı eserin, bu edebiyatların birçok şairleri tarafından tekrar tekrar yazıldığı görülür. Bu tekrarları taklit sanmak hatâdır. Bunlar, eski üstâdların izinde bir saygı yürüyüşüdür ki bir taraftan onların eserlerini yeni bir dil ve üslûp hamlesiyle ve yeni bir görüş ve düşünüşle tazelemek ve yüceltmek hedefindedir.³³

Güzel ve üstün bir eseri, bir defa daha yazmak zevki, heyecanı ve an’anesi, her iki edebiyatta bu çeşit eserleri çoğaltmıştır. Böyle eserlerin yine her edebiyatta yeni ve orijinal eser sayılmalarıdır ki onların defalarca yazılmasını sağlamış ve bu gelenek zamanımıza kadar gelmiştir.³⁴

M. Fatih Köksal’ın tespitine göre nazîreyle ilgili bir bahsi müstakil bir konu olarak işleyen ilk yazar Tevfik Fikret’tir. “Nazîre-perdazlık” başlıklı bu yazıda nazîre, bir terim veya kavram olarak ele alınmamış, ancak “taklit-nazîre” ilişkisi değerlendirilmiş ve bunun bizim edebiyatımızdaki uygulamalarına değinilmiştir. Bu yazıda öz olarak taklidin edebiyatların oluşması ve gelişmesinde önemli ve olumlu, ama “intihal”den tamamen farklı bir unsur olduğunun altı çizilmekte, fakat bizdeki nazîre örneklerinin çoğunlukla taklit seviyesine bile ulaşamadığından yakınılmaktadır. Nazîre konusunda ikinci çalışma Nihad Sami Banarlı’ya (1962) aittir.³⁵ Banarlı çalışmasında: Klâsik Şark şiirinde umumiyetle iki türlü nazîre vardır: Bunlardan biri, üstâdların şiirlerini örnek edinerek, bu şiirlere aynı vezin, kafiye, şekil ve söyleyiş formasyonu içinde benzer şiirler söyleyerek yetişmektir. Demektedir ve bunu, “Üstâdların izinde yürümeyi sanata bir saygı bilen bu iyi ruhlu anlayış”³⁶ olarak değerlendirmektedir. Bu mânâda nazîrecilik, bütün klâsik edebiyatlarda, hele Şark’ta tam mânâsıyla yetiştirici bir ekol vazifesi görür. O kadar ki klâsik Doğu edebiyatında hemen her şâir bu

³² Meydan-Larousse, Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, 5.cilt, Meydan Yayınevi, İstanbul 1971, s.260

³³ Nihad Sami Banarlı, Büyük Nazîreler Mevlid ve Mevlid’de Milli Çizgiler, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1962, s.3

³⁴ a.g.e. s.3

³⁵ M. Fatih Köksal, Edirneli Nazmî Mecma’ü’n-Nezâir, Doktora Tezi, Ankara 2001, s.5

³⁶ Nihad Sami Banarlı, Büyük Nazîreler Mevlid ve Mevlid’de Milli Çizgiler, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1962, s.7

mektepten yetişmiştir. Bizde, *Fuzûlî* tarzında yazmaya çalışanların *Fuzûlî mektebi* yahut *Nâbî* tarzında yazmaya çalışanların *Nâbî mektebi* ve benzerleri böyle teşekkül etmiştir. Bu şâirler, üstadlarını geçemeseler bile onların yolunda yetişerek, bilhassa onların söyleyişlerindeki sırlara ulaşarak, büyük bir şiir seviyesini muhafaza ediyorlar, bir söyleyiş ve anlayış seviyesine yükseliyorlar, hattâ bu seviyeyi, bütün yurt aydınları ölçüsünde üstün tutmaya muvaffak oluyorlardı.³⁷ Banarlı “Anadolu’da Hoca Dehhânî ile başlayan Divân şiirinin, Türk şairleri eliyle Bâkî’ye kadar uzanan ve Bâkî’de büyük tekâmül gösteren bir cephesi de ses güzelliği idi.” ifadesinden sonra “açıkça gösteriyor ki Bâkî’ye ses verenler arasında XIV. asrın üstâd şairi Ahmedî’nin de esaslı mevki vardır.” ifadesiyle nazîrenin büyük şairlerimizde yetişmesinde büyük bir etkisinin olduğunu ifade etmek istemiştir.

³⁷Nihad Sami Banarlı, *Büyük Nazîreler Mevlid ve Mevlid’de Milli Çizgiler*, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1962, s.7

HEZL

Hezl veya hezel, Arapça bir kelime olup sözlükte; eğlence, alay, şaka, latife anlamlarına gelmektedir. Divân edebiyatında: Meşhur ve yaygın bir nazımın vezni ve kaffiyesi taklidedilmek suretiyle lâtife tarzında nazım yazma; bu tarzda yazılan nazım. Hezel söyleyene ise hezl-gû denmektedir.³⁸ Şairler, başkalarının gazel veya kasidelerini tahmis veya tesdis ederek, yahut da müstezat şekline sokarak hezlâmiz manzumeler meydana getirmişlerdir. Eski edebiyatımızda mesnevi, gazel, kaside ve sair şekillerde yazılır. Bazı divânlarda yazma mecmualarda ve hezliyyat adını taşıyan eserlerde bulunur.³⁹ Hezl yerine biçimlice yermek anlamına gelen *tehzil* kelimesi de kullanılır. Günümüzde, nazım tarzında yazılan mizahi yazılara da hezl denilebilir. Eski şairlerimiz ünlü bir kasidenin veya gazelin aynı vezin ve kafiyesinde, yaşadıkları çağın kişileri, olaylarıyla ilgili alaycı şiirler yazarlardı. Bunlara hezl denirdi.⁴⁰ Şair, bununla ya bir konuya mizahi bir nitelik verir, ya da ciddi şiirleri mizahi bir duruma sokar. Ancak bunun bayağılıktan uzak, zarif olması gerekir. Nazîrede, çoğunlukla tanzir edilen şiiri geçme düşüncesi olduğu halde hezilde daha ziyade tehzil edilen şiirle alay etme veya latife yapma düşüncesi vardır.

Cem Dilçin tehzil bahsinde “divân edebiyatında Mürekkepçi Hevâyî ve Sürurî hezliyatlarıyla tanınmıştır.” ifadesini kullanmaktadır. Sâbit’in:

Tenhâda varır görmege cânâna müşelles

Sermâye imiş ‘âşık-ı ‘üryana müşelles

matla‘lı gazeline Hevâyî’nin yazdığı:

Yağlı ter ile etme girîbânı mülevves

Tâ kim demesinler saña qaftânı mülevves

beytiyle başlayan tehzili örnek verebiliriz.

İskender Pala Türk edebiyatında en fazla tehzilin Cumhuriyet döneminde yazıldığını belirtmektedir. Yeni Türk edebiyatında tehzilleriyle ün kazanmış şairler Fazıl Ahmet Aykaç(1884-1912) ve Halil Nihat Boztepe’(1882-1949)dir.⁴¹ Nedim’in:

Ol perî-rû âşika râm olsa da mâni‘ değil

Gündüzün olmazsa ahşam olsa da mâni‘ değil

matla‘lı gazeline Fazıl Ahmet Aykaç’ın yazdığı:

³⁸ Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara 1999, s.361

³⁹ Agâh Sırrı Levend, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s.523

⁴⁰ Meydan-Larousse, Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, 5. Cilt, Meydan Yayınevi-İstanbul, s.33

⁴¹ Cem DİLÇİN, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s.273

Şahsımız ma'rûz-ı düşnâm olsa da mâni değil

Fikrimiz mağlûb-ı evhâm olsa da mâni değil

beytiyle başlayan tehzili örnek gösterebiliriz.

Agâh Sırrı Levend hezlâmiz şiirler hakkında "Bu tarzda yazılmış kıt'alar içinde zarif bir nükteyi, güzel bir mazmunu ihtiva edenler eksik değildir. Çok defa hecv ile karışmış bulunurlar." demektedir.

Tehzil bazı kaynaklarda nazîreye yakın farklı bir tür olarak kabul edilirken bazı kaynaklarda tehzilin, bir şiire, aynı ölçü ve uyakta şaka ve alay yollu yazılmış nazîre şeklinde zikredilerek nazîrenin bir çeşidi olduğu kabul edilmektedir. Fakat tehzil şekil olarak nazîreden farksız olmasına rağmen konusunun asıl şiirden farklı, alay, şaka ve latife olması dolayısıyla ayrıca değerlendirilebilir.

İskender Pala tehzili konu bakımından 5 grup altında toplanabileceğini ifade etmektedir:

1. Şairin kendisini anlattığı tehziller
2. Önemli kişiler hakkındaki tehziller
3. Kurumları konu edinen tehziller
4. Sosyal olaylar üzerine yazılan tehziller
5. Karışık konulu (serbest) tehziller.

ESERİN TANITIMI**Eserin Adı:**

Mecmû'a-i Nâbî Nazîre-i Hevâyî (Nâbîli Hevâyî Dîvâmı ve Cümle Nazîreler Mevcuddur)

Eserin Yeri:

Süleymaniye Kütüphanesi

Kısm: Hacı Mahmud Efendi

Yeni Kayıt No: 5199

Eserin Özellikleri:

Eser 70 varaktan oluşmaktadır. Eserde tanzir edilen şiiirlerle bu şiiirlere Hevâyî'nin yazdığı hezl tarzındaki nazîreler bulunmaktadır. Eserde nazîre yazılan şairlerin sadece mahlasları bulunmaktadır. Mahlaslar şiiirlerin başında bulunmaktadır ve her bir sayfada önce nazîre yazılan şiiir, aynı sayfada bu şiiirin karşısında o şiiire yazılan Hevâyî'nin nazîresi bulunmaktadır. Gazel bulunan sayfalarda bir zemin şiiir ve bir nazîre olmak üzere ikişer şiiir bulunmaktadır. Eserde 34 şaire hezl tarzında nazîre yazılmıştır. Hangi şiiirlere nazîre yazıldığı, şiiirlerin yerleri ve her şairin kaç şiiirine nazîre yazıldığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. En çok Nâbî'ye nazîre yazılmıştır ve 61 adettir. Şairin en çok Nâbî'ye nazîre yazmasını şairin Nâbî'ye olan ilgisinden olduğunu düşünüyöruz. Nazîre yazılan şiiirler kafiyelerine göre sıralanmıştır. Gazeller genellikle beşer ve altışar beyitten oluşmaktadır. Eserde iki tanesi iç içe yazılmış toplam 136 gazel, 11 tahmis, 11 rübâî, 10 matla' bulunmaktadır. Eserde 36 yerde "dükkân" kelimesi geçektedir. Yazarın bazı eserlerde Mürekkepçi Hevâyî⁴² olarak anılması dolayısıyla yazarın bir mürekkep dükkânı olduğu ve mürekkepçilikle uğraştığını söyleyebiliriz.

Eserde kullanılan nazım şekilleri:

73 gazel

64 nazîre

11 tahmis

11 rübâî

10 matla'

⁴² Cem DİLÇİN ,Örneklele Türk Şiiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s.273

Eserde kullanılan vezinler şunlardır:***Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün***

1-a, (2-a), 4-b, 5-a, 5-b, 8-b, 9-a, 9-b, 11-a, 11-b, 17-b, 18-b, 21-b, 24-a, 25-b, 27-a, 28-b, 29-a, 30-a, 30-b, 32-a, 34-a, 36-b, 38-a, 44-a, 44-b, 46-b, 47-a, 52-a, 56-a, 57-a, 57-b, 61-a, 64-b, 65-a, 68-a, 68-b, 69-a, 69-b, 70-a

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

2-b, 10-b, 13-b, 15-a, 23-a, 32-b, 36-a, 40-a, 43-a, 43-b, 46-a, 51-a, 53-b, 55-a, 58-a, 60-b, 63-a, 63-b, 66-b

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

3-a, 12-b, 14-a, 15-b, 18-a, 22-a, 26-b, 29-b, 31-a, 31-b, 33-a, 45-b, 48-a, 49-b, 52-b, 58-b, 60-a, 66-a, 68-a

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

3-b, 13-a, 19-a, 20-b, 33-b, 35-a, 37-b, 38-b, 40-b, 51-b, 54-b, 59-a, 64-a

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

6-a, 7-a, 12-a, 14-b, 16-a, 20-a, 22-b, 25-a, 35-b, 41-b, 42-a, 42-b, 45-a, 47-b, 48-b, 49-a, 54-a, 61-b, 62-a, 62-b, 65-b, 67-b, 68-a, 68-a

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

6-b, 69-b

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

4-a, 7-b, 8-a, 10-a, 19b, 21-a, 26-a, 27-b, 28-a, 34-b, 37-a, 39-a, 39-b, 40-a, 50-b, 53-a, 59-b

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

16-b, 24-b

Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün

17-a

Müstef‘ilün Fe‘ûlün Müstef‘ilün Fe‘ûlün

23-b

Mütefâ‘ilün Fa‘ûlün Mütefâ‘ilün Fa‘ûlün

50-a,

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün

55-b, 56-b

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

67-a

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘il

67-a, 67-b

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûl

67-a, 67-b, 68-a

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ'

67-a

Fâ'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

68-b

GAZELİ TANZİR EDİLEN ŞAİRLER ve ŞİİR SAYILARI

No	Şâirlerin Adları:	Nüshadaki Yerleri	Şiir Sayısı
1	Bâkî	36-b, 53-b, 61-a	3
2	Cevrî	25-a,51-a	2
3	Dürrî	10-a	1
4	Fâ'izî	17-a	1
5	Fasîh (Ahmed Dede)	9-a, 14-a	2
6	Fuzûlî	29-a	1
7	Gazâlî(nazîre yazılmamıştır)	69-a, 69-a, 70-a	3
8	Hisâlî	4-b,6-a,24-a,51-b	4
9	'İsmetî	17-b, 50-a, 63-a	3
10	İzzetî	4-a	1
11	Lâmi'î	52-a	1
12	Mahremî	34-a	1
13	Medhî	23-b	1
14	Mezâkî	16-a	1
15	Nâbî	2-b,3-a,3-b,10-b,12-b,13-a,13-b,15-b,...	61
16	Nâ'ilî	8-a, 11-b, 31-b, 33-a, 44-a, 44-b	6
17	Nazîm	22-b	1
18	Nazmî	6-b,7-b,8-b,9-b	4
19	Nedîm	5-b	1
20	Neşâtî	14-b, 16-b 18-b, 39-b	4
21	Râgıb	40-a	1
22	Rahmî	33-b	1
23	Riyâzî	5-a,62-b	2
24	Rüşdî	64-b	1
25	Sâbit	7-a, 34-b, 50-b	3
26	Sabrî	18-a, 27-b	2
27	Sâkîb(Kâtib-zâde)	30-b, 54-a, 62-a	3
28	Şehrî	12-a	1
29	Tâlib(Bursalı)	23-a, 65-a	2

30	Tayyibî	27-a	1
31	Vasfî	32-a	1
32	Vecdî	31-a, 45-a	2
33	Vehbî	37-a, 41-a, 65-b	3
34	Yahyâ	11-a, 28-a, 28-b	3
35	Zâtî	15-a	1

Eserde adı geçen yer adları şunlardır:

Abaza köşkü	: 15-b Hevâyî
Alayar	: 41-a Hevâyî
‘Arabistan	: 4-a Hevâyî
Aydın	: 5-b, 46-b Hevâyî
‘Ayntâb	: 4-a Hevâyî
Balkan	: 66-a Hevâyî
Beşiktaş	: 67-b Hevâyî
Boğazhisar	: 55-b Hevâyî
Bosna	: 59-a Hevâyî
Çöke	: 16-a, 20-b Hevâyî
Dobruca-lı	: 32-a, 70-a Hevâyî
Edirne/Edrine	: 19-b, 24-b, 45-a, 55-b Hevâyî / 25-b, 30-a, 53-a, 62-a, 62-b Hevâyî
Eflak	: 25-b Nâbî
İmroz	: 4-a Hevâyî
İstanbul	: 29-b Hevâyî, 63-b Nâbî
Ka‘be	: 65-b Vehbî
Kâhire	: 62-b Hevâyî
Kâhire	: 62-b Hevâyî
Kastamonu	: 15-b Hevâyî
Kırşehir	: 18-a Hevâyî
Kıyık	: 60-a Hevâyî
Kolar	: 54a Hevâyî
Kumkapı	: 17-a Hevâyî
Lanka	: 1-a Hevâyî
Sakardağı	: 49-a Hevâyî
Sigetvar	: 54-a Hevâyî
Şam-lı	: 51-a, 52-b Hevâyî
Tameşvar	: 54-a Hevâyî
Tekfurdağı	: 62-b Hevâyî
Tuna	: 50-a Hevâyî
Üsküdar	: 21-a, 28-a, 67-b Hevâyî
Volaçka	: 8-a Hevâyî

Eserde en çok Edirne şehrinin geçmesi şairin Edirne’de yaşamasına bağlanabilir.

Eserde adı geçen kavim adları:

'Arab	: 3-b, 42-b Hevâyî
Arnavud	: 5-b, 16-a Hevâyî
Boşnak	: 5-b, 46-b Hevâyî
Bulgar	: 32-a Hevâyî
Leh	: 12-a Hevâyî
Nogay Tatarı	: 58-b Hevâyî
Rus	: 12-a Hevâyî
Tatar	: 10-a, 17-a, 32-a, 63-b Hevâyî
Türk/Etrâk	: 17-b, 18-a, 21-a, 27-b, 38-b Hevâyî / 16-a, 20-b, 51-a Hevâyî
Türkmân	: 40-b, 45-b, 48-a, 49-a, 64-b Hevâyî

Eserde adı geçen aşk kahramanları:

Ferhâd	: 5-a Hevâyî, 15-b Nâbî, 15-b Hevâyî, 31-a Vecdî, 49-a Hevâyî
Kûh-ken	: 32-a, 52-a Hevâyî
Şîrîn	: 32-a, 52-a Hevâyî
Mecnûn	: 16-a Mezâkî, 29-a Fuzûlî, 35-b Nâbî, 45-a Vecdî, 52-a Hevâyî, 60-a Nâbî
Leylâ	: 35-b Nâbî, 52-a Hevâyî

Eserde adı geçen diğer şahıslar:

Gergerli-zâde	: 43-a Hevâyî
Hacı Kanber	: 52-b Hevâyî
Haddâd	: 49-a Hevâyî
'Îsâ	: 13-b Nâbî, 39-b Neşâtî
Kadrî	: 21-b Hevâyî
Kürkçübaşı	: 67-a Hevâyî
Macaroğlu	: 66-a Hevâyî
Mansûr	: 34-b Sâbit
Memiş	: 68-a Hevâyî
Mumik	: 17-a Hevâyî
Tayyibî	: 27-a Hevâyî
Topal İmam	: 63-a Hevâyî
Tunca Meriç Arda	: 41-a Hevâyî
Uluğ	: 34-b Hevâyî

Eserdeki dil ve üslup:

Eserde yerel kelimeler çokça kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir: *toyaka* (1-a): sopa, kalın değnek; *kendû* (18-b): topraktan yapılan büyük küp, zahire kabı; *kayar* (10-b): hayvanın buz üzerinde yürümesini sağlayan çengelli nal; *ayazma* (13-b): Rumların mukaddes sayıp ziyaret ettikleri pınar, kaynak çeşme/Suyunun halk arasında maraz ve illetlere karşı şifalı olduğuna inanılan suyun bulunduğu yer; *tegeltû*(30-a): eyer altına konulan keçe; *babafıngo*:(31-b)yelkenli gemilerde direklerin, gabyanın üstünde bulunan, en yüksek kısmı; *koçu*(35-a): eskiden kullanılan bir çeşit gezme arabası; *kalaklı*(60-a): yüksek, büyük burun.

Hevâyî:

Ne lâzımdır Hevâyî söylemek söz şarp edâlarla

Bu deñlü bulamadı halı şî'r-i pür-şakâ derken(48-a)

diyerek şiirlerinin şaka olduğunu ve şiirlerini sade bir dille yazdığını söylese bile yine de şiirlerinde bir çok, yukarda belirttiğimiz gibi, yerel kelime ve yabancı kelime olması dolayısıyla eserinde anlaşılması zor olan ifade bulunmaktadır.

Hevâyî kendisine güldüren, güldürücü şeklinde hitâb ederek şiir anlayışını da kendi şiirinde dile getirmiştir.

Yârân sühanda her biri bir semti tutdu lîk

Mudhik Hevâyî halıla semt-i fesânesîn(46-a)

Hevâyî bu beyitte şiirlerinin nasıl bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini açık bir şekilde dile getirmiştir. Hevâyî'nin hezl tarzında şiirler yazması dolayısıyla Hevâyî'nin şiirlerinde ayet, hadis gibi dini unsurlara rastlanmamaktadır.

Bulunmazsa 'aceb mi güftesinde pâk mażmunlar

Hevâyî ekşeriyyâ sözleri işkenbeden söyler(12-b)

Beytiyle de şiirlerinde derin bir düşünce olmadığını ifade eder.

Hevâyî'nin divân edebiyatı geleneğinde görülmeyen farklı bir yönü de kendisini bir ozan olarak nitelemesidir. Aşağıdaki beyitlerde Hevâyî kendisini bir halk ozanymış gibi nitelemektedir.

Yerin kim tutdu bilseydiñ ozanlardan Hevâyî'niñ

Nedîm-i jâj-hây-i halı-i bezm-i nekbetiñ kimdir(18-a)

Geveze etdi gazellerde Hevâyî bizi yâr

Söyleye söyleye ey yañşak ozanım diyerek (38-b)

Sözü uzatma yeter alt edüp ozanlığı o
Bizi de gâhîce söylet boğaz alanlığı o (50-b)

Hevâyî, bu üslubuyla ve kendini bir halk ozanı gibi nitelemesiyle halk edebiyatına olan ilgisini ortaya koymaktadır.

Eserde Doğu dillerinde kullanılan bazı kelimelere de rastlamak, bolayki(53-b) kelimesinde olduğu gibi, mümkündür. Ayrıca eserde “atlambaç oynamak”(53-b) gibi folklorik unsurlar da bulunmaktadır.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

a	: ا, ه	ñ	: ك
â	: ا, ي	o	: او, و
b	: ب	ö	: او, و
c	: ج	p	: پ
ç	: چ	r	: ر
đ	: ض	s	: س
d	: د	ş	: ص
e	: ا, ه	š	: ش
f	: ف	š	: ش
g	: ك	t	: ت, ة
ğ	: غ	ṭ	: ط
h	: ه	u	: او, و
ħ	: ح	û	: او, و
ħ̣	: خ	ü	: او, و
ı	: ای, ی, ا	v	: و
i	: ای, ی	y	: ي
î	: ای, ی	z	: ز
j	: ژ	ẓ	: ظ
k	: ك	ẓ̣	: ض
ķ	: ق	ẓ	: ذ
l	: ل	‘	: ع
m	: م	’	: ء
n	: ن		

SONUÇ

Hevâyî 17. yüzyılın sonları ve 18. yüzyılın başlarında yaşamış bir şairdir. En çok yazdığı hezl tarzı şiirlerle tanınmıştır. Aynı zamanda gazellerinin de çok ve güzel olduğu tezkirelerde ifade edilmiştir.

Hevâyî'nin üzerinde çalıştığımız eserin çoğu 34 şairin tane şairin çeşitli sayılardaki gazellerine yazılan nazirelerden oluşmaktadır. Bu nazireler hezl tarzında yazılmış olup içlerinde çok sayıda argo ve hatta küfürlü ifadeler bulunmaktadır. Onun için çalışmamızda nazire, nazirecilik geleneği ve hezl hakkında da bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın başında Hevâyî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Bunlar kısaca şöyledir:

Şairin İstanbul'da doğmakla birlikte Edirne'de yaşadığı bilinmektedir. Şair Divan edebiyatındaki klasik konulardan diğer Divan şairleri kadar çok bahsetmemiştir. Şairin, Divan edebiyatında çok görülmeyen önemsiz konular içeren şiirleri de bulunmaktadır. Eserde ayet, hadis, Peygamber Efendimiz, melekler, evliyalar, gibi dini unsurlar bulunmamaktadır. Buna karşılık mahalli şahıslar bolca zikredilmektedir. Şiirlerinde sosyal tenkitler de bulunan şair kendisinin de ifade ettiği gibi daha çok, insanları güldürmek ve şakalar yapmak amacıyla şiirler yazmıştır.

Şairin çalıştığımız eserinde diğer şairlere birkaç taneyi geçmeyen nazireler yazmasına rağmen Nâbî'ye 61 adet nazire yazması şairin ondan çok etkilendiğini göstermektedir. Fuzulî, Bâkî, Nedim ve Yahyâ gibi tanınmış şairlere de nazireler yazan şair eserinde toplam 34 şaire hezl tarzında nazire yazmıştır.

Divan edebiyatımızın farklı bir yönünü ortaya koyması bakımından Hevâyî'nin bu eserinin önemli olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU, Prof. Dr. Abdulkerim, İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999
- AYNAGÖZ, Pervin, Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l Eş'âr), Elazığ 1988, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- BANARLI, Nihad Sami, Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlid'de Milli Çizgiler, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1962
- BANARLI, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1987
- ÇAKIR, Zehra Vildan, Hevâyî (Abdurrahman, Kubûrî-zâde) Dîvânı'nın Tenkildi Metni ve İncelemesi, Trakya Üniversitesi, Edirne 1998, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara 1999
- DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000
- DİLÇİN, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983
- GIBB, E. J. Wilkinson, Osmanlı Şiir Tarihi. c. I. II. Akçağ Yayınları, Ankara
- KÖKSAL, M. Fatih, Edirneli Nazmî Mecma'ü'n-Nezâir, Doktora Tezi, Ankara 2001
- LEVEND, Agâh Sırrı, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984
- LEVEND, Agâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, 3. baskı, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988
- Meydan-Larousse, Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, 5.cilt, Meydan Yayınevi, İstanbul 1971
- Meydan-Larousse, Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, 5.cilt, Meydan Yayınevi, İstanbul 1972
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 9. Cilt, Dergah Yayınları, İstanbul 1986
- Yeni Türk Ansiklopedisi, 7. Cilt, Ötüken Yayınları İstanbul 1985

DİVÂN'IN
TRANSKRİPSİYONLU
METNİ

GAZELLER
VE
NAZÎRELER

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Ĥaṭ 'azl-i ĥüsn vermedi ey nâzenîn saña

Oldı berât-ı tâze ĥaṭ-ı 'anberîn saña

Müşkil tılısmdur dil-i âhen-sirîşt-i yâr

Ey âh ĥall ederseñ eger âferîn saña

Bir âfitâbı eyledi ser-germ-i inkıyâd

Ey vaqt-ı şubĥ bir nefes-i 'âteşîn saña

Terk etdirir çemende bu feryâdı 'âkıbet

Ey 'andelîb güldeki çîn-i cebîn saña

Nâbî senüñle eyleyelim ĥişşe dil-beri

Zevĥ-i vişâl baña figân u enîn saña

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hiç bûze keyf vermedi ey nâzenîn saña

Çespândur 'aceb 'araĥ-ı dâr-çîn saña

Müşkil marâzdur 'illet-i ma'hûde ĥabz eder

Ey ĥuĥne feth ederseñ eger âferîn saña

İşkenbe bir büyük feneri etdi zîb-i dest

Ey päs-bân bu toyaĥa-i âhenîn saña

Her gün şoķak süpürgeligini unutturur
Ey kocaķarı evdeki kör şeh-nişin saña

Pây edelim kazancı senüñle Hevâiyâ
Ėaşş-1 Ėurüş baña züyûf-1 semîn saña

NÂBÎ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Ruğında bâdeden yârüñ ki âb u tâb olur peydâ
Derûnumda benim bir ma'den-i sîm-âb olur peydâ

Ėayâl-i Ėalka-i zülfüñle eşķüm düşse deryâya
Zemân-1 Ėaşre dek gird-âb ber-gird-âb olur peydâ

Ne dem olsa Ėayâlüñ âsmân-1 cilve-rîz-i dil
Fezâ-yı 'âlem-i endîşede meh-tâb olur peydâ

Serüñ sen âşinâ-yı secde-i 'aşķ eyle de seyr et
Göñül ebrû-yı Ėübândan saña mihrâb olur peydâ

Îrâde etse bir emrüñ ta'alluķ fethine Nâbî
Aña etrâf-1 nâ-me'mûldan esbâb olur peydâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Evinde şîreden Ėalkuñ ki tolı Ėap olur peydâ
Dükkânımda benim bir Ėaç fuÇı vişn-âb olur peydâ

Çuval-ı posa-i zâc ile döksem seyle süpründi
Şoçağda marta dek çirk-âb-ber-çirk-âb olur peydâ

Hümâyûn-nâme kavlince hayâlçılı biz ardından
Muṭavvağ oynadırken kuşları ṭâb ṭâb olur peydâ

‘Adû fir fir ṭolanur çevresin gâv-ı ḥarâs-âsâ
Yalanından uşabilmez ki biñ dolâb olur peydâ

Hevâyî bir uşağûñ şaydını tenhâ murâd etsem
O dem baş g... açık karşımda ber-kührâb olur peydâ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Nedür ey şûḥ bu bi-hûde ğazab n’oldı saña

Meşrebim düşmen-i nâz idi ‘aceb n’oldı saña

Vermemişsin ṭutalım ruhşat-ı âğûş-ı vişâl

Varmağa meclis-i ağıâra sebep n’oldı saña

Câme-ḥ^vâb içre bırağduñ beni ey mihr-i münîr

Ṭurmadın çâk olıcağ perde-i şeb n’oldı saña

Ne girersin araya yâre niyâz etdikçe

Ḳanı ey girye mürâ‘ât-ı edeb n’oldı saña

Olduñ ey ḥâme-i Nâbî ḳatı çokdan ḥâmûş

Bilmem ey zemzeme-pîrây-ı ṭarab n’oldı saña

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ne bu tarıldıgıñ aşlı be ‘Arab n’oldı saña
Başladuñ gördigüñ etmege sebep n’oldı saña

Dün gece biz haber aldık ki rakıbe varduñ
Ne bu keç-rev hareketler ya ‘aceb n’oldı saña

Beni çamurda koyub eylemedüñ imdâdı
Böyle etlemeyecege ya ne sebep n’oldı saña(?)

Seni sevdim demek ile yüzüñi ekşiletdüñ
Eyledüñ ‘âşıka bi-hûde gâzab n’oldı saña

Ne bu âvâz ile çağırmalaruñ bir g... için
Ey Hevâyî kamı nâmûs u edeb n’oldı saña

(VIŞNE-ZÂDE) ‘İZZETÎ

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün(Fa‘lün)

Bakılmaz ey gül-i hod-rûy-ı âfitâb saña
Fürûğ-ı nûr-ı cemâlün yeter niğâb saña

Bu hûy-ı tünd ü gurûr-ı cemâl ile yâ Rabb
Ne yüzden etdiler ağıâr intisâb saña

Ne haddi var ki gele çeşm-i mestüñe bâde
‘Aşîr-i hûşe-i pervîn gerek şarâb saña

O çism-i tâzeñi eyler harîr-i âzurde
Meger ki berk-i semen ola câme-ğ^vâb saña

Hevâ-yı ‘aşkla ser-germ olaldan ‘İzzetiyâ
Çü şu‘le ‘âdet olupdur bu ıztırâb saña

4*

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün(Fa‘lün)

Bakılmaz ey büt-i bed-rûy-ı mûy-tâb saña
Gümüş çul öñde çuvalın yeter niğâb saña

Ne şan‘at ile tolandırdı ‘aks-i hüsnüñi yâ
Ne yüzden etdi ‘aceb âyine tolâb saña

Ne haddi var ki ola ayagüña her kalçın
‘Abâ-yı tiftik-i İmroz gerek çorâp saña

Dükkânda baş mı egersin selâmına halkuñ
Meger ki tapına âgâ-yı ihtisâb saña

Çü muğleci ‘Arabistân çölinde tavlanduñ
Hevâyî yaradı bu semt-i ‘Ayntâb saña

5

HİŞÂLÎ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ham-be-ham kâkülüne dilleri bend etdi şabâ
Kadr-i ‘uşşâkı kıddüñ gibi bülend etdi şabâ

Dilberüñ zülfi hevâsına uyup yelteneli
Kendin alçağ düşürüp hayli gezend etdi şabâ

Etdi uçup güli bir dilber-i şûh u şengül
Bülbüli öğmedik âvâre levend etdi şabâ

Gördi kaçır-ı feleki şarşar-ı âhım şarşar
Şavurup esmeden el çekdi pesend etdi şabâ

Ey Hişâlî dil-i bî-çâreyi âvâre görüp
Bend için turre-i dildârı kemend etdi şabâ

5*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dem-be-dem yelpezeden gelmede îrâd-ı hevâ
Gün-be-gün maşrafuñ oldıysa n'ola bâd-ı hevâ

Rûzigâr avına yaylağa çıkarsın her bâr
Âferîn kaşpecik olduñ yine şayyâd-ı hevâ

Yelken açdırmadı engini kürekle geçdik
Hiç gemide bize toğanmadı imdâd-ı hevâ

Çocamış tırmış oğurmışlara 'ayb olmaz mı
Bü'l-hevesler gibi olmak yine münkâd-ı hevâ

Ey Hevâyî şu degirmâni bozuldıysa ne gam
Yel degirmâni bütün kaldı saña bâd-ı hevâ

RİYÂZÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hâneñe geldikçe dilber pâ-y-i hoş reftârın öp
Va'de-i luğf etse ammâ lâ'1-i güher-bârın

Muttaşıl Menşûra uğrarsañ eger bâd-ı şubh
Ol şehîd-i Hakkâ ta'zîm ile pâ-y-i dârın öp

Dâl-i hançer olsa ey dil üstüne ol mest-i nâz
Karşı var düş ayağına dest-i hançer-dârın öp

Ayağı tozına yüz sürdikde ey müşk-i Hoten
Kûşe-i dâmân-ı müşk-i turre-i tarrârın öp

Tut hamâ'il gibi baş üzre Riyâzî şi'rini
Nâme-i fazl u hünerdür nüsha-i eş'ârın öp

6*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Oña geldikçe oğlan dâmen-i murdârın öp
Va'de-i vaşl etse ammâ lâ'1-i tükruk-bârın

Kışkanup ağâ kovarsa oğadan taşra seni
Kapı arasında rağmâ tâze hizmetkârın öp

Bal mumı gibi şarardı âteş-i seyyâleden
Fırsatı fevt etme şap şap gerden ü ruhsârın öp

Taş keserken tağda Ferhâd'ı görürsen ey nesîm
Tayan ol ırğâd-ı 'aşka dest-i kazma-dârın öp

Darb-ı engüst-i Hevâyî-i çögür-pervâzı gör
Çünkü bir hâlî demîşdür tûşe'î eş'ârın öp

NEDİM

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Aşka düşdim cân ü dil müft-i civânân oldu hep
Şabr u tâkat maşraf-ı çâk-i girîbân oldu hep

Açmış oldım sînesin bir kerre ârâm ü sükûn
Sîneden bilmem ne hâletdür girîzân oldu hep

Hâl kâfir zülf kâfir çeşm kâfir el-aman
Ser-be-ser iklîm-i hüsnüñ kâfiristân oldu hep

Bir nezâketle açup fes kûşesinden perçemin
Şöyle göstermiş ki kim gördiyse hayrân oldu hep

Sen demişsin kim kimüñ derdiyle giryândur Nedîm
Hey mürüvvetsiz senüñ derdüñle giryân oldu hep

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hażlanur yolında döksem eşk-i hûn-âlûdı hep
Sevdiğim mankıır kuşudur akçadur maşşûdı hep

Olmuşına hamına bakmaz ağaca çıkıcak
Bâg-bân bir dâne koymaz devşirir armûdı hep

Na'ra ile birbirine derler urmânüs kerest (?)
Ürküdir çingâneler yollardağı haydûdı hep

Şüüre yerler ya ponca giyse Boşnaqlar eger
Arnavudlar giydiler beglik çuğa kapudı hep

Ey Hevâyî deffe-i hiddetle hallâc-ı hayâl
Atlas-ı nazmı toqurken kırdı târ u pûdı hep

HİŞÂLÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
'Ârif iseñ âlemde giribân-ı elem tüt
Dâmân-ı ta'alluğdan elüñ çek reh-i gam tüt

Hemyân-ı kerâmet saña el vere dilerseñ
Ko gayrı hümâ-himmet olup semt-i kerem tüt

Hâkisterî pervâne diler bâd-ı sümûmı
Ey bâd-ı mesîhâ reh-i gülzar-ı irem tüt

Layık mı döke tîğ-ı müjeñ kanı dem-a-dem
'Âlemde şunıldı elüñe tîğ u kalem tüt

Yok sîm ü zerim deyü elem çekme Hişâlî
Eşküñle ruğ-i zerdüñi dînâr u derem tüt

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Bir hoşça otur atda eyer kaçını pek tut
 Kıyverme şaķın dizgin başın çekerek tut

Dilber gelicek bezme balık çorbası ister
 Deryâya atup oltaları tâze semek tut

Bârânı yeter karına kışın şaķın ammâ
 Yağmur yağıcak yaz günü kalın kepenek tut

Kıyver şaķaluñ hüsn ise konışmağa mâni'
 Bârî utanursañ yüzüñe bir kıl elek tut

Gâhice Hevâyîveş edebsizlik edersek
 'Afv et suçımız yalvarırız saña dilek tut

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Dil etmez cânını cânâna minnet
 Görir ol terk-i cânı cânâna minnet

Dilâ bir çır'aya bezminde yârüñ
 Ederseñ yeridür yârâna minnet

Ne müşkil-kârdur kim ehl-i 'irfân
 İde dünyâ için nâdâna minnet

Bizi çok şükür insân halk edüpdür
Hemîn ol hâlik-i sübhâne minnet

Perî rûlar yanında terk-i cânı
Görir bu Nazmî-i dîvâne minnet

9*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün
Edelden ol gözi şehlâya minnet
Dil etdi ekşili çorbaya minnet

Deñizde aq yelüñ zarbıyla kayık
Bulutşuz günde eyler kaya minnet

Şuşuz gezmezdi kırlarda buzaqlar
Kenâr-ı köyde ağan çaya minnet

Güneş toğmaz gece oldu karanlık
Ki gündüz eylemez hiç aya minnet

Cihânı tutdı bûy-ı kıl 'acebdür
Hevâyî zülf-i 'anber-sâya minnet

10

ŞÂBÎT

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Tenhâda varır görmege cânâna müşelles
Sermâye imiş 'âşık-ı 'üryana müşelles

Etmiş şülüs-i mâlını mey-ḥ^vâra vaşiyet
Uç ey yeter meclis-i rindâne müselles

Uç bâbet edüp meclisi sâki bize mey şun
Zahid geçene ḥar dili yârana müselles

Keşti ise fânûs kadar şevḳ ü pür reddî
Konşaydı şu zevrakçe-i fincâna müselles

Şâbitle mürebbi' oturup bâgda görseñ
Eşkar gözi bâdeyle mülûkâne müselles

10*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Yağlı ter ile etme girbânı mülevves

Tâ kim demesünler saña kaftânı mülevves

Kestâne şuyın kahvecinüñ çok çok içerdim

Telveyle eger olmasa fincânı mülevves

Yolcuları kondır bir iki paḳ ḥasîr al

Ey ḥancı şaḳın tutma Büyük Ḥân'ı mülevves

İgrenmeyeler senden alup şaḫu edenler

Süpründi ile eyleme dükkâmı mülevves

Ferrâce giyüp gezme şoḳaḳlarda Hevâyî

Çirk-âb ile şâyed ola dâmânı mülevves

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Belâ vürenç-i humâr ile bulsa za'f mizâc
Müdâm bâde-i nâb ile olur aña 'ilâc

Eger şafâsını şûfi bileydi şahbânûñ
Ederdi gül gibi câm-ı şarâbı başına tac

Değil dil ehline mey hârcı tavırdan hâric
Müdâm eder gamı zîra ki dilden ol ihrâc

Hevâ-yı 'aşkla beñzer figânı 'uşşâka
Şadâ-yı bülbül ile şavt-ı kumrî ü dürrâc

Olaydı Nazmî'ye bir zâtî cevherüñ nazarı
Bulurdu nazm-ı kelâm dürer-i nişâri revâc

11*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Şekerli sirkeli şallûta üstine gül şaç
Yumurta kayganasına nemekle fülful şaç

Seni ziyârete geldikçe âhüvân-ı Hîoten
Yetişmiş ot yerine önlerine sünbül şaç

Şarâbı yalunız içme revâk-ı mey-gedede
Bizim de üstümize bâri cür'a-i mül şaç

Çocuklara be-meded tütsi ver nazar degmiş
Kırık çanağla âteş getir de hürmül saç

Kimesne görmeye gitdikçe kûy-i yâra seni
Hevâyî dîde-i ağıyâra bir avuç kül saç

12

NÂ'İLÎ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Ne gam şükufte degilse bahâr-1 bâğ-1 ümîd
Zükkâm-1 ye's ile efsürdedür dimâğ-1 ümîd

Zuhûr-1 neşve-i la'lüñle dest-i âşıkda
Mey-i neşât ile lebrîz olur ayağ-1 ümîd

Nesîm-i kâkülün oldıkça cilveger pür eder
Cihân ı nefha-i gül-rîz-i bâğ u râğ-1 ümîd

Ṭuyar mı sûz-1 firâka gönül veren saña kim
Sirişk-i çeşmi olur şu'le-rîz-i dâğ-1 ümîd

Çalur mı zinde meger şem'-i bâd-1 âh gibi
Bu rüzgârda ey Nâ'ilî çerâğ-1 ümîd

12*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Kıvâm-1 berş ile gül-geşt olaydı tığ-1 ümîd
Balıkla taldı taḥayyül yeminde ağ-1 ümîd

Pür oldı aqça ile kîse-i taşavvurumuz
Başıldı mühr-i heves bağlandı bâğ-ı ümîd

Göñül deyü kopanaqda palanga-bân olalı (?)
Çurudı çan-ı temennâ eridi yâğ-ı ümîd

Çapuları açılınca Volaçça köylerinüñ (?)
Uruldı terkilere tolu tolu câğ-ı ümîd

Dükğâna geldi yine bir yeñi güzel şâkird
Hevâyî her dem öñümde yanar çerâğ-ı ümîd

NAZMÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Etseler pend bir oñmadıg olana her çend
Diñlemez belki eder la'ine getirüp bir bir hand

Ber-hevâyî olanı zabt edebilmek Hâççâ
Eylemekdür katî kuvvetle aqar bir şû-yı bend

Hey ne müşkil kişinüñ oğlı bir oñmadıg olup
Yele yel gibi hevâyîlik ile ola levend

Çalb-i nâdân dil-i dânyaya berâber mi olur
Hiçbir şehr-i mu'azzam yerini tuta mı kend

Cevheri hâke nişâr eylemedür Nazmî hemân
Eylemek bir kişi oñmadıga olmaz yere bend

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Rûz u şeb çalgısız oynar dü büzükdeş ferzend
İkisi bir kabağa mühre be-tâs endâzend

İki karpuz beyek âgûş nekünced hergiz
Ya kitâbet ya mürekkeçilige ol hursend

Girdi iki ayağı bir pabuca yârânun
Biri birin başarak cümlesi bigrîhte end

İki el bir baş içindür dögüş etme şâyed
Siper-endâz-ı şevî haşmunı eder destüni bend

Degmez iken ikisi bir pula mışra'larınun
Okuyan hiçden eder şi'r-i Hevâyîye pesend

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bî-ķarâr oldı gönül ey mûnis-i cânım meded
Hasret-i 'aşkunı beni yandırdı şulţânım

Şabr-ı ârâmım dökündi ihtiyârım kalmadı
Ey melek geçti felekden ah u efgânım meded

'Âşıkım zâr-ı garîbim nâ-murâdım 'âcizim
Derdime bir çâre kııl ey şâh-ı hûbânım meded

Hâlime rahm eyle yoluña qurbân oldığım
İştîyâkım vaşluña ey mâh-ı tâbânım meded

Âb-ı hayvândır lebûñ etme Faşîhî'den dirîğ
Teşnedür gâyet fedâ olsun saña cânım meded

14*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Meyle taldur sâkıyâ destileri bir hoş meded
Qalmasun aralarında hiç birisi boş meded

Kürk kaplatsam gerekdür içine çok çalmasun
Söyleñ usta derziye târ olmasun konoş meded

Bir dilim nân geçmiyor sensiz boğazımdan benim
Gel beri gel yanıma nazlı finom oş oş meded

İki fincan qahve bir lüle dehân verüñ baña
Serseri boş gezmeden çamurda oldım loş

Geçmesün yârân seni meydân-ı nazm içre bu gün
Göster esb-i táb'a mehmûzu Hevâyî koş meded

15

NAZMÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hûb olur hûb olıcaq meltebe varup tilmîz
Vaz'î nâzuñ dahî hem luţufla güftârı lezîz

Hûblar h^vâceleriniñ edinürdi bilse
 Qulların gerdenine bed nazâr için ta'vîz

Dile dilber n'ola geh gâzab u geh hışm etse
 Hükmi-şeh mülke siyasetle bulur çün tenfiz

Dilberüñ dil n'ola cân verse lebî şerbetine
 Ki ebed olmaz o hâl ile şafâ-bahş nebîz

Nazmiyâ şöhet-i 'ilmi koma kim şöhet-i 'ilm
 Qalbe kuvvet dahî hem ruha olur kût-ı lezîz

15*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Diz çöküp usta öñine öpücek el tilmîz
 Cest deprende biraz olmasa tenbel tilmîz

Acıyup döğmez idim neyleyim aşlacığı(?)
 Söylemez toğrı suçın çokça kırar tel tilmîz

Baňa imdâdı tokınmaz işe ölçümlenemez
 Aldım ammâ sünepe pek katı mühmel tilmîz

Büzülir de oturır kuqla gibi qarşumda
 Geldi dükkânıma bir maşhara heykel tilmîz

Ey Hevâyî başını qaşmağa tâkati yok
 Beslerim çokdan oğul yerine bir kel tilmîz

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

O şeb ki şâkî-i rızâ yürir tırır oturır

Ayağ-ı şem' ü ehibbâ yürir tırır oturır

Ne haldür bu ki seyyâre ü şevâbit ü hâk

Hevâ-yı 'aşkla hâlâ yürir tırır oturır

Bahâra şükr ederek cû-yu serv ü sebze-i ter

Bu gülşen içre ne zîbâ yürir tırır oturır

Düşüp telaţum-ı girdâb-ı baħr-i 'aşka gönül

Mişâl-i keşti-i deryâ yürir tırır oturır

Bilür mi şor harekât ü sükûn u hayretini

Egerçi Dürrî-i şeydâ yürir tırır oturır

16*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Düşüp pey-i zene dâmen-feşân yeler yopurır

Şoķak süpürge zânî hemân yeler yopurır

Girince yola alır on konağı bir қоşuda

Tatar çıkınca ovaya yaman yeler yopurır

Güm eyleyüp reme-i mîşi uyhu derdinden

Tecessüs etmege anı şobân yeler yopurır

Binerdi ata egersiz olaydı bir çapudı
‘Aceb bizim kıoca eşek yayan yeler yopurır

Bulınca mezra‘-ı dilde giyâh-ı mazmunı
Semend-i şab‘-ı Hevâyî her an yeler yopurır

17

NÂBÎ

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Dilber esîr-i ‘aşkına râm olmadan kaçır
Ol âhû-yı remîde şikâr olmadan kaçır

Ol gonce nâ-güşâdelik eylerse vechi var
Üftâde-i zebân-ı hezâr olmadan kaçır

Yoğdur demiş dehân u miyânını şübhe yoğ
Amâcgâh-ı bûs u kenar olmadan kaçır

Yâd eyledikçe gayret-i nağl-i bülendüñi
Dil sâye-gîr-i serv ü çenâr olmadan kaçır

Nâbî tehî-leb-i şaleb olsa ‘aceb degil
Ol nağl-i nâz-pervere bâr olmadan kaçır

17*

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Oğlan hızârı olur kibâr olmadan kaçır
Muğlimler ile seyre kaçır olmadan kaçır

Ardın döner görünce bizi ol civânemizüñ
‘Uşşâkı ile yolda duçâr olmadan kaçâr

Eyler turrı yanımda niçe ‘işve-i dürûğ
Ol kebg-i nâz baña şikâr olmadan kaçâr

Döşinde yağrı olmasa da öyle kıocınur
Cân-bâz bâr-gîri kıayar olmadan kaçâr

Semtinde anı bulsa da yârânlık eylese
Miskin bu yaz Hevâyi’ye yâr olmadan kaçâr

(ŞEYHÜLİSLÂM) YAHYÂ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

‘Azm eder gülzâra ‘âşık nev-cevânın gezdırır
Bir ölümlü hastedür bî-çâre cânın gezdırır

‘Âşık-ı ham-geşteden dil-dâr kim olmaz cüdâ
Bir kemân-keşdür ki yanınca kemânın gezdırır

Gerden-i hırşide zencîr-i şu‘â‘ı bend edüp
Pehlevân-ı çarhı gör şîr-i jiyânın gezdırır

Berk-i gül bâr oldu mı añlar ki añlaşun deyü
Şeh-sûvârım eşheb-i çâbük-‘inânın gezdırır

Gösterir Yahyâ ma‘ârif ehline mecmû‘asın
Gûyiyâ bir bâğbândur gülsitânın gezdırır

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Her zemân başında 'âşık tûğ-1 şâhî gezdilir
Şan çatal bayrakla mızrağı sipâhî gezdilir

Tablasına taldırup başına alır çim şabâh
Şatmağičün kapu kapu yağlı kâhî gezdilir

Onını bir akçaya alır da saza dizdirir
Ehl-i dükkân deste deste pullı mâhî gezdilir

Şimdi her kıldan çalar dil eylemez zerrâklık
Zîr-i dâmânında esbâb-1 melâhî gezdilir

Vardığı yerlerde fâhr edüp deyiş çağırmağa
Cöngü koyunında Hevâyî-i şipâhî gezdilir

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şahşuñ isti'dâdı luţf-1 peykerinden bellidür
Kimyâ-yı kâbiliyyet cevherinden bellidür

Sînesin şemşîr-i hasret çâk çâk etmezse de
Âşık-1 hûnîn-ciger çeşm-i terinden bellidür

Zîr-i şem' ü pâ-y-1 gülbinde 'ayâr-1 sûzişi
Bülbül ü pervânenüñ hâkisterinden bellidür

Ol kemerle genc-i nâ-yâb-1 miyân-1 dilrübâ
Bir tılısm-1 fitnedür kim ejderinden bellidür

Eylemez her kim 'ayâr-ı hüsne rağbet Nâ'ilî
 Kıadr-i âşık dilber-i sîmîn-berinden bellidür

19*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Qalıbı ehl ü vekâruñ lengerinden bellidür
 Mesned-ârâ-yı ta'ayyün minderinden bellidür

Destini kesmez keserle çâk çâk etmezse de
 Dülger-i ölçüm 'amel hûn-ı serinden bellidür

Cây-ı tiryâkîyi fark etmegile endîşe kııl
 Fındık u kestânenüñ kabuqlarından bellidür

Ol şakalla cerb şîrin-i dehân-ı dil-rübâ
 Bir fuçı oğul balıdur çenberinden bellidür

Mübtetzellerle konuşma pâk-dâmen tâze sev
 Rütbe-i 'âşık Hevâyî dilberinden bellidür

20

ŞEHRÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Dil şâhid-i maḥcûb ile me'nûs degildür
 Bu ârzu-yı gonce-i nâmûs degildür

Müjgânuñ ile söyleşüriz ḥarf-i vefayı
 Ol düzd-nigâhuñ gibi câşuş degildür

Ber-dârî-i Mansûr'da yokdur güneh-i 'aşk
Kim şem'a-i hûr kıabil-i fânûs degildür

Dil germ-i temâşâ dü-cihân-tâb ile ey dost
Kıl cilve ki ol Mûsî-i me'yûs degildür

Çokdur bu kadar berhemânâ Şehriye ta'zîm
Ol ben kadar âşüfte-i nâkûs degildür

20*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Dil şavma'a-i süm'ada sâlûs degildür
Tavr-ı vera'-ı serdede ma'kûs degildür

Mellâh-ı lodos esse hevâ olsa müsâ'id
Reh merhale-i sâhil-i Rodos degildür

Sükker dökegör sirke gül-âlûdedür ammâ
Şallûta-i mârulda maşsûs degildür

Memlûke heves var ki hele almada ammâ
Leh'dür oçalarda köleler Rus degildür

21

NÂBÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Sevâd-ı mümkünât âşâr-ı şun'ı bî-sühan söyler
Kitâb-ı kâ'inât esrâr-ı Hakk'ı bî-dehen söyler

Senüñ gûşuñda isti'dâd yok idrâkine yoğsa
Leb-i cûda kemâl-i şun'ı her berg-i çemen söyler

Şûhûd-ı nüsha-i şun'a nev-â-nev bulmayan kudret
Edüp tazîyî'-i evkâtın hikâyât-ı kühen söyler

Qibâre sû'i kaçdün olduğın bâr-âver âteş
Qıla' üzre lisân-ı topile burç u beden söyler

O şûh âyîne de 'ağsiyle eyler güft ü gû Nâbî
Bilen söyler nikât-ı râz-ı hüsni bilmeyen söyler

21*

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

Qalender dünbeyi meftûh edince dünbeden söyler
Gehî kıl gâh tûy gâhîce yün geh penbeden söyler

Gehî şaşır sa bâzâertesini şalıda şayar
Gehî sebq-ı lisânıyla gâlağ perşenbeden söyler

Gece zen-pâreye teklîf-i naql-i sergüzeşt etme
Fevâhiş başkınında şavdığı qarşanbadan söyler

Bulunmazsa 'aceb mi güftesinde pâk mazmunlar
Hevâyî ekşeriyâ sözleri işkenbeden söyler

22

NÂBÎ

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

Dildeki leşker-i endûh güzer bilmezler
Sâkinân-ı Harem-i 'aşq sefer bilmezler

Şekve hürşîd-ruhân-ı felek-i nahvetden
Der-i hânemizi zerre kadar bilmezler

Gece gündüz 'araç u mey yürisün meclisde
Mestler şâm u şehir şems ü kamer bilmezler

Yâ hayâl-i haç-ı sebziñ yâ gül-i rûyuñdur
'Âlem-i dilde temâşâ-yı diğeri bilmezler

Dili söyletmege besdür sühan-ı şîrîñüñ
Tuñiyân-ı kafes-i 'aşk şeker bilmezler

Nâbi'yâ şekvegerân-ı 'adem-i neyl-i murâd
Galibâ güye-i şeb âh-ı şehir bilmezler

22*

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Karye-i 'aşk re'âyâsı sefer bilmezler
Nuçbe-şâr oldığı yerlerde meferr bilmezler

Dâd-ı afyon-h'ârân ota-i kadrîden
Pis-i dükkânımızı çahve kadar bilmezler

Yağlı ballıdur okuma ile pilâv u zerde
Şofiler ağ u şarı sîm ile zer bilmezler

İş ya burğu-yı müjeñ ya çekiç-i gamzeñdür
Yapu-yı dilde şamâtâ-yı keser bilmezler

Dili kaynatmağa besdür ufacığ hâllerüñ
'Aşçıyân-ı ocağı hem 'aşk büber bilmezler

Pâs-bânân-ı maḥallâtı Hevâyî şehriñ
Ahenîn toyağa işkenbe fener bilmezler

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Bezmi-i şafâya sâgar-ı şahbâ gelür gider
Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider

Açıldıguñ haber verir ağıyâra gül gibi
Dâ'im bize nesim-i sebük-pâ gelür gider

Olmaz yine marîz-i maḥabbet şifâ-pezîr
Rûy-ı zemîne bir dahî 'Îsâ gelür gider

Şultân-ı gam nişimen edelden derûnımı
Şahrâ-yı kalbe leşker-i sevdâ gelür gider

Bir gün dimez o mâh ki âyâ murâdı ne
Çokdan bu kûya Nâbî-i şeydâ gelür gider

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Piş-i dükkâna muḥzır-ı ḥod-râ gelür gider
Gûyâ ki kerr ü ferr ile ağâ gelür gider

Başıldıguñ haber verir eṣrâra kûy gibi
Her gün bize za'im ü re'âyâ gelür gider

Olmaz yine harîş rezâlet yemekle sır
Şahn-ı simâta bir dahî çorba gelür gider

Cîrân-ı bâğ ayazma edelden bîñârımı
Zîr-i yalağa kıyâmet gelür gider

Bir gün demez o kaħpe ki işi nedür ‘aceb
Şık şık eve Hevâyî-i rüsvâ gelür gider

FAŞÎH (AHMED DEDE)

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Letâfet var ruħında tarz-ı refîârında hâlet var

Ol âfetde ser-â-pâ fitne-i rûz-ı kıyâmet var

Dili cevri-i felekden nâfeveş miħnetle ħûn olmış

Dehânından kimi kim söyledim bûy-ı şikâyet yâr

Yanar ħâmûş iken pervâne şem‘-i meclis-ârâya

Sükût etmekte dinmiş ey gönül gerçi selâmet

Degildür hâl o mâh-ı ‘âlem-ârânun cemâlinde

‘Îzâr-ı nâzükinde cây-ı engüşt-i işâret var

Çopardı her taraf bûy-ı dil-âvîzî kıyâmetler

Nazîri kopmamış bir gonce-i bâğ-ı letâfet var

Revâ mı ħ‘âb-ı râħat görmeye ‘uşşâk-ı nâ-şâduñ

Bilürsin ey siyeh-mest-i sitem şubħ-ı kıyâmet var

‘Aceb mi hâmeveş gûş edenüñ ağızın şulandırsa
Faşîhâ nazm-ı şîrînüñde Hakkâ kim letâfet var

24*

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün
Piyâdeyken gönül ferzâne oldu bunda bir iş var
Kapa arduñ öñüñ şâhım şakım açmazdan kiş

Kütük ile odun yok kömür ise çerkesî gâyet
Şovuk ocağıma şu koydı bu yıl az buçuk kış var

Kebâb ister gönül külbaştı etmem bağırmı artık
Yığılmış matbahımda kirpigimden biñ kadar şiş var

Şayılmaz tâlibân-ı vaşlı tâ ürkütmedikçe lîk
Bakılsa şûretâ yüz yok egerçi belki yetmiş var

Çıyâs etmeñ benim bostânım içinde yemiş olmaz
Çekirdekten yetişmiş birkaç ağaç tatlı mişmiş var

Utanmadan bu mısra‘ı niçe demiş diyen âyâ
Hilâl-i ‘îdi şehri içre ne görmüş var ne tuymuş var

Hilâl-i ‘îdi işte görmedim ben rûzeyi tutdım
Hevâyî bu sözümde yok yalan câ‘iz ki yañılış var

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
 Ser-mest-i ezel bezm-i mey-i sâgarı neyler
 Hoş-hâl-ı fenâ gülşen-i verd-i teri neyler

'Uryâni-i şubh-dem-i haşri bilen 'ârif
 Çün şem' giyüp farkına tâc-ı zeri neyler

Mürgâni üşirmiş başına Kays-ı dil-figâr
 Hayret-zede-i deşt-i maḥabbet seri neyler

İtmiş tıtalım bâd ile dil tarḥ-ı tekellüf
 Şâneyle olan renciş-i müşkilteri neyler

Olsa ne kadar ḥüsn ile ra'nâ dil-i 'âşık
 Bî-şîve olan dilber-i sîmin-beri neyler

Yârâna nazire demeyüp gâhî Neşâtî
 Bilsem 'acabâ ḥâme-i siḥr-âveri neyler

25*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
 Tırfanda üzüm istemeyen ḥvâreyi neyler
 Yarısı kara yarısı aḳ ḡüreyi neyler

Sîmîn kemer âhen tebere mâlik olur da
 Şatırlar 'aceb şırmalı kuntırayı neyler

Çalsun çögürün lâfi qosun qahvede şâ'ir
Burguşı kırık bağlama tanbüreyi neyler

Hep boğma tırâş eylediler rîş ü bürûtı
Perdâhte-rûyân 'amel-i nûreyi neyler

Bir tâze zemîn aç ki Hevâyî ola münbit
Yoğsa zurefâ mezra'a-i şûreyi neyler

26

ZÂTÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'îlü Fâ'ilün

Şahrâda kaçdı benden ol âhû çayır çayır
Yağsa 'aceb mi taşları âhım bayır bayır

Ol yüzi âfitâbı görem belki bu seher
Nûr âyetin düşümde okurdım şayır şayır

Cânım demiş rakîb o nigâra meded meded
Cânım teninden anuñ İlahî ayır ayır

Dedim ki şer rakîbi helâk eylerseñ n'ola
Bir pâre tırdı tırdı ayıtdı hayır hayır

Dil bağla bend-i zülfine yârüñ yüri yüri
Billahi Zâtî kayduñı kum kum kayır kayır

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Tebîde etdi yağlı kaşıklar takır takır
Bâlûzeyeye tokınma ki ditrer şakır şakır

Aşçılaruñ çekilmede qahrı ta'âm için
Qaynar pilâvî tencerelerde tıkrır tıkrır

Pinyâlli yoşmalarla o bâde güvendeler
Leyl ü nehar s... şıkrır şıkrır

Esb-i hayâl râh-ı ferâhîde yorgalar
Çâpgün mişâli kaldırım üstü çakır çakır

Dükkânda qalsa bir gece yârân Hevâyî de
Türmaz hemân fesâneye başlar lakrır lakrır

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Añılsun gûşe-i mey-hâne kim şâd olduğım yerdür
Nevâzişkârî-i sâkîye mu'tâd olduğım yerdür

Añılsun bâde-i bî-reng ü bûy-ı meclîs-i vaḥdet
Ki bâr-ı minnet-i şahbâdan âzâd olduğım yerdür

Añılsun nâme-i nâ-geh-zuhûr-ı va'de-i vuşlat
Neşâtımdan varâq-gerdân-ı feryâd olduğım yerdür

Añılsun kûh-ı derdi meyle nâ-bûd etdigim demler
Ki reşk-i kuvvet-i bâzû-yı Ferhâd oldıgım yerdür

Añılsun perde-i rû-pûş-ı zülf ey Nâbî
Ki ânı ref' için minnet-keş-i bâd oldıgım yerdür

Añılsun güfte-i âlem-pesend-i Abdi Paşa kim
Nazîr etmekte vakf-ı hayret-âbâd oldıgım yerdür

27*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Añılsun Taşlık-ı Litros ki ırğâd oldıgım yerdür (?)
Külüng-i âhile kâvişde Ferhâd oldıgım yerdür

Añılsun şalı bâzârında yaymacı reçelciler
Varup der-yûze- gerd-i cevz ü kübbâd oldıgım yerdür

Añılsun Şofya'nun kıvrak giyen hasnâ 'arûsâni
Taşavvur haclesinde gece dâmâd oldıgım yerdür

Añılsun Abaza köşkünüñ eşrâfi verâcârda (?)
Mukîm-i muhyem-i deşt-i Beligrad oldıgım yerdür

Añılsun Kaşamonu'nun ahâlisi şıyânetde
Rehâ-yâb-ı eşirrä-yı Boyâbâd oldıgım yerdür

Añılsun ehl-i câhuñ şurre şurre verdiği bahşîş
Hevâyî hırşıla güm-kerde ta'dâd oldıgım yerdür

MEZÂKÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
 Ol gonce dehen bir gül-i ħandan olacağdur
 'Âşıkları bülbül gibi nâlân olacağdur

Ĥâl-i sipih ile ħaĥ-ı nev-ĥîzi o şûĥuñ
 Aşup cihân-ı âfet-i devrân olacağdur

Aĥvâlimiz ol saçları leylî ile ħar
 Mecnûm gibi 'âlemlere destân olacağdur

Ger eşribeden derdimize var ise çâre
 Ol şerbet-i la'l-i leb-i cânân olacağdur

Bu naĥş-ı nigâr-ı kalem-i dest-i Mezâkî
 Ârâyiş-i mecmu'a-i yârân olacağdur

28*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
 Ebnâ-yı sipeh hep bu yıl Etrâk olacağdur
 Câĥ-ı koĥoros beste-i fitrâk olacağdur

Çalılık arasında dizilmekden alâya
 Dâmenleri püskül gibi şad-çâk olacağdur

Taslaĥcıları Arnavud'uñ yazda tüfenkçi
 Kış günleri ħammâmda dellâk olacağdur

Oğlanı ile k3r dibegi kırdı semâ'ı
Matrakçı dükânında çekâ-çâk olacağdur

Bâğ bekçisi oldu Çöke'de Şimdi Hevâyî
Kendisi oyuk burnu tebûrâk olacağdur (?)

29

NEŞÂTÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
Ruĥsârũn ũzre zũlfũn pür piç ũ tâb g3ster
Çün hâle her ĥamında bir mâh-tâb g3ster

'Arz eyledikçe 'âşık la'l-ı müzâb-ı çeŐmin
Aç hoğka-i dehânuñ sen dũrr-i nâb g3ster

Mestâne bir nigehele bir Őür Şal ki dehre
Zũhdî temâm rüsvâ vü 'aklı ĥarâb g3ster

Resmeyle bezm-i 'aşkı ey mâni-i maĥabbet
Ol bezme cân-ı zârı târ-ı rebâb g3ster

Pertev-nümâ-yı Şevk et ol nâr-ı âb-pũŐı
Bezm-i Őafâda sâkı pür-âb u tâb g3ster

Vaşf-ı ĥatında tarĥ et bir nev ĥazel Neşâfî
Yârâna naĥŐ-ı siĥrî ber-rũy-ı âb g3ster

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
 Çaldıkça cereb uşağa lebden lu'âb göster
 Kaçırılı vişnesinden taş taş hoş-âb göster

Yayıll şikeste-beste hem köşe başlarında
 Her müşteriye kendüñ dükkân-ı harâb göster

Kışlarda çâr-şüyü yalın ayak dolaşma
 Pâyüñde Erzurûmî tiftik çorâb göster

Destfiyi kırmasun halk şanup havz-ı Çınveş
 Çeşme yalıklarında nakş-ı kilâb göster

Bağda yemezler ise gizlice âgam usta
 Şâkirdlerüñe ekşi buz bitmez-âb göster

Gülzâr-ı halta turma âvâze şal Hevâyî
 Ötdir hezâr-ı tab'uñ nu'ku'l-gurâb göster

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün
 Elde sebûyile kaçan bezme mey-âverân gelür
 Leşker-i gam cevâbına gürz ile pehlevân gelür

Tesliyetüñ cevâbını pîr-i mugân bilür hemân
 Gamla varan cenâbına hürrem ü şâdmân gelür

Anı da böyle añdıran sâğar-ı zer-nigarıdur
Yoğsa bu gûne Cem gibi çok şeh-i kâmrân gelür

Câmdan etmek isterin ben dahî tevbe sâkiyâ
Neyleyim üstüme tutar sâki-i dil-sitân gelür

Ġâfil iken bu rüzgâr bezm-i şafâdan al murâd
Meclis-i 'ıyşî telh eder Fâ'iziyâ zemân gelür

30*

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün
Kumkapu önüne kaçan bir süri yelkovân gelür
Mey-gedeyi başâr o dem kol ile dalğabân gelür

Kâğıdına peyâmına hasretinüñ baçar zenân
Tâmınuñ üstüne kaçan konnağa sakşâğan gelür

Şimdi ağâ kapuşına cum'a günü selâmlığa
Başlarına kuğa giyüp çorbacılar yayan gelür

Şûfleri Tatarlaruñ kalpağa gerçi bez şarar
Yorgaya lîk gidiler yahşi gider yaman gelür (?)

Piçleri var idi gece her tarafında mûminüñ(?)
Müjde Hevâiyâ yine hâneye mîhmân gelür

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Râyiç olmaz her zemân nağd-ı temennâ böyledür
Ağlama ey h^vâce kim ebyen-i dünyâ böyledür(?)

Hem yaqar pervânesin hem sûz-ı dil izhâr eder
Muqtezây-ı meşreb-i şem‘-i şeb-ârâ böyledür

Eşk-i gül-günüm yeñilmez dostım ma‘zûr tut
Girye-i bî-ihtiyâr-ı nâ-şikîbâ böyledür

Olsa bir lahza eger şûret-nümây-ı arzû
Yine maıv eyler hemân bu çarh-ı minâ böyledür

‘Âlemün bir fikre şâlih vaz,ı yokdur ‘İşmeti
Kâr-ı nâ-sâz-ı cihân ya şöyledür ya böyledür

31*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ders okınmaz mekteb içre yine gavgâ böyledür
Ağlama ey h^vâce kim eıfâl-i dünyâ böyledür

Hem döger borçlılarımı hem kıomaz ağlamağa
Muqtezâ-yı meşreb-i Türk-i hod-râ böyledür

Atım altımda yeñilmez dostım ma‘zûr tut
Kürre-i mehmîz-h^vâr-ı nâ-şekîbâ böyledür

Ademi alup şatarlar yüzine karşı hemân
Hâl-i ebnâ-yı zemânüñ ekseriyyâ böyledür

Kimsenüñ öykinmege şâlih Hevâyî yok işi
'Âdet-i nev-devletân yâ şöyledür yâ böyledür

ŞABRÎ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Ne bezmüñ şem'isin pervâne-i bî-ţâkâtüñ kimdür
Ne burcuñ mâhisin pertev-perest tal'atuñ kimdür

Gitmekle leb-be-leb zânû-be-zânûşın şafâlarda
Sebûveş hem-nişînin câmveş hem-şoĥbetüñ kimdür

Şikâr-ı şahne-i hicrânüñ oldım ben hele şimdi
'Aceb âsûde-i sermest-i ğurûr vuşlatuñ kimdür

Olurken câna resm-i daĝ-ı miĥnet şundıĝuñ sâĝar
Senüñ ey çarĥ dîn memnûn câm-ı işretüñ kimdür

Maĥâmuñ bilsek ehl-i şevkten kim tutdı Şabrî'nüñ
'Aceb şimdi terennüm-rîz-i bezm-i medĥatüñ kimdür

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Ne semtüñ Türküsin lehce-şinâs-ı ğilzetüñ kimdür
Ne dîhüñ ehlinin hemşehri-i bed-ţıynetüñ kimdür

Kimüñle yan-be-yan terkeş-be-terkeşsin alaylarda
Keleşveş hem-zebânüñ cündiveş hem-kisvetüñ kimdür

Sicim-bend-i tehî hem-yânuñ oldım ben hele şimdi
'Aceb mankıır-şumâr-ı dest-i bezl-i himmetüñ kimdür

Uyurken sâye-i şeklüñ girân kâbûs-ı a'zamdan
Senüñ ey Kırşehirli bür-dbâr-ı şıķletin kimdür

Yerin kim tıtdı bilseydüñ ozanlardan Hevâyî'nüñ
Nedîm-i jâj-hây-i ğaıt-ı bezm-i neketüñ kimdür

NEŞÂTÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Cilvegâh-ı nâza kim ol âfet-i meh-rû çıkar
Her tarafından evc-i çarĥa şevķ ile biñ hû çıkar

Can atar bî-çâre dil gâhî niyâm-ı nâzdan
Kaşd-ı zaĥm-ı cân ile ol ĥançer-i ebrû çıkar

Remzden ĥâlî degil naķş-ı cemâl-i dil-rubâ
Ĥaıt-ı la'li bir mu'ammâdur ki şeftâlû çıkar

Yâsemenden ser-zede sünbül şanur seyr eyleyen
Kûşe-i destârdan kim zülf-i 'anber-bû çıkar

Demdür ey kilk-i Neşâfî şevķ ile ğavvâş olup
Zîb-baĥş ol baĥr-ı ma'nâdan yine lü'lü' çıkar

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

‘Akd-i kâbin vaqti kim zîn üzre ol bânû çıkar
Her ağızdan biñ avayli ile biñ âbû çıkar

Gök tuman eyler harîm-i qahveyi tiryâkiler
Lüleden kim halka halka dūd-i tönbâkû çıkar

Ehl-i hırfet çehresin yağlı kara ile boyar
Her sefer kim şaf-be-şaf alay ile ordu çıkar

Çâsnı vardır Hevâyî sözlerinde baldan
Çiftlik-i ‘irfanda yârâna yine kendû çıkar

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Dest-i nâzuñdan o mestân ki şarâb isterler
Güyyâ çeşme-i hürşidden âb isterler

Derd-i serden niçe âzâd olur ol tâ‘ife kim
Bâde nûş eyleyicek yerde gül-âb isterler

Sen hemân dildeki naqş-ı hevesi ref‘ eyle
Senden ey hıvâce ne defter ne kitâb isterler

Aña ol bezmgeh-i ‘aşkı ki erbâb-ı derûn
Dilde gam serde şegab dîdede âb isterler

Cûnbiş-âmûz gerek berkden erbâb-1 hevâ
Râh-1 bî-menzil-i vahdetde şitâb isterler

Hûblar hüsine hayrân olan âşüftelerüñ
Çeşmi âyîne gibi düşmen-i h^vâb isterler

Nazm-1 üstâda nazîre niçe mümkün Nâbî
Tâze-gû tâze edâ tâze cevâb isterler

34*

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Teb-zede lebden o yârân ki lu‘âb isterler
Gûyiyâ çölde kırî çeşmeden âb isterler

Şancıdan kışda niçe kurtılır ol tâ‘ife kim
Çorba nûş eyleyicek yerde hoş-âb isterler

Sen hemân kışda çariksız koma şâkirdlerüñi
Senden ey usta ne kalçın ne çorâb isterler

Hâzır ol geldi sıra şöhetî yârân-1 şafâ
Öñde mum elde çubuk şofrada kâb isterler

Meşreb-âmûz gerek remzde iç oğlanı
Hıdmete pîş-i ekâbirde şitâb isterler

Gençler seyrine ev ev gezen âvârelerin
Firfelek gibi gözin halka-i bâb isterler

Ey Hevâyî kim olur hâlî-1 imâma perseng
Yâve-gû yâve-edâ yâve-cevâb isterler

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
 Ta'alluğ ol nigeħ-i meste cân-feşânlıkdur
 Taħammül ol şaf-ı müjgâna pehlevânlıkdur

O şûhuñ añlamak evzâ'-ı çeşm-i bedkârın
 Temâm 'uğde-güşâyı daķıkadânlıkdur

Taħammül etmedigüm iltifata tuymışdur
 Tegâfüli o mehün baña mihribânlıkdur

O mâhı hâle gibi çekmege hem âğûşa
 Temâm-ı şeb felegün kârı dide-bânlıkdur

Cevâb-ı pürsiş-i âsâyış-i cihân Nâbî
 Ĥarâbezâr-ı kanâ'atde bî-nişânlıkdur

35*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
 Temelluğ ol gözi şaşıya dide-bânlıkdur
 Temeyyül ol mütelâşıye tartafânlıkdur

Üzüm şıķındısını evde tatmak aldı seni
 Bu şirenün soñı elbette dil-burânlıkdur

Tarıldıgımı edebsizliğine tuymışdur
 Ezildigi uşagun baña kıaltabânlıkdur

Gelince şöhbete helvâyı yemeden gitmek
Temâm herze-derâlık alay bozanlıkdur

Hevâyî bir iki yıl varmaz ise 'askerli
Edirne evlerinüñ soñı baldırânlıkdur

NÂBÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Bir dilbere dil ver ki beladur demesünler
Bir bâdeyi nûş et ki haţâdur demesünler

Bir derde esîr ol ki eţibbâ-yı zemâne
Yâ beste-i tedbîr ü devâdur demesünler

Dök nağd-ı sirişkûñ ser-i kıyına nigârûñ
Tâ müdde'iyân saña gedâdur demesünler

Laht-ı ciger ü nâleñi izhâra şitâb et
Tâ kim saña bî-berg ü nevâdur demesünler

'Abdî gibi âşüfte-i hûbân-ı cihân ol
Nâbî saña tâ ehl-i riyâdur demesünler

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Bir çukayı kesdir ki 'abâdur demesünler
Bir şarığı şardır ki kabâdur demesünler

Bir zülfe deli gönlüni bend et ki mecânîn
Vâ-sûhte-i dâr-ı şifâdur demesünler

Boya şaķaluñ ağını hınnâ ile tâ kim
Ebnâ-yı zemân saña babadur demesünler

Öğretme mürekkepeçiligi kimseye hergiz
Tâ kim saña şan'atda bahâdur demesünler

Kaşmerligi terk eyle Hevâyîveş ağırlaş
Tâ kim saña halk ehl-i riyâdur demesünler

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Kûy-ı dilber ne 'aceb hâk olacak yerlerdür
Hâk iken hem-ser-i eflâk olacak yerlerdür

Bezm-i ağyârda görmek o gül-i hod-kâmı
Şişe-i mey gibi şad-çâk olacak yerlerdür

Her nihâlüñ varaķ-ı zerd-i hazân-dîde gibi
Pâyına düşmede bî-pâķ olacak yerlerdür

Turna gül-geşt eder ol serv-i hoş-âyende hırâm
Şarılup gerdenine tâķ olacak yerlerdür

Hele biz şâd oluruz nâ'il-i vaşl olmaķdan
Gerçi ağyâra o ğamnâk olacak yerlerdür

Şâhid-i devleti hem-meclis-i nâdân görmek
Nâbiyâ düşmen-i idrâk olacağ yerlerdür

37*

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
Bâne-i Şofya ‘aceb pâğ olacağ yerlerdür
Pâğ iken havzda nâ-pâğ olacağ yerlerdür

Dilberi halvet-i hammâmnda çıplak görmek
Şoyunup kış günü dellâk olacağ yerlerdür

Çâr kûşe yüzige düşdi Çöke köylileri
Dört kaya yanları hakkâk olacağ yerlerdür (?)

Şuşlar üşdi üzüme burnuñı ötdir turma
Bağlar vaz‘-ı tebûrâk olacağ yerlerdür

Şâh-mârân-ı dü zülf etdi yılancı dile kaçd
Kutusu toptolu tiryâk olacağ yerlerdür

Ḥ‘âce-i dîhi Hevâyî sevri başı görmek
Düşmen lonca-i Etrâk olacağ yerlerdür

38

NÂBÎ

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün
Dem-i vişâl zuhûr-ı ḥâtt-ı nigâra düşer
Ḥüdâ verirse eger ‘idimüz bahâra düşer

Hemân bize düşecek vâkı-ti gülde 'işretdür
Fiğân-ı nâbe-maḥal meşreb-i hezâra düşer

Ḥayâl-i 'ârız-ı dildârdan tehî dil yok
Mişâl-i pertev-i ħurşîd her diyâra düşer

Ne dil ümîd edinür bûy-ı zülf-i dildârı
Ne neşr-i bûy-ı kerem tab'-ı rüzgâra düşer

Şafâ-yı meykede bir görmek ile añlanmaz
O zevk ħâtır-ı 'ayyâşa vara vara düşer

Değil zemîne düşen berf ħâne-i çaqrħuñ
Beyâz-ı şûret-i divârı pâre pâre düşer

Serîr-i çerħe çıkar rüzgâr ile Nâbî
O dil ki ħâk-şifat reh-güzâr-ı yâre düşer

38*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Dem-i zifâf zuhûr-ı nev-i ħıyâra düşer
Uyarsa baħt eger sûrumıza yâra düşer

Hemân bize yiyecek bağda peynir etmekdür
Bütün ħuzuya maḥal sofrâ-i kibâra düşer

Ḥayâl-i çizme-i dildârdan tehî göz yok
Mişâl-i koğâ-i çermîn her bekâra düşer

Ne dil murâd edinür yolda bir yudım tütini
Ne 'arz-ı şâħçe idrâk-ı çuħa-dâra düşer

Belâ-yı kâhve çoyılmaz bir iki varmağıla
O meger hâtır-ı erzâle vara vara düşer

Degil batağa düşen gübre eski dükkânũ
Siyah kerpiç-i dîvârı pâre pâre düşer

'Alemtağı'na düşer çâk ey Hevâyî zillet ile
O dil ki Türk-şifat hâk-i Üsküdâra düşer

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Pây-ı yâre düşmege ağıyardan nevbet mi var
Sâyesinde nahl-i ümmîdüñ meger râhat mı var

Geh kemân-ı hicr ü geh zehr-i sitem geh bâr-ı gam
'Âşık-ı fersûde-zânû çekmedik zağmet mi var

Cilve eyler câme-i yek-reng ile ye's ü ümîd
Tab'a istîlâ-yı hayret gibi bir ni'met mi var

Vaşldan maşşûdımız memnûn-ı cânân olmadur
Yohsa vaşla 'âlem-i endîşede minnet mi var

Bir nefes kâşâne-i kalbinden olmazsın cüdâ
Çokdan ey gam Nâbî-i şeydâ ile ülfet mi var

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şakıdan kor almağa tiryâkiden nevbet mi var

Otasında Kadri şolağın meger râhat mı var

Geh 'acûz-ı zıst u geh şeyyibe geh genç kız

Zâni-i bed kapu kapu çekmedik 'avret mi var

Hâşıl eyler kâle-i efkâr ile hüsrân-ı renç

Ehl-i sûka akçesizlik gibi bir zillet mi var

Kârdan maşûdımız hep ehl-i dükkân olmadur

Yohşa kâra kehle bâzârında bir minnet mi var

Bir adım dükkânının önünden olmazsın cüdâ

Çokdan ey sâ'il Hevâyî ile ünsiyyet mi var

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Edüp def'-i keder sâğarla mesrûr olmamız yegdür

Harâbât içre lây-ı meyle ma'mûr olmamız yegdür

Kemân-âsâ elinde keşmekeşden kılmada yârün

O bed-hûdan mişâl-i kıya mehcûr olmamız yegdür

Sipihrûn hoşkasından etmeyüp deryûze-i merhem

Gül-âsâ ser-te-ser pür-zahm-ı nâsûr olmamız yegdür

Bahâruñ zîr-i bâr-ı minnet-i nev-rûzı olmağdan
Harâret-dîde-i eyyâm-ı bâhûr olmamız yegdür

Bize şaff-ni'âl meclisinde yer bulunmazsa
Varup ser-defter-i hicranda maşûr olmamız yegdür

Fürûğ-ı nazm ile lebrîz edüp dünyâyı ey Nâbî
Mişâl-i mihr-i 'âlem-tâb meşhûr olmamız yegdür

40*

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Bulanup şîreye keyfile ma'mûr olmamız yegdür
Düşüp yol ortasında ğarğ-ı çâmur olmamız yegdür

Şapan-âsâ elinde fırlamağda kalmadan yârüñ
O kayğudan mişâl-i kaya mehcûr almamız yegdür

Halîfe kîsesinden olmayup cer-gerde-i dirhem
Kel-âsâ kapuda haffâf-ı meşhûr olmamız yegdür

Kibâruñ köfte-h'âr-ı sofrâ-i in'âmı olmağdan
Kanâ'at-gerde-i şûrbâ-yı bulğur olmamız yegdür

Kitâbet etmeden taş şuffesinde kış günü hânüñ
Varup Oğlanlı hammâmında nâfûr olmamız yegdür

Hevâyî girmege kaşmerlik ile bezm-i hûbâna
Mişâl-i kâmeti dervîş-i kanbûr olmamız yegdür

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
 La'lüñ gören ey hûr-liqâ kevseri neyler
 Saña bağan âyine-i İskender'i neyler

Meşâteye muhtâc degil hüsñ ü cemâlün
 Pîrâye bulan nâz ile zîb u ferî neyler

Pervâne olan hâl-i şaf-ı şem'-i cemâle
 Âteşgede-i 'aşkda bâl u peri neyler

Bir nîm nigâh etse olur biñ dile cârî
 Destinde o hûn-rîz tutup hañçeri neyler

Pür-sûz gerek nazm-ı dil-firûz Nazîmâ
 Üstâd kırî nazm ile şi'r-i terî neyler

41*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
 Tavruñ gören ey zîşt-liqâ kaşmerî neyler
 Saña binen ey yorga eşek esteri neyler

Hum-hâneye küp küp düşene tevbe gerekmez
 Alûde-i çirk-âb olan süngeri neyler

Tedbîr-i cihân-dîdelik olmazsa veğâda
 Yanında o şâhuñ niçe biñ askeri neyler

Zirgil oluben çâr-sû u bâzâr gezenler
Bir iki kese tolıca sîm ü zeri neyler

Yayla çaķısı var iken elde bu Hevâyî
Kendiyi tirâş eylemege berberi neyler

(BURŞALI) TÂLIB

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Ėam-h^vâr hâl-i dîger ü dem-sâz başkadur
Yârân-ı 'ayş dîger ü hem-sâz başkadur

Ağyârı öldirüp beni eyler helâķ-ı reşķ
Her birine fetâdelerün nâz başkadur

Hiç bir midür haķîķat ile 'âlem-i mecâz
Keyfiyyet-i şarâb dîger-sâz başkadur

Ma'nî Ėudâ bilür ki senün bildiğün degil
Ey şî'r-fehm düzd-süħan-sâz başkadur

Var her saħnda feyz dîger gerçi Tâlibâ
Keyf-i şarâb sâķî-i şîrâz başkadur

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Ėammâl-sâz dîger ü dem-sâz başkadur
Kim hoķķa-bâz dîger ü cân-bâz

Yahñî gadâ olur ki kişi az yemek gibi
Ördek pilâvı nev'î dîger ü kâz başkadur

Hiç bir midür birîsim ile bûriyâ işi
Usta haşırcı dîger ü gazzâz başkadur

Ehl-i fen içre fenniyye beñzer mi şûreti
Enfiye-i tâze dîger ü bûrnâz başkadur

Her yerde zevk-i tâze var ammâ Hevâiyâ
Tıfl-ı yavâş dîger ü kurnâz başkadur

MEDHÎ

Müstef'ilün Fe'ülün Müstef'ilün Fe'ülün
Da'vî-i 'aşk-ı cânân degme dehâna şıgmaz
Vaşf-ı şıfât-bârı şerh ü beyâna şıgmaz

Nûr-Kemâl-i hâlık her dilde cilve kılmaz
Envâr-ı lâyezâlî iki cihâna şıgmaz

Cûy-ı sirişk-i 'âşık rûy-ı zemîne şıgdı
Derd ehlinüñ figâmı nüh-âşumâna şıgmaz

Sî-mürğ-i 'aşk-ı Yezdân Kâf-ı vücûd içinden
Uçmağa bâl açarsa kevn ü mekâna şıgmaz

Medhî o yârüñ 'aşkı melek ü cûda şıgdı
Dil bu şafâdan ammâ iklim-i cânâ şıgmaz

Müstef'ilün Fe'ûlün Müstef'ilün Fe'ûlün

Kirpikleri uzundur yârûñ hayâle şıgmaz
Eski meşeldür 'âşık mızrak çuvala şıgmaz

Ĥammâm içinde tañ mı çıplak gezerse dellâk
Çaşş u semîni zîrâ bir peştemâle şıgmaz

Bu kesdigüñ odunu arkanla karadan çek
Şu ile gönderirseñ biñ dâne şala şıgmaz

Bostancılar anuñçün tâze karanfil ekmez
Birin kağırtmaç etse beş on sıfâle şıgmaz

Pâyzan gibi Hevâyî n'ola tulum çalarsa
Âvâzı pek kabâdur nây ü kavâla şıgmaz

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bezî-i cân etmekte yolında işâret isteriz
Bundan özge şanma kim 'izz ü sa'âdet isteriz

Bir tarafdarıcıya vü destâr kıydı 'âşığa
Şanma ey şûh-ı cihân 'örf ü 'izâfet isteriz

Âsitân-ı devletüñde kullaruñ çok oldıgın
Cân u dilden ey şeh-melik melâhat isteriz

Vâşıl-ı zevk-ı vişâl olmağdadur zevk u şafâ

Senden ey şûh cihân-ı mihr ü muhabbet isteriz

Ey Hîşâlf bilmeziz ‘aşk-ı mecâzî neydigin
Biz hâkîkat ehliyüz şâhib-i hâkîkat isteriz

44*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Çahve-altı gül-be-şekkerle hamîre isteriz
İçecek çahve yerine tatlu şîre isteriz

Âlem-i âb etmege deryâ kenârında biraz
Mağra-höre gibi bâğı çok mesîre isteriz (?)

Atalar derler ki oğul balı pek lezzetlidür
Ânuñ için biz de bir nazlı nebîre isteriz

Yazdan kîlârı töldirmağičün dökdik selem
Ucuz ucuz almağa kışlık zahîre isteriz

Ey Hevâyî buz-hâne şâ‘irlerine eş-şalâ
Bir zemîn-i tâzemiz vardur nazîre isteriz

45

NÂBÎ

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

Bu âb u tâb kıandan meyhâneler de bilmez
Şahbâda neş’e kimden mestâneler de bilmez

Çeşm-i nedîde-ğ'âbe âyîneler de hayrân
Mâhiyyet-i cemâlin cânâneler de bilmez

Derkinde bezm-i dehrûñ deryâb-1 bezm vâle
Bu gerdişüñ medârın peymâneler de bilmez

Ser-tîşe-i talebden dünyâ harâb-1 kâviş
Bir genc var nühüfte vîrâneler de bilmez

Erbâb-1 bezm Nâbî geh mest ü gâh maḥmûr
Bu derd-i ser nedendür ḥum-ḥâneler de bilmez

45*

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
Bu yâğ u bâl kıandan kayğanalar da bilmez
Şûrbâda köfte kimden ter-ḥâneler de bilmez

Bercesten-i şererden maḳ'ad harâb-1 sûziş
Bir hâl var tağârda kestâneler de bilmez

Yolda iniş aşâğı pâldüm ne çekdigini
Çenber kolânı tursun sîsâneler de bilmez

Kirpiklerüñ mişâli eñser kesilmedi hiç
Ġamzeñ çekiçlerini çingâneler de bilmez

Cânâne vardığı hem âḥurları Hevâyî
Şehr-i Edirne içre orfâneler de bilmez

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Bir sencileyin mest-i mey-i nâz ele girmez

Bir bencileyin 'âşık-ı ser-bâz ele girmez

Bir sencileyin fitne-i mestûr bulunmaz

Bir bencileyin âyîne-i râz ele girmez

Bir sencileyin hüsni ile yektâ güzel olmaz

Bir bencileyin 'aşk ile mümtâz ele girmez

Bir sencileyin gonce-lebüñ vaşfına kâdir

Bir bencileyin nâdire-perdâz ele girmez

Bir sencileyin yok dil-i Cevrî ile hem-dem

Bir bencileyin mahrem ü dem-sâz ele girmez

46*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Bir sencileyin fiskeci kurnâz ele girmez

Bir bencileyin maşhara burnâz ele girmez

Bir sencileyin yavrı piliç degmede yokdur

Bir bencileyin boynı uzun kâz ele girmez

Bir sencileyin saçı birşim teli olmaz

Bir bencileyin tafralı kazzâz ele girmez

Bir sencileyin nevresi murgân ile avlar

Bir bencileyin muğlim-i kuş-bâz ele girmez

Bir sencileyin tâzeler ardınca segirdir

Bu yolda Hevâyî gibi haylâz ele girmez

47

NÂBÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bâğ-1 dehrüñ hem hazânın hem bahârın görmüşiz

Biz neşâtuñ da gamuñ da rüz-i gârın görmüşiz

Çok da mağrûr olma kim mey-hâne-i iqbâlde

Biz hezârân mest-i mağrûruñ humarın görmüşiz

Ûb-1 âh-1 inkisâra pâyidâr olmaz yine

'Arsa-i câhuñ niçe sengîn-hişârın görmüşiz

Bir hadeng-i cân-güdâz-1 âhdur sermâyesi

Biz bu meydânuñ niçe çâpük-süvârın görmüşiz

Bir nefesde kaldırır biñ bârgâh-1 devleti

Ehl-i derdüñ seyl-i eşk-i inkisârın görmüşiz

Bir gün eyler dest-beste pâygâhı cây-gâh

Bî-'aded mağrûr-1 şadr-1 i'tibârın görmüşiz

Kâse-i deryûzeye tebdîl olur câm-1 murâd

Biz bu bezmüñ Nâbiyâ çok bâde-ıvârın görmüşiz

47*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ehl-i sūkuñ hem hazânın hem kibârın görmüşiz
Biz iyinüñ de kemüñ de kesb ü kârın görmüşiz

Çok da balballanma kim yol ortasında har gibi
Biz niçe biñ yoşma serhoşuñ kayarın görmüşiz

Edrine yolındaki çâmûra tayanmaz yine
Semt-i Eflâk'ıñ niçe eşkin tavârın görmüşiz

Bir şakâ ile eder biñ hâne-i 'ırzı harâb
Ehl-i câhuñ niçe kaşmer köfte-h'ârın görmüşiz

Bir atışda indirir biñ şeh-nişînüñ câmını
Yoşma-gânuñ beyt-i fuşsa seng-bârın görmüşiz

Bir gün eyler seng-beste Tunca ça'rın cây-gâh
Şayısız Varşaklı ser-hoş nâ-bekârın görmüşiz

Vağf-ı isticâr olur bir bir Hevâyî esterân
Biz bu yoluñ hayli çok şâhib-kağârın görmüşiz

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Raķıb ile beni ol lâle-ħad nedür bilmez

Negerde tecribedür nık ü bed nedür bilmez

Bilür lebâçe-i zer-târı bu riyâyı bilen

Bürehne-cism-i melâmet nemed nedür bilmez

Ferâħ-meşreb-i 'aşkuñ derûnı memleħadur

Mişâl-i mevce-i yem dest-i red nedür bilmez

Ne ħâl ederse eder 'arz-ı mâcerâ-yı vişâl

Ĥarîş-i 'arz-ı maħabbet şadad nedür bilmez

Bi-ħaķķ-ı ħüsn-i murâdât dehr-i fânîde

Güzelden özgeye Nâbî ħased nedür bilmez

48*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Cemâl ile beni ol kuķla-ķad nedür bilmez

Nedîde şa'bezedür nık u bed nedür bilmez

Bilür somaki-i hem-vârı her kayayı bilen

Şamanlı balçıgımız kâlbüd nedür bilmez

Ağacı üzre kalur kırtlanur çürir kuş yer

Kirâsı bâğ-çemizüñ hiç seped nedür bilmez

Be usta kârı telâmîz oturdu dükkânda
Elif'den özge Hevâyî veled nedür bilmez

49

NÂBÎ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Gönülden rîziş-i eşk ile dâğ-ı arzû çıkmaz
Ne deñlü eyleseñ tamgâ-yı 'aşkı şüst ü şû çıkmaz

Ümîd-i nûş-ı meyle hâk-sâr olmak güzel ammâ
Sirişte etseler cism-i nizârım bir sebû çıkmaz

Hayâl-i gamze-i hûbân eder bir kimse gördüñ mi
Ki çeşminden hezârân katre-i hûn mû-be-mû çıkmaz

Çıkar bir gün zuhûra inkisâr-ı hâtırım ammâ
Benimle ol büt-i âyîne-rûyım rû-be-rû çıkmaz

Benimle var ise Nâbî 'aks-i nakş-ı ser-nüviştimdür
'İzârında o şûhuñ yohsa hatt-ı müşk-bû çıkmaz

49*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Kuyudan gerdiş-i çıkırıkla çoğa toptolu çıkmaz
Ne deñlü tiz çekseñ dökilür aşlâma şu çıkmaz

Ümîd-i dâne ile tuhm-kâr olmak güzel ammâ
Herise alşalar harmanda çâşım bir tarû çıkmaz

Hamîrî bî-nişâ açıldığından pek sarılmışdur
Ki yufka biñ yerinden pârelense oğlağı çıkmaz

Çıkar ser-çeşme kapusunda bir gün seyrimiz zîrâ
Benimle ol büt-i segbân-siriştım gû-be-gû çıkmaz

Benim varsa Hevâyî etdi bûsimden buhar te'sîr
Ayagından o şûhuñ yoğsa terden bir koku çıkmaz

TAYYİBÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Biz şikenc-i zülf-i 'anber-fâma girmiş çıkmışız
Mürğ-i miñnet dîdeyiz çok dâma girmiş çıkmışız

Derd-i 'aşkuñdan ser-â-pâ rîşdür cism-i nizâr
Güiyâ şirpençe-i zır'âma girmiş çıkmışız

Şanma kâlây-ı riyâ zâhid-i haqquñ vermez bize
Biz dahî ol kâr-ı nâ-fercâme girmiş çıkmışız

Rençbâñız vaz'-ı ebnâ-yı zemân-ı süfleden
Güiyâ hengâme-i in'âma girmiş çıkmışız

Eyledüñ 'üryân sefer dünyâdan ey Tayyibî-i zâr
Yağdı tâb u tef bizi hammâme girmiş çıkmışız

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Biz cemâller gûne-gûn endâma girmiş çıkmışız

Ya'ni biñ hengâme-i bayrâma girmiş çıkmışız

Ûbrucâ semtinüñ eski bâr-gîr uğrısıyuz

Köyleri gezdik bütün çok dâma girmiş çıkmışız

Sünnet oğlancıklarınüñ ağızına bâl çalmağa

Biz hezârân perde-i haccâma girmiş çıkmışız

Akçasız dökdirmek için nevbet ile kâhvemiz

Orduda çok hayme-i hakkâma girmiş çıkmışız

Ey Hevâyî çâr-sû halkın tolandırmağ için

Dürlü dürlü heykel-i bed-fâma girmiş çıkmışız

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

Kerem bu teşne-i dile la'l-i yârdan gelmez

Zalâl-i merhamet ol çeşme-sârdan gelmez

Şabâdan etme gönül hâk-i pâynı ümîd

Bu deñlü luğ u kerem rüzgârdan gelmez

'Azâb-ı ateş-i düzağ olur şafâsı baña

Şu mey ki destime ol gül-'izârdan gelmez

Ruĥuñdan ayrılamaz dil bahâr-ı vuşlatda
Mişâl-i kebg-i derî lâle-zârdan gelmez

Peyâm-ı vaşlı degil şimdi baña ey Şabrî
Selâm-ı sâde dahî ol nigârdan gelmez

51*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün
Direm bu mâyesize degme kârdan gelmez
Zülâl-i menfa'at ol nâbekârdan gelmez

Babadan etme göñül 'azm-i kûy-i ümîd
Bu deñlü fûls direm ihtiyârdan gelmez

Kilâb-i müsellaĥ olur tâzî saçı gibi baña
Şu av ki destime ol yâdigârdan gelmez

Derinden ayrılamaz dil қоğılsa da andan
Mişâl-i Türk-i çeri seng-sârdan gelmez

Ġulâm-ı bâbı degil ey Hevâyî şimdi baña
Kelâm-ı âde dahî ol bekârdan gelmez

52

(ŞEYHÜLİSLÂM) YAĤYÂ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Çalır gider bu göñül zülf-i yârdan gelmez
Şafâ-yı şâmı tıyan ol diyârdan gelmez

Şafâ-yı meşrebi olan nihâl-i bîd gibi
Kenâr-ı bâğ u leb-i cûy-i bârdan gelmez

Kemendine tutilur niçe nâ-tüvân bulunur
Bir iki şaydsız ol şeh şikârdan gelmez

Ol neş'e kim baña dürdî-i derd-i 'aşk verir
Şarâb-ı şâf u mey-i hûş-güvârdan gelmez

Şu şevk kim nefes-i pîrden gelür Yahyâ
Dem-i seherde nesîm-i bahârdan gelmez

52*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Gınâ bu şuşamışa degme kârdan gelmez
Şovuk şu yaz günü çâk Akpıñar'dan gelmez

Tabkâla kaymağını sütçülerden etme ümîd
Kayık bu furtınada Üsküdar'dan gelmez

Çeñesine kapılır niçe ahmağân gördik
Düşer çukur yere aşlâ kenârdan gelmez

Çazan şarâbını çek câm câm yoğsa
Saña horılka diyâr-ı Macar'dan gelmez

Yemişle aña degil ey Hevâyî şimdi saña
Kuru haber dahî ol yadigârdan gelmez

(ŞEYHÜLİSLÂM) YAHYÂ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Akıdır cûy-ı sirişkini rakîb-i nâ-kes
Kûyuña uğramaşun derseñ eger bâşını kes

Tekye-i bâğda ezhâr yetişdi cümle
Mürşid-i bâğ-ı bahâr eyledi var ise nefes

Çekilür kâfile-i 'ömr-i diyâr-ı 'ademe
Nâle-i cân u dil ol kâfileye bang-ı ceres

Dil ki mânend-i habâb oldı hevâyî-meşreb
Eyledi bâde-i la'l-i leb-i cânâna heves

Kûyma girye ile vâşıl olursañ ne 'aceb
Bâğa gelmez mi aqar şu ile Yahyâ niçe has

53*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Düşme av kaydına mânend-i seg-i herze meres
Tâzi oturdı qo artık çulın al ipini kes

Ordu taslaqçıları Şeyh Velî kavlince
Teb-şude eylediler düşmeni 'annes lennes

Bârekallâh zağarcı kûlmuñ toplarına
Şehri qalbur gezer ortalığı etdi naşes

Yâre vardım kapusın çala çala uşandım
Çıkmadı taşra beni şavmağičün vermedi ses

Şimdi seg-bân şu‘arâsı seni ser-çeşme bilür
Hazer et kırma silâhı be Hevâyî be teres

FUZÛLÎ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Göz yaşımdan süz-ı pinhânım kıılır ‘ârif kıyâs
Bî-haber te‘şîr-i encümden degil ahter-şinâs

Kan yeter kim dem-be-dem gözden inüp örter benim
Deşt-i gam Mecnûn’ıyım ben kandan kandan libâs

Tîğ-ı gamzeñ eyle bürrândur ki cellâd-ı ecel
Dökse kan ta‘cîl için tîğımdan eyler iltimâs

Hastalaruñ birbiri üzre çeker pergâlesin
Göz yapup şalmış habâb-ı hûn binâsiyçün esâs

Ey Fuzûlî zehr-i kahr ile toludur tās-ı çarh
Çekmez anuñ kahrımı her kim çeker bir tolu taş

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Çâr-sûda satılan hep şanma tağîdür kirâs
Dalbaşdıdur ne şultânî ya bâğîdür kirâs

Her dü şâh-ı bî-nazîri la'lden mengûşdur
Reng u rûda gûyiyâ dilber tutağıdur kirâs

Çûbdan yügrük çatal ata binüp eyler şîtâb
Cümleten tırfanda eşmâruñ ulâğıdur kirâs

Rîhdür tıbb muktezâsınca yeme karnuñ şîşer
Vişneden zîrâ tabî'atda aşağıdur kîrâs

Ey Hevâyî yürimez mavna yayan deryâya çık
Turma kim seyr-i Hîşâr'ın özge çağıdur kirâs

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Âliye ol perî mektûb-ı müştâkâne göndermiş
Şaf-ı müjgânınuñ resmin yazup rindâna göndermiş

'Aceb mi mû-be-mû-yı cismim olsa çâk çâk-ı gam
Haţ-âverliklerin etmiş işâret şâne göndermiş

Tama' dendânımı pâk eyle gûşuñ aç deyü ol şûh
Hilâl-i üstûh^vân-kârî-i dervîşâne göndermiş

Bilüp hûn-âbe rîz-i eşk-i hicrân oldığın çeşmim
Münakkaş destmâli dîde-i giryâne göndermiş

Hedâyâsı üşûlın eylemiş i'lâm ey Nâbî
'Aliyy-i haste bu şi'r-i teri cânâne göndermiş

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bize ol şûh-ı tâzî 'albe 'albe lüle göndermiş
Haleb'den eylemiş poliçe İstanbul'a göndermiş

Taraçcılık edermiş şimdi tüysüz berber oğlanı
Hediye ustasına şâne-i mergûle göndermiş

Yine bâzârbaşı gör bizi aılmış ziyâd olsun
Tolu bir makreme olmuş güzel muşmula göndermiş

Bahâlu vermemiş 'ûdı bize sad-âferîn 'atfâr
Sağır dellâl ile on dirhem bir pula göndermiş

Hevâyî fâris-i tab'im bilür kim toriya binmez
Topal cân-bâz hoş etmiş bâr-gîri kula göndermiş

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gülsitân-ı dehre geldik reng yok bû kalmamış
Sâye-endâz-ı kerem bir nahl-i dil-cû kalmamış

Eylemiş der-beste dükkânın tabîb-i rüzgâr
Hoşka-i pîrûze-i gerdûnda dârû kalmamış

Teşnegânun çâk çâk olsa leb-i hâhişleri
Çeşmesâr-ı merhametde bir içim şu kalmamış

Ƙadrin añlar yoğ bilür yoğ merdüm-i sencîdenüñ
 Ćâr-sûy-ı kâbiliyyetde terâzû ƙalmamış

Ceyş-i ģamdan ƙanda etsün ilticâ ehl-i niyâz
 Ƙal'a-i himmetde Nâbî burç u bârû ƙalmamış

56*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Edrine şehrine geldik hay yoğ hû ƙalmamış
 Gece şûrbâsı çıkar bir belli ƙapu ƙalmamış

Ćâderin başmıř yine 'atfârbaşı orduda
 Tabla-i şad-hücre-i eczâda mâzû ƙalmamış

Hep yayânuñ çatlamış yolda harâretten dili
 Meşk-i sađđâ-yı miyânda bir içim şü ƙalmamış

Ƙullanur yoğ şimdi besler yoğ küheylan atları
 Hâne-i fârisde zeyn ile tegeltû ƙalmamış

Şimdi ƙanı izbeye etsün Hevâyî ilticâ
 Hep yığılmış köhne dükkânında yapu ƙalmamış

57

(KÂTİB-ZÂDE) ŞÂĞIB

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dilde bîm-i ģamzeden ümmîd-i vuşlat ƙalmamış
 Bî-ħařar bir lahza şeh-râh-ı maħabbet ƙalmamış

Şöyle etdik cüst-ü-cû ârâmgâh-ı dehri kim
Bezm-i meyden ğayrı da ğamnâke râhat kalmamış

Derd-i hicrân ile ol deñlü za'if oldım ki ger
Bezme gelse ol peri pâ-bûsa tâkat kalmamış

Dilde yok 'âlemde yok cennetde varsa görmedik
Cûş-ı seyl-âb-ı havâdişden 'imâret kalmamış

Bâdesi bî-neş'e bî-reng-i le tâfet dil-beri
Hâşılı Sâkıb şafâ-yı dâr-ı ğurbet kalmamış

57*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kal'a-i neşve boşanmış hıfza kuruşun kalmamış
Hoğkasında ya'nî tiryakinüñ afyûn kalmamış

Bâr-gîr olmuş yağır cümle dökilmiş tüyleri
Yelmeden bî-çârede kuyrukla kuşkun kalmamış

Va'de ile firîb eyler degil incâz-ı va'd
Yâre yalvardıkça der tarlanda kimyon kalmamış

Evlenüp çokdan tağardım boynıma tuz torbasın
Neyleyim gönülümce bu yerlerde hâtûn kalmamış

Biñ ğazel şunsam eli cebine varmaz kimsenüñ
Ey Hevâyî aĝniyâda beñizer altun kalmamış

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

O kûh-1 derd kim aña dil-i nâ-şâd ayak başmış
Ne zaħm-1 tîşe görmiŝdür ne ħod Ferhâd ayak başmış

Degildür dâĝ-1 nev sînemde naķŝ-1 pâ-y-1 ħûnîndür
Gelüp katl-i dile ol ĝamze-i cellâd ayak başmış

Derûn-1 dilde gördim neşve-i câm-1 neŝâţ ey ĝam
Yetiş kim mülk-i ħâŝü'l-ħâŝ-1 'aşka yâd ayak başmış

Degil kâkûl edüp kaşd-1 şikâr-1 âĥüvân-1 dil
Ĥarîm-i Ka'be-i ħüsne iki şayyâd ayak başmış

Temâşâ-yı ħırâm-1 ħadd-i yâra intizâr eyle
Çemende ħaşr olunca tırmaĝa ŝimŝâd ayak başmış

Tekâpû-yı zemîn-i nev saña maĥŝûŝdur ey Vecdî
Bu vâdîyi ne bulmıŝ var ne bir üstâd ayak başmış

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

O vîrân bâĝ kim aña dil-i bed-zâd ayak başmış
Ne bir kez çapalanmıŝdur ne ħod ırĝâd ayak başmış

Kilâb-1 ħuyı çok 'av 'av edüp dün gece ħırlaŝdı
Der-i cânâneye düzdâna beñzer yâd ayak başmış

Giderken hacleye şırtına yumruk yemeden evvel
 Kapınıñ iç yüzine şıçrayıp dâmâd ayak başmış

Erâzilden tırılmaz oldu dükkânımda bilmezdim
 Meger kim gizli bir gûyende kıptî-zâd ayak başmış

Ser-i kûy-ı nigâra dün raķîb-i rû-siyeh ş...
 Aña gâfil geçerken 'âşık-ı nâ-şâd ayak başmış

Zemîn-i nev deyüp hep çiynemişler artık eskimiş
 Hevâyî bu yola zîrâ ki çok üstâd ayak başmış

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Bu tâķ-ı nîlgün kim hışn-ı nüh-bârûya bağlanmış
 Degildir cây-ı âşâyış esâsı şuya bağlanmış

Se rûze devlet-i iķbâl-i çarha olma dilbeste
 Bu ber-vefķ-ı müselleşdür niçe bâzûya bağlanmış

Dil ü cân kim şikâr-ı şâhbâz-ı her dü çeşmüñdür
 Biri fitrâk-bendüñdür biri gîsûya bağlanmış

Şarılmış pâyüñe dil 'ârızuñ gül gül görüp meydân
 Giyâh-ı rüstedür güldeste-i hoş-bûya bağlanmış

Senüñle Nâ'ilî kaçmaz o büt hem-h^vâbe olmaķdan
 Bilür 'aķd-ı muħabbet sâde bir pehlûya bağlanmış

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

O bayraklar ki kıalyonda babafingoya bağlanmış
Mülevven aşkıdur yeñi çatu yapuya bağlanmış

Se rûze şîre-i bed-keyf-i devletle atup tutma
Bu bir keskin meşeldür ki şonı kayguya bağlanmış

Țolaşmış zülfi tel tel nev-demîde hatt-ı ser-sebze
Mişâl-ı sâz-pâre deste-i kâhûya bağlanmış

Güzeller bûsesi narh üzre hâşıl kayd olur yârün
Kılıç tîmârı hep der-dest olup bâzûya bağlanmış

Hevâyî şimdi dil çokluk deli g... etmez hazz
Palâmâr-ı ta'alluk var ise aşluya bağlanmış

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

Ruĥlaruñ şem'ine dil pervâne şeklin bağlamış
Bâl ü per yakmış şehâ pervâne şeklin bağlamış

Dil-berâ ruĥsârûña öykündigîçün verd-i ter
Gülşen içre kıbkızıl dîvâne şeklin bağlamış

Eşk-i mey peymâne-i çeşmim meclis-i gâmdur yüzim
Sâkiyâ başım benim mey-hâne şeklin bağlamış

Bezm-i gamda almaz aqlamaqla her dem derd ile
Gözlerim cânâ benim peymâne şeklin bağlamış

Vaşfî'yi gördim harâbât içre tâ ki dostlar
Vâlih ü rüsvâ olup mestâne şeklin bağlamış

60*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Hâl fülful hattı ise cedvâr şeklin bağlamış
Ol dükân-ârâ-yı hüsn 'attâr şeklin bağlamış

Gerdenine kayadan heykel takınmış zîb için
Kocağarı duhter-i Bulğar şeklin bağlamış

Rütbe-i taklîdî icrâda başa alpak giyer
Büsbütün Dobrucalı Tatar şeklin bağlamış

Bîsütün'dan yol açup Şîrîn iline Kûh-ken
Tîşe vü bârû ile beldâr şeklin bağlamış

Bir güzel sevdim Hevâyî gecelik avuk giyer
Sürmeli gözle köçek hünkâr şeklin bağlamış

61

NÂBÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'ûlü Fâ'ilün
Naş-ı şafâ şahîfe-i 'âlemde almamış
Bûy-ı vefâ hamîre-i Âdem'de almamış

Enfâs-ı nâs etmededür mürde zinmeyi
Rûh-ı nefes meşîme-i Meryem'de kalmamış

Mikyâl-i câmı urma tehî hırmen-i hama
Maşûl-ı neş'e mezra'a-i Cem'de kalmamış

Etdim ne deñlü kîseye girdüñ deyü şu'âl
Biñde birisi hâtir-ı dirhemde kalmamış

Nâbî cihânda terk-i devâdur devâ-yı derd
Hâşiyet-i mu'âlece merhemde kalmamış

61*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bengüñ hayâli bîr ser-i sersemde kalmamış
Bir ehl-i keyf meclis-i 'âlemde kalmamış

Añlatdurır işâret ile her murâdını
Dilsizligüñ nişânı bir ebkemde kalmamış

Efsâre minnet oldu yine ata benimki
Dizginde eskimiş gibi bir kemde kalmamış

Kaş başdı ile görsek o 'acebe kıyâfeti
Bağlar çözüldi kuvvet-i merhemde kalmamış

Ta'rîzidür bu köfte Hevâyî çü şâ'ire
Mażmûnı şanma kim dil-i melhemde kalmamış

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

O nahl-i nâzuñ eller verd-i handânını devşirmiş

Dil olmuş hâre râzî ol da dâmânını devşirmiş

Degildür laht laht-ı dil nigâh-ı nâveg-endâzı

Çeküp bir bir cigerden la'l-i peygânını devşirmiş

Degil dâd u sitedden bir nefes hâlî bu bendergâh

Biri açmağda bârın biri dükkânını devşirmiş

Olup mecmû'a-ı gül âh-ı bülbülden perâkende

Şabâ cûlarda evrâk-ı perîşânını devşirmiş

Bulun imdâdına ey dîde sen de Nâ'îlî'nüñ kim

Cerâhat dâmen-i zaħm-ı dil ü cânını devşirmiş

62*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

O toy tâbi' ki eller çahve fincânını devşirmiş

Göñül dip telvesin umdukça fincânını devşirmiş

Çapısı tağılup idbârdan levvât-ı ma'hûduñ

Filanda körlüğine tâze oğlânını devşirmiş

Zevâl emdüşdından hiç bu tenbel hâne boş kalmaz(?)

Kimi yaymağda postın kimi yorgânını devşirmiş

Gemici şaldırımca engine kalyonu yelkenle
Dümen tutmuş elinde aylı urġânını devşirmiş

Ondan taşraya çıkmazdı havfindan Hevâyî'nüñ
Seher kápuda borçlılar girîbânını devşirmiş

RAĦMÎ

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

Giryeden reh-güzer-i yârı rakîb etmiş yaş
Bende izhâr edeyim hûn-ı sirişkim mişl-i yaş

Penç deh sâlesine girmiş o meh-rû ammâ
Bu yıl on dördine girdim deyü şaklarmış yaş

Meclis-i h^vâhişe huşkîde gelür meyve-i kâm
Bâr-ı naĥl-i emeli kimse kôparmamış yaş

O büt-i bâde-furûş eşkime meyl etse n'ola
Çünkü 'işret-gede-i muġbeceġân olmuş yaş

Aġlamış zırlamış ol şûĥa rakîb ey Raĥmî
Bende izhâr edeyüm hûn-ı sirişkim mişl-i yaş

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

Gün yari görüp aġyârı bütün etmiş yaş
Körpe çaġın aña ol daĥî sür mişmiş yaş

Yaşım on dört ile on beş arasında deyü yâr
Bırağup aralığa balğamı şaklarmış yaş

Gece dilber gözedüp gelip firengî mânend
Mum gibi âletin almış eline tutmuş yaş

Çurı s... düşmene derler bu meşeldür çünkim
Bir kalın odunı hâlâ g... şokmuş yaş

Ağlayup zırlayup itler gibi göz yaşı döküp
Bak Hevâyî de yüzün sürmüş o çâha mişl-i yaş

MAHREMÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kimse demez saña ey kaşı kemân yayuñı yaş
Hüsñ meydânı senüñdür ayağın muhkem baş

La'lüñüñ gencine dil düzdi çün el şundi şehâ
Zülfüñüñ dârını göster aña mi'râcını aş

Çânımı rişte mişâl eyledi miçrâz-ı gamuñ
Sözün rağmla bir yâre cefâ tonını kaşş

Çayra maşşûş oluben mihr ü vefâsı yârüñ
Bu neden cevr ü cefâsı ola baña muhtaşş

Maħremî oldıgıçün bende-i maħlaş-ı şâhâ
Bulmadı derdüñ ile bend-i belâdan muħalleş

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

Gelsün ardımca demişken yetiş ikrârına baş

Da'vete eyle icâbet yûri var ardına baş

Dipiden yâre varup gelmede kec-dâr u merîz

Hem iziñ etme 'ayân hem yolunuñ qarına baş

Genc-i vaşlına erişmek diler iseñ ey dil

Boz tılısmâtı teni pişince düm-i mârına baş

Dögerek niçe kıovar gör seni kıpuşından

Hele bir kez ayagunuñ sâye-i dîvârına baş

Dönmesün kımkumaya vermiş iken bir rub'u

Al Hevâyî be-meded akçayı ikrârına baş

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

Edüp sitâre-i tûbından iktisâb-ı fîrûğ

Şakal başı tığîdür gışüvân-ı dil-bere tûğ

Zemîni hûn cigerle yu şofra eyle sücûd

Olur mı sâlike seccâde cild-i nâ-medbûğ

Demine hû dediler ehl-i reng-i Mansûr'unı

Olmca rîş-i sefidî demi eyle maşbûğ

Helal-zâde imiş pâk-sûdele perverde
Uzandı sâkı esîr-i humâra kâse-i dûğ

‘Aceb mi hâne harâb olsa Şâbitâ şâ‘ir
Kimüñ beytini ma‘mûr eder felekde dirîğ

65*

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün
Raşad kıyuşına girüp göge bakarmış Ulûğ
Birer birer gece yıldızları şayarmış Ulug

Nücûma vaktini şarf etmek imiş işi gücü
Hemân havâdis-i kevnîyyeyi yazarmış Ulug

Gözi kamaşmaz imiş âferîn mütâla‘adan
Kevâkibin harekâtın güzel ararmış Ulug

Dağıka boş kıomamış nokta dürtecek yeri yok
Bu fende toğruşu kılı kırk yararmış Ulug

Kıomış kitâbın adın Zic ya‘nî bu devrûñ
Hevâiyâ bütün a hkâmını çıkarmış Ulug

66

NÂBÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
Neyleyim sâgarı zîb-i kefi yâr olmayıcak
Kim bakar âyineye âyinedâr olmayıcak

Geçmedi hâne-i dildârı tolaşmaqdan dil
Hatt gelüp dâmen-i endîşeye hâr olmayıcaq

‘Ayş mümkün mi bu miñnetgede-i ‘âlemde
Kadeh-i bâde gibi elde müdâr olmayıcaq

Ne çıkar kûyını geşt eylemeden şâm u seher
O kamer-çal‘at ile yolda düçâr olmayıcaq

İstemez cenneti rindân-ı kadeh-keş Nâbî
Cilve-i keştî ile seyr-i hişâr olmayıcaq

66*

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Levm eder berber olan kendiye baş olmayıcaq
Günde biñ müşteri dükkânda tirâş olmayıcaq

Şaplanur çamura yâhud kırılır yolda kalır
Çoçuyı koşduramaz kimse çoçaş olmayıcaq

Şunamaz dalkılıç düşmene serdengeçdi
Ceng-i harbi çalınup tâ ki şavaş olmayıcaq

Vardığı meclis-i ağıâra çoyılmaz yârüñ
Zahm-ı dendân ile boynında hırâş olmayıcaq

İş görüp aqça kazanup boğazın otaramaz
Ey Hevâyî kişide ‘aql-ı ma‘âş olmayıcaq

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Bir devlet için çerhe temennâdan uşandık

Bir vaşl için ağıyâra müdârâdan uşandık

Hicrân çekerek zevk-i mülâkâtı unutdık

Maħmûr olarak lezzet-i şahbâdan uşandık

Düşdik katı çokdan heves-i devlete ammâ

Ol dâ'iyе-i dağdağa-fermâdan uşandık

Dil gamla dahî dest ü girîbândan uşanmaz

Bir yâr için ağıyâr ile gavgâdan uşandık

Nâbî ile ol âfetün aħvâlini nakl et

Efsâne-i Mecnûn ile Leylâ'dan uşandık

67*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Yaħni yemeden şol şulu şurbadan uşandık

Üç yere konan tuzlu şalatadan uşandık

Oğlan kovarak devr-i maħallânı unutdık

Çamur olarak şöħbet-i helvâdan uşandık

Çekdik küçücükden çelebî ħırfete ammâ

Ol mağlaťa-i nâfile-gavgâdan uşandık

Nâyib olalı mahkeme-i şeh'r ü qurâda
Halk eylediği bi-hûde da'vâdan uşandık

'Avret ile oğlânı Hevâyî saña verdik
İbne olalı çokdan o sevdâdan uşandık

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bir kerre iltifâtuñ ile hurrem olmadık
Bîgâne deñlü şöhetüñe mahrem olmadık

Bilmem bizi gözüñle niçün yersin ey felek
Bu gülsitâna düşdik isek şebnem olmadık

Harf-i vefâ nüvişte-i levh-i cebîn iken
Engüş-t-i i'tibâra sezâ hâtem olmadık

Etvârımız müselleme-i erbâb-ı tab' iken
Cânâ senüñ yanuñda hemân âdem olmadık

Nâbî-i haste-dilde girîbân mı var meger
Cevrünüle çâk-hurde-i dest-i gam olmadık

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bir kerre beng-i luţfuñ ile sersem olmadık
Tiryâkı deñlü mashara-i 'âlem olmadık

Bilmem bizi niçün yabaña atarsın seffih
Söz arasına girdik isek balgam olmadık

Tohum-ı şekâ-nişânde-i büstân-ı vaz' iken
Ser-tahte-i mezâka yarar çigdem olmadık

Destârımız fes üzre Cezâyir-pesend iken
Dayı seniñ yanuñda hemân şalgam olmadık

Altun adı Hevâyî'nüñ olsa n'ola bakır
Adem mi var yanuñda ey adı kem olmadık

69

BÂKÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şubh-ı vaşl-ı yârdur bezm-i şarâb etmek gerek
Sâgar-ı zerrîni reşk-i âfitâb etmek gerek

Çok direng etmez bize bu şişe-i pîrûze-reng
Sâkiyâ la'1-i müzâbı şun şitâb etmek gerek

Devlet-i dünyâ hayâl-i h'âba beñzer nesnedür
Baht-ı bî-dâr isteyenler terk-i h'âb etmek gerek

Gün gibi rif'atde olmak isteyen gerdûn-şifat
Bir mu'allâ bâr-gâha intisâb etmek gerek

Bâkiyâ maşşûl-i 'ömri vaqtidür şimden girü
Açça döküp dîdeden bir bir hisâb etmek gerek

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Bağlanıp teşhîr urğanını pek çekmek gerek
Yâri peydâ etmek için haylî emek çekmek gerek

Mayna oldı rüzgârı gördüsek limanladı
Çekdiri de işlemez yelken kürek çekmek gerek

Geçemez şeytân akindısını degme bir kayık
Bir iki üç çifte elbette levrek çekmek gerek

Eyledi teşrif-i dükkânım segân-ı kûy-i yâr
Şavmağ olmaz anlara lâ-büdd yemek çekmek gerek

Yâr ile koymaz beni ağıyâr tenhâ ‘işrete
Ey Hevâyî anlara gâyet kötek çekmek gerek

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Erince kûyine yârüñ ki çok şitâb gerek
Düşen bu dâ‘iyeye bâde hem rikâb gerek

Hevâ-yı gülşen-i kûyuñla hem-çü mürğ-i kafes
Revân-ı sine-i ‘âşık pür-ızırâb gerek

Görinme çeşmine ol şûh-ı kavs-i ebrûnuñ
Ki tîr-i gamze-i şûhından ictinâb gerek

Getürmege o mehi ħalvete çü germ-âbe
Gözünîde âb u derînuñda sûz u tâb gerek

Olan bu bezmde Vehbî gibi nevâ-perdâz
Şarâb-ı ‘aşk u maĥabbetde neşve-yâb gerek

70*

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün
‘Üluv-i şaĥda olur semâ mümâs gerek
‘Îmâd-ı dâr-ı ĥarem muĥkem’ül-esâs gerek

Ĥişâra şâlih u tâlihde var heves am mâ
Hevâ müsâ‘id hem mevsim kirâs gerek

Maĥallelerde dökilme her ademe şalma
Şavul ‘asesleri vardur ‘asâ hirâs gerek

Der-i ‘arûsa ki dâmâd-ı maldâr gele
‘Usâre-i ‘aşl ellerde taş taş gerek

Hevâyî var meded serssem olma sevdâgir
Ki ehl-i kâr seĥer-i sâlim el-ĥevâs gerek

71

NÂBÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
Bir zemân biz dahî hem-şoĥbet-i cânâne idik
Güline bülbül idik şem‘ine pervâne idik

Şimdi ber-‘ağsdür ahvâl-i vişâl ü hicrân
Vaşlına mahrem idik hicrine bîgâne idik

Şimdi hamyâze-i hicrâna giriftâr oldıq
Bir zemân meygede-i kurbda mestâne idik

Etdi hüşyâr bizi neşve-i ma‘cûn-ı firâk
Nev-bahâr-ı nigeş-i luğf ile dîvâne idik

Nâbiyâ sâki-i çerğ eyledi kâm-ı dili telğ
Bir zemân gerçi ki leb-ber-leb-i peymâne idik

71*

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
Bir zemân biz dahî aylaqçı-ı tersâne idik
Tahtaya dülger idik Timur’a çingâne idik

Tersdür şimdi tekâlîf-i vişâl ü hicrân
Vaşlına yerli idik hicrine haymâne idik

Bizi ol sıb-i zeğan maşaraya alur idi
Bezmine nuql-i mezâk olmada kestâne idik

Yâri eglendirir hem geceler dükkânda
Geh muqallid gehî gûyende-i efsâne idik

Evlilik şimdi Hevâyî katı farıtdı bizi
Ergen iken köçek-i qahpe vü orfâne idik

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
 Râzdârân olsa râzın söylemez cânânenüñ
 Çıkmadı gitdi dehânından haber pervânenin

Hasret-i bâdeyle ahım çerhi iñletse n'ola
 Tîz olur elbette feryâdı tehî peymânenüñ

Hüsniñi haññıyle buldıñ bilmeziz evvellerin
 Sorşalar biz hüsniñi hâlin söyleriz cânânenüñ

Ûurre-i yâri tararken öpdi ruhsârın meger
 Lezzetinden çâk çâk oldu dehânı şânenüñ

Söyler ahvâl-i zevâl-i genc-i cemşîdi saña
 Söyledirsen hâl-i dürd-âlûdım mey-hânenin

Birbirin pâ-mâl edüp gelmekde Nâbî gam dile
 Tuıydı yârân gâlibâ zevkin bizim kâşânenüñ

72*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
 Sañk-kârân olsa suçın söylemez kaynânanuñ
 Çıkmadı gitdi söz ağızından bizim orfânenüñ

Çevrine kimse tañammül edemez 'uñşâkdan
 Vaz'ı zîrâ yâvedür ol âfet-i haymânenüñ

Azmâyiş etmeyen bir hoşça bilmez kıymetin
Mührecilerle börekçiler gibi merdânenüñ

Çignedür açmazdan ata piyâde dilleri
Ruĥları nağ'-ı cefâda ol şeh-i ferzânenüñ

Söyler aĥvâl-i neberd-i maça mamayı saña
Söyledirsen birisin fersûde-i tersânenüñ

Lâ-büdd işi olmayan beñzer Hevâyî sorşalar
Añdırır dükkânımız adını tenbel-ĥânenüñ

73

NÂBÎ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Yârı açdım açıl ey ġonce-dehânım diyerek
Bezme geldi gel ey rûĥ-ı revânım diyerek

Pâyine bâri bu taĥrîb ile düşsem yârüñ
Qalmadı âĥ meded tâb ü tüvânım diyerek

Ĥaĥt ber-âverde olan tâze dem-i vuşlatda
Başka bir zevĥ verir geĥdi zemânım diyerek

Âĥ bir kerre miyânımı alup âġûşa
Sineye çeksem o sîmîn-teni cânım diyerek

Yâr söyletdi baña bu ġazeli ey Nâbî
Söyleye söyleye ey tâze-zebânım diyerek

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Yarı açdım açıl ey mantı dehânım diyerek
Bezme geldi gele ey yahni kapanım diyerek

Ardına hışlayarak bârî düşeydim yârûñ
Bize tur kaçma meded kesdüñ amânım diyerek

Çıkup ol Türk-reviş şehre mahallâtı gezer
Ekşi bükşi ne şatar turşu alanım diyerek

Ah bir kerre lala tarzı açup kollarımı
Kucağa alsam o begzâdeyi cânım diyerek

Geveze etdi gazellerde Hevâyî bizi yâr
Söyleye söyleye ey yañşak ozanım diyerek

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Üzüldi rişte-i cân zülf-i pür-şiken diyerek
Bozıldı çihre-i dil berg-i yâsemen diyerek

Nesîm-i reh-güzerinde vücûdım etdim hâk
‘Aceb hevâlara düşdim çemen çemen diyerek

Derûn-nişnim olan lâñî eyledim itlâf
Tehî hizâneye düşdim sühan sühan diyerek

Ne hâle şaldı dili tavr-i küştegi-h^vâhı
Şalındı zülf-i nigâra resen resen diyerek

Hevâ-yı zülf-i şanemdür 'inân-keş Nâbî
Olursa rû-be-reh-i deyr-i berhemen diyerek

74*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Çürüdi meyve-i dil tıfl-ı müft-zen diyerek
Kurudı ayruk-ı saç tâze feslegen diyerek

Uşaklar uğrına harmanlar tolandım hep
'Aceb ovalara düşdim dögen dögen diyerek

Teferrüc ehline bildiklerin unutturdım
Düğün foğulına döndim düzen düzen

Ne yapıdı gör dile aylakçılık gemilerde
Oñartdı karadan âlet dümen dümen

Frenk uşağı saçıdur çeken Hevâyî hep
Girerse çekdiri içine pây-zen diyerek

75

NEŞÂTÎ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Zihî şafâ verecek 'âlemüñ nesin gördik
Sitemden özge dahî hem-demüñ nesin gördik

Humârı derd-i ser ü neş'esi bükâ-engiz
Bu bezmgâhda câm-ı Cem'üñ nesin gördik

Nişân-ı tîr-i sitem olduğından özge meger
Derûn-ı sînede dâğ-ı gamuñ nesin gördik

Cihân cihân-ı keder keşf-i râz-ı dilden gayrı
Akan bu dîde-i terden demüñ nesin gördik

Hemîşe zaḥm-ı şem ile helâkdur kârı
Neşâtiyâ biz o 'Îsâ demüñ nesin gördik

75*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Murâd atı yavaşımaz gemüñ nesin gördik
Kaçınca tobraya gelmez yemüñ nesin gördik

Ḳo ḥaltı kesb-i hevâ eyle bâd-ı âhuñ ile
Vezân imiş tütalım meltemüñ nesin gördik

Niçe zemân turur ıslak tirâşdan şofra
İki tütam depede perçemüñ nesin gördik

Ḳoşınca hırşıla başı ağartmadan gayrı
Bu eski şaksıda ispergamuñ nesin gördik

Hevâyî berd-i 'acûzuñ daḥî
Ḳarınuñ eylediği emsemüñ nesin gördik

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Diline mâ'il bezm-i vişâl yâr edebildik

Ne kâil elem genc-i intizar edebildik

Ricâ-yı vâşilla ol şûha 'arz-ı hâl etdik

Ne bir mahalli dedirdik ne derkenar edebildik

Bizi meyâne-i havf u recâya etdi muhabbet

Ne sakladık ğam-ı 'aşkı ne âşikâr edebildik

Bir âfet ile ne ser-kerem olup ne bûsesin aldık

Ne bir nihâl bitürdik ne meyvedâr edebildik

Gehî vişâlin añup gâh bîm-i hicrini Nâbî

Ne yârdan geçebildik ne ihtiyâr edebildik

76*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Diline mâ'il-i vâdî-i kesb ü kâr edebildik

Ne sâil-i der-i nâbeste-i kibâr edebildik

Büyük şarık ile şakirdimiz kapuya götürdik

Ne bir efendi dedirdik ne kîsedâr edebildik

Bizi uyutmadı ol muğdisün ser-i kûyu (?)

Ne ağzına kemik atdık ne seng-sâr edebildik

Ne oğlana ne icâzet verüp ne çuķasım aldık
Ne bir çerâğ çıkardık ne şu'le-bâr edebildik

Hevâyî sürçüyor esb-i hayâl râh-ı sühanda
Ne na'iletlik ayağın ne bir kayar edebildik

77

NÂBÎ

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

'Aşk-ı cân-sûz benim hüsni-ı cihân-tâb seniñ
Gülhanım şu'le benim gülşen-i şâd-âb seniñ

Görelim birbirini kangısı eyler bî-zâr
Âh ü feryâd benim çeşm-i girân-h^vâb seniñ

Gel seniñle edelim 'âlemi şüfi taksim
Derd-i nâçiz benim câm-ı mey-i nâb seniñ

Etme bu hâkdan ihsânuñı ey sâķî dirig
Künc-ü meyhâne benim gûşe-i mihrâb seniñ

Hâk-ı cismim dedi gerd-i reh-i yâre Nâbî
Dide-i haşm benim hâtır-ı ahbâb seniñ

77*

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

Post-ı Türkmân benim kürk-i şık-ı kâb seniñ
Müflisim kuzu benim nâfe vü sincâb seniñ

Bakalım kim uşandır tiz dün ü gün çalışalım
Kaşran sürme benim şüst ü şû-yı bâb senüñ

Gel bedestânı ẖvâcegî paylaşalım
İzbe-i zîr benim kûşe-i dolâb senüñ

Etme ben bekriden ey Laz qarı bir câmı dirig
Cibre-i şîre benim kırmızı vişn-âb senüñ

Ak şakal döndi Hevâyî qarınun şaçına hem
Öreke başı benim yumağ-ı mûtâb senüñ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Misâk-ı bî-vefâ gibi işkestedür gönül
Çün çeşm-i nâ-tüvân-ı bütân hastedür gönül

Nağşın çıkarsa halk n'ola düşse dillere
Zencîr-i çîn-i zülfüne kim bestedür gönül

Ma'nâsı tâze kâfiyesi gül zemîni şûh
Nazm-ı hevâda mışra'-ı bercestedür gönül

Şahn-ı tevekkül içre hâmmâm-ı harem gibi
Kayd-ı niyâzdan hele vârestedür gönül

Âb-ı hadeng-i cevr ile ẖvân-ı hayâtdan
Vehbî-mişâl dest ü dehen şüstedür gönül

78*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Sevdâ-yı 'aşkıñ ile Alayar'dadur gönül
Cûşiş-nümûn-ı Tunca Meriç Arda'dur gönül

Şâyed hayâl-i yâr kapudân ola deyü
Tersâne-i maḥabbete baştardadur gönül

Şürb-i Yehûda başlayalım bîm-i şaḥneden
At oynadı mürâyilere nârdadur gönül

Hışn-ı derûna ḥamîre atmakta gamzesi
Lîkin hemîşe bî-ḥaber-i vardadur gönül

'Aklıñı aldı 'aşkıñı verdi hayâl-i yâr
Yağdı Hevâyî'yi katı çok mardadur gönül

79

NÂBÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Hûn-ı dilimi ḡonce-i câm eyledi bülbül
Bezm-i güli nâleyle temâm eyledi bülbül

Her nâlede bir naḥl-i güle ḳondı şafâdan
Her naḡmede tebdîl-i maḳâm eyledi bülbül

Gehvâresini gerçi nesîm eyledi taḥrîk
Ammâ ki gele ḥ'âbı ḥırâm eyledi bülbül

Etdi sözin âmihte-i şekve-i hicrân
Mest olmağ ile hâlî-1 kelâm eyledi bülbül

Dün geldi şabâ şahın-1 çemenden dedi Nâbî
Hâk-i reh-i destûra selâm eyledi bülbül

79*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Gül dâlim ev yaprağı dâm eyledi bülbül
Hep işini furçayla temâm eyledi bülbül

Her şıklığa düşdükçe birer çalıya kondı
Her ötmeye tebdîl-i makâm eyledi bülbül

Hiç şuşmadı gece boğazın yırtarak ötdi
Gözine çün uyğuyı harâm eyledi bülbül

Serhoşluğ ile çok içüp ahşamla şarâbın
Dolaşdı dili hâlî-1 kelâm eyledi bülbül

Bağdan gelüp ak yel şehir dedi Hevâyî
Dükkândaki 'uşfûra selâm eyledi bülbül

80

NÂBÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Ser-cüş-1 nifâk olsa 'ayân mevc-i girân ol
Anılsa eger sâz-1 vefâ mûy-1 miyân ol

İkrâra gelû-gîrlik et güm-şüdegânı
Et nâm-ı Hakkı çîn-i cebîn pâre-i nân ol

Ol mâ'ide-cûyân-ı gama çâştgeh-i 'îd
Bî-derd-i şikem-pervere şubh-ı ramazân ol

Hoş meşreb-i şafâ-dile ol revgân-ı kındîl
Nâ-dân-ı girân-ı tıynete dehen be-lisân ol

Her mevki'a nisbet gerek ef'âlde Nâbî
A'dâ ile aḥbâba nazar tîr ü kemân ol

80*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Mîzân-ı şekâ olsa 'ayân seng-i girân ol
Bulsân eger ağır yüki ḥammâl-ı kapan ol

Dört eyle gözi yavrı kuşu avla görünce
Ammâ nazar-ı ḥalka gözi baḡlı toḡan ol

Ol seng-dilüñ 'aşkı ile baḡruña taş baş
Ser-geşte olup fırlamada misl-i şapan ol

Çig koyma eti âteş-i endîşede kaynat
Nâ-puḡtelerin ṭabhına dîk-i galeyân ol

Dükkânda otur şadra sefîḥâne Hevâyî
Geh Tunus'a devletli geçin gâh ḥizân ol

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Eyyâm-ı bahâr olmaz idi gülşen olaydım
Hürşîd tûlû' etmez idi revzen olaydım

Gül-berge şabâ urmaz idi pençe-i târâc
Şahrâ-yı temennâda eger dâmen olaydım

Ol şûh dirîğ etmez idi naqd-i vişâlin
H'âhişger-i ihsâm hemân bir ben olaydım

Kettân gibi fersûde olursam da olaydım
Tek ol meh-i sîmîn-tene pîrâhen olaydım

Nîsâmı bedîd olmaz idi silk-i fûşûlün
Nâbî heves-i gevher ile maşzen olaydım

81*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Gezmezdi şoşaklarda ciger çevren olaydım
Bitmezdi başaklarda kâmiş ney-zen olaydım

Esmezdi deñizde sağanağlı kara yeller
Bir çifte 'Arab mavnasına yelken olaydım

Çok görmez idi dirhemine bir pulı küttâb
Dünyâda mürekkebcî hemân bir ben olaydım

Şuşam gibi efsürde olursam da olaydım
Tek loğma pişen tavaya şîrûğan olaydım

Düşîze bulunmazdı ara vara Hevâyî (?)
Kaşdıyla yeñi evlenecek bir ben olaydım

82

NÂBÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Ĥurşîd inerdî meclise ger sâğar istesem
Tûbâ olurdu ĥâk-nişîn nev-ber istesem

Taht-ı nikâha zühreyi alurdu müşteri
Ben şab'-ı ser-bülende sezâ dil-ber istesem

Etmездim eşkim ile nihân dâğ-ı sînemi
Derd-i derûnı 'arza eger mahzar istesem

Şevk-i şadefle kaçre-i nîsân olur nücûm
Rûy-ı 'arûs himmetime gevher istesem

Sinemde şerhalar yetişür Nâbiyâ baña
Taħrîre mâcerâ-yı dili mıstar istesem

82*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hacı Hicâz'ı gâhî yapar kıtmir istesem
Laħm-i 'acîne fûlfül eker sa'ter istesem

Şâkirdler siler süpürir hırdavâtı hep
Dükkânda bûriyâ bulamam minder istesem

Abdallar fenâyîlerin gönderir baña
Tathîre çizmenüñ çamura sünger istesem

Yok ihtiyâç şimdi mekârî tavarına
Gergerli-zâde kendi gelür ester istesem

Mi'mâr-ı şab' ekserî kaçmaz Hevâyî müft
Tarh-ı binâ-yı beytim için dülger istesem

83

NÂBÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Meh gibi hâle olsa eger dâyemiz bizim
Bir nâ-temâm kâse olur vâyemiz bizim

Âyâ bu hâke başdı mı ol mâh-rû deyü
Her hâke rûy-mâledür sâyemiz bizim

Kâlâ-yı nâz ü şiveyi çokluk da uzatmaşun
Kalmadı cîb-i sînede sermâyemiz bizim

Ser-geştelikden olmayıcağ mihrveş halâs
'İsî imiş ne fâ'ide hem-sâyemiz bizim

Nâbî huzûr-ı hâk-i reh olmağdadur yine
Olmış bülend neyleyelim pâyemiz bizim

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Buz gibi yaşça olsa eger kayamız bizim
Olmaz yine ezâya şapan âyamız bizim

Haylî füzûl müflis 'âlî-cenâb imiş
Etmez kabûl cerri fîrû-mâyemiz bizim

Dükkândaki şıçanlaruñ artık işi biter
Yüklenmede kedilere sermâyemiz bizim

Muğzır elinden olmayıcağ yağamız halâs
Molla imiş ne fâ'ide hem-sâyemiz bizim

Üstâdiyuz Hevâyî büzürgân-ı hırfetüñ
Halk içre pest imiş tatalım pâyemiz bizim

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün(Fa'ilün)

Etme her mürğ-i dilüñ şaydına pervâz şağın
Nâveg-i âhdan ey gözleri pervâz şağın

Olma hüsnüñ gibi her şu'le-i âha hemreng
Dâmen-i ismetüñ ey berg-i gül-i nâz şağın

Âşinâ-yı nigeş-i lütfuñ olan diller için
'Aşğ bigânelerin eyleme hemrâz şağın

Nâ-murâdân-ı ser-i kûyuñ olan canlar için
Olma kâr-ı dil-i ağıyâra mühim-sâz şaşkın

Nâ'ilveş niçe dil-sûhte müştâkuñ var
Şu'le-i âhdan ey dilber-i tannâz şaşkın

84*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sürinüp halk arasında sefil olma şaşkın
Kendi miqdârını bil h^vor u zelif olma şaşkın

Varma çağrılmadığüñ yere köpek gibi hemân
Kovmasunlar seni meclisde şaşıl olma şaşkın

Yâ du'â eylesin baña ya soñra sögesin
Sözimi tut hele babaña kefil olma şaşkın

Çarışup her iş arasında foğulluk etme
Azacık soñuñı şay herze-vekîl olma şaşkın

Öğrenür varsa dirîğ etme mürekkebciligi
Ey Hevâyî hele şan'atda bahîl olma şaşkın

85

NÂ'İLÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Söyleñ ol âfete dünyâyı harâb eylesesün
Sell-i seyf-i nigh-i hışm-ı 'itâb eylesesün

Geceler hemdem-i ağıâr edigin hep bilüriz
Bizden ol âfet-i gül-çehre hicâb eylesesün

İttifaq etmiş ol ebrû leb-i la'lûñle şaķın
Dil-i pür-eşk miyânın şeker-âb eylesesün

Nâlesiz var harem-i yâre ki nâleñ ey dil
Men'-i âsâyiş-i gül-bister-i h'âb eylesesün

Nâ'ili tâb u teb-i nâ'ire-i hısm-ı Hüdâ
Hiç bir ferdi esîr-i teb ü tâb eylesesün

85*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Söyleñ oğlâna tekellümde şitâb eylesesün
Pâf ü pûf ile yeter neşr-i lu'âb eylemsün

Çok sürürler anı soñra yapışup yaķasına
Bir alay halka o қallâş dolâb eylesesün

Ağlayıp zırlamasun her gece dîvâne gönül
Pek yakın koñşılara bâri 'azâb eylesesün

Etdi şa'riyye pilâvın pişürirken çorba
Aşçı bögrülceyi gecdik noħud-âb eylesesün

Çekmesün çarb-ı Hevâyî'ye hevâyî-kârın
Her zemân böyle ber-âverde hesâb eylesesün

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Aç turre-i ham-der-hamuñı gûş görinsün

Biñ halka-i dîde aña mengûş görinsün

Mînâdan aqıt bâde-i sürhı yine sâkî

Ol şu'le-i seyyâle-i bî-hûş görinsün

Bağ âyîne-i kalbime kim hâl-i hayâlün

Çeşmim dil-i zârım ile hem-âgûş görinsün

Dîvâneliği tarz-ı nev-i hâş ile göster

Mecnûna cünûn şandığı hep hûş görinsün

Vecdî mihek-i 'arza ur ibrîz-i kalamuñ

Hâliş zer ile nekre-i mağşûş görinsün

86*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Şar bir yanı yüksek şarığıñı gûş görinsün

Şoğ ucım Edirne güli mengûş görinsün

Bir pîre-zen-i zişt kaşık düşmeni al kim

Virân-gede-i hânede baykuş görinsün

Deryâ-yı sirişke teni baştarda olanuñ

Burnı kayalık sinesi çoğuş görinsün

Aç tut kediyi ava harîş et o kadar kim
Yavruları dahî gözine mûş görinsün

Çaksun tüyini başına vardıkça Hevâyî
Yârana boza-hânedede çavuş görinsün

87

NÂBÎ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Ne dem ol şûh edüp geşt-i gülistân kendin
Çemende gül de bülbül gibi nâlân gösterir kendin

Ne deñlü zaħm-h^vâr-ı hâr ise gül bâğ-ı 'âlemde
Yine mânend-i dâğ-ı sîne hândân gösterir kendin

Zeri ebnâ-yı 'âlem eyleyüp pinhân şehâb-âsâ
Yine âh-ı şerernâk ile giryân gösterir kendin

Ne 'âşık-düstür gör şem'-i şâm-efrûzı kim her dem
Berây-ı hâtır-ı pervâne sûzân gösterir kendin

Şabâh-âsâ yüzi açık derûnı pâk iken Nâbî
Yine gerdûn gibi âlûde-dâmân gösterir kendin

87*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Ne dem ol şûh bed vaz'ıla nopran gösterir kendin
Seven yoşma ta'alluğdan perîşân gösterir kendin

Ne deñlü kart olursa enderûn oğlâmı bu ‘asruñ
Çeküp boğma tirâşa tâze oğlân gösterir kendin

Za‘ifu’l-bünyeyi sevmez fevâhiş deyü zen-pâre
Şırıķ hammâlî gibi yolda dizmân gösterir kendin

Şarup bozuķ düzen şarıķ başına nev‘-i Türkmânî
Seferde karakulluķçıda seg-bân gösterir kendin

Zarâfet-pîşe nâzik-tab‘ şâ‘ir oğlı şâ‘irdür
Hevâyî gerçi şeklen ehl-i dükkân gösterir kendin

88

NÂBÎ

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Dest-i sitekle yıķma dilüñ fire-ħânesin
Dağıtma şâh-bâz-ı gamuñ âşiyânesin

Kaşdıñ hemân hikâyet-i baht-ı siyâhdur
Ey dâd-ı âh sen arada bir bahânesin

Bir kerre baña gelmediñ ey sâgar-ı neşâf
Bildim ki sen de tâbi‘-i devr-i zemânesin

Ruhsâr-ı yâri ħâl-i ħurâmında seyr edüp
Bâlâya çekdi âteş-i ahım zebânesin

Ĥâmûş-ı şerm olurdu seher ‘andelîb-i zâr
Pervânenüñ göreydi niyâz-ı şebânesin

Yârân-ı nazm hep taraf-ı tâze tutdı lîk
Nâbî-i haste-dil taraf-ı ‘âşıkânesin

88*

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

Ağlatma gayrı firqate halkınuñ ânesin
Şaldırma başka yân topınuñ sâlyânesin

Boş tırmaz ağzı oynar o aç gözli dilberüñ
Çiyner köpürderek sakızuñ şâh-dânesin

Bir kerre baña gelmedüñ ey hoşka-bâz uşak
Bildim ki sen de mâil-i çeng ü çegânesin

Şabunı pek geçince tavı taş olur hemân
Helva pişerken uyuma gözle miyânesin

Geldi dükânıma boğluk şubaşısı bu gün
Giymiş başına eski bezirli şebânesin

Yârân sühanda her biri bir semti tutdı lîk
Muğhik Hevâyî halıla semt-i fesânesin

89

MEZÂKÎ

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

Hem-dem-i râz olmayan hem râz bilmez n’eydügin
‘Âşık-ı dil-sûz ile dem-sâz bilmez n’eydügin

Nâle-i cân-sûz ile nâr-ı firâka düşmeyen
Pür-şerâr-ı şu'le-i âvâz bilmez n'eydügin

Def ü neyle 'âleme şıyt-ı pey-â-pey şalmayan
Tîz-âheng-i neğam-perdâz bilmez n'eydügin

Etmedin bir ney-zen-i meh-çehreye 'arz-ı niyâz
Luţf-ı düzdîde-nigâh-ı nâz bilmez n'eydügin

Ey Mezâkî kilik-i mu'ciz-nazmuñı gûş etmeyen
Hoş-nevâ-yı meclis-i i'câz bilmez n'eydügin

89*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dil tavuk kırmağda dilber kaz bilmez n'eydügin
Tur potur Boşnağdurır kurnaz bilmez n'eydügin

İzbesinde dil kışın tennûr-ı âb-ı âhdur
Germi-i berd ü hevâ-yı yaz bilmez n'eydügin

Meltem ister harmanın şavurmağa hep köyli lîk
Şiddet-i kaşırğa-i poyraz bilmez n'eydügin

Leng-i şâhî ile tab'ım bâr-gîrin görmeyen
Zûr-i ökçe kamçı-i cân-bâz bilmez n'eydügin

Olmayan yañlış hayâlimle Hevâyî âşinâ
Semt-i hâlt-ı 'adli-i burnâz bilmez n'eydügin

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Sûz-ı ğamla içmege dil âteş-i seyyâleden

Âteşîn sâğar gerekdür şu‘le-i cevvăleden

Ol gülüñ dil bülbül-i gûyâsıdur kim gösterir

Ser-be-ser çîn-i cebîn bâr-ı girân-ı jâleden

Bâga gel qadd ü rûh ü hâlüñ görüp olsun hacîl

Serv-i gülden gül qaranfilden qaranfil lâleden

Mihr-i hüsnüñ habse fermân etdi gûyâ mâhı kim

Mağv-ı endâm eylese çıkmaz derûn-ı hâleden

Nâbî-i dil-ğastesin görmiş de ol âfet demiş

Ža‘fin i‘lâma ne hâcet añlanurken nâleden

90*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Çatlayınca yemege dil revğan-ı dñnbâleden

Çok semîn besl gerekdür miş-i bî-erdâleden (?)

Ol zenüñ dil şevher-i şeydâsıdur kim gösterir

Gâh u bî-geh ekşi yüz eski qabâ-yı vâleden

Yola gel ğamzeñ müjeñ gûşuñ görüp etsün hâzer

Gör de mecden mec şabancadan şabanca pâleden

Mekr-i hüsniñ büğüye uğratdı güyâ bezmi kim
Çömlegi çatlarsa da çıkmaz tenûr-ı hâleden

Göriccek mi'mâr agâ dülger Hevâyî'sin demiş
Şan'atın 'arza ne hâcet bellü iken mâleden

91

NÂBÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Gül-çîn olamaz dest-i temâşâ çemenimden
Leb-beste-i nâzım söz alınmaz dehenimden

Ol âyineyim kim göremez Tâlib-i vaşlım
Bir şûret-i ümmîd ser-â-pây-ı tenimden

Bir tâze nihâlîm ki dehânım gibi yokdur
Âlûde-leb-i dâ'îye sîb-i zekânımdan

'Uşşâkı helâk eylemege hañçer-i hûbân
Fırşat mı bulur gamze-i hâtır-şikenimden

Dil-ber deheninden bu nev-âyîn gâzel olsun
Nâbî yine yârâna hediye şühânımdan

91*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Yelken çözümez şûhî-i fitne seranimden
Kec-keştî-i sengim yol alınmaz dümenimden

Ol çekdiriyim kim göremez manka-nişnim
Âsûdegî-i kehle bütün pâ-yzenimden

Ol köy eviyim havlı ve fâmım gibi yokdur
Âzâde anuñ çâli-ı çûp-ı sögenimden

Bâzâr-ı süpüş âyinecisi gibi gamzeñ
Bön-dilleri aldatmağa korkar düzenimden

Şâ'irlere tüyince külâh oldı Hevâyî
Bu turfa gâzel köhne-'abâ-yı sühanimden

92

NÂBÎ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

Cefâ gördik o şûh-ı tâz-perverden vefâ derken
Bizimle 'âkıbet bigâne çıkdı âşinâ derken

Göñül bir câm-ı jeng-âlûde döndi köhne revzende
Zemân ile aña âyîne-i 'âlem-nümâ derken

Bizimle hep zebân-ı hançer ile söyleşür şimdi
Ser-i rehde dûçâr oldıkça evvel merhabâ derken

Ne deñlü ıztırâb etdikse ol deñlü esîr oldık
Bulaydıq 'akade-i çîn-i çînînden rehâ derken

Ne lâzımdur düşürmek şi'ri Nâbî kayd-ı iglâka
Bu deñlü bî-tekellûf sâde şi'r-i dil-güşâ

92*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

‘Abâ gördik bu yıl bayramda ağâdan kabâ derken

Bize Türkmân kürkü çıkdı yıllık çalkafâ derken

Gönül bir zir deliye döndi bağ u bandırağı yok

Zemân ile aña güllâbi-i dâru’ş-şifâ derken

Bizimle hep zebân-ı cerb-şîrîn söyleşür şimdi

Haremde taşraya çıkdıkça evvel ket-ğudâ derken

Ne deñlü kapuya vardıkça ol deñlü yobaz oldık

Bulaydık bir tevâbi’-perver etmekli ağâ derken

Ne lâzımdur Hevâyî söylemek söz şarp edâlarla

Bu deñlü bulamadı ğalt şî’r-i pür-şakâ derken

93

NÂBÎ

Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ûlün

Bu sûz ile dil nâle-i mestâne mi çeksün

Bülbül çekecek bârı da pervâne mi çeksün

Ey dil kıoya ta’zîri o destâr ile vâ’iz

Varşun der-i mey-ğâneye peymâne mi çeksün

‘Âşık taleb-i meyle ğârâbâta mı düşsün

Bir gevher için şıklet-i vîrâne mi çeksün

Merhem mi osın dağına elmâs urırken
Dil dâ'ire-i devlete bigâne mi eksün

Nâbî'ye düşer guşsa-i devrân dile düşmez
Huşyâr urırken gamı dîvâne mi eksün

93*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Ser-tâ'ifemiz yolda sîshâne mi eksün
Boynu ekecek yüki de ingâne mi eksün

Ođlanı osın da seňi derdi ile muđlim
Varsun der-i âhûrda orfâne mi eksün

Yoşma heves-i zen ile omruğa mı girsün
Bir ahpe için pâru-yı tersâne mi eksün

'Avret mi oşun oynına şâkirdi urırken
Usta harem-i 'iffete bigâne mi eksün

Bağ haı Hevâyî'ye düşer bekiye düşmez
Yerli var iken şalgını haymâne mi eksün

94

NÂBÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Ey dil sitem-i dehrden âzâd olamazsın
Mâdâm ki saňa dil denilür şâd olamazsın

Dergâhına yüz sürmeyicek pîr-i muğânuñ
Şâyeste-i keyfiyyet-i irşâd olamazsın

Etdüñ bir iki reh-güzeri seyl-i nedâmet
Ey hâne-i sâ mân dahî âbâd olamazsın

Hem-reng iseñ ey baht-ı siyeh zülf-i bütâna
Ammâ neydeyim öylece berbâd olamazsın

Elbette olursun yine bir âfete meftûn
Hâlûñ budur ey Nâbî-i nâ-şâd olamazsın

94*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Ey dayı Şakartağı'na Ferhâd olamazsın
Tâ kim sana tenbel denür ırğâd olamazsın

Ocağına şu koymayıcak koca babanuñ
Küre-keş-i dükkânçe-i Haddâd olamazsın

Etdüñ iki evlenmek ile kendüñi zirgil
Ey Türk-ı hizân bir dahî dâmâd olamazsın

Şâlihsin ise tekyede dervişlice var (?)
Ammâ bilürim pîrüne münkâd olamazsın

Elbette olur her işüñüñ bir yañı şalkı
Toğrısı Hevâyî katı üstâd olamazsın

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Göñül teklifsiz ol mest-i nâ-mestûra şunmazsın
Ezelden meşrebüñdür h^vân-ı bî-destûra şunmazsın

Düşelden jâleveş bu hâkdâna âferîn ey dil
Diküp göz süfre-i gerdûn şunmazsın

Göñül bilmem niçün bî-zülf olan ruhsâra bakmazsın
Bu fermângehde tuğrâdan tehî menşûra şunmazsın

Bizi öldirdi gam muṭrib kerem kıl al ele nâyı
Ser-â-ser mürdedür 'âlem dahî sen şûra şunmazsın

Tehî kalmış nemekdân-ı ümîdüñ bilmem ey Nâbi
Niçün dest-i niyâzuñ sîne-i pür-şûra şunmazsın

95*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Göñül danışmadın ol buğday añlu pûra şunmazsın
Kadîmî meşrebüñdür şorbâ-yı bulğura şunmazsın

Gelelden köylüveş sen de bu şehre âferîn ey dil
Diküp göz lokma-i nâna pilâv-ı sûra şunmazsın

Göñül bilmem niçün aşmasız olan bağa varmazsın
Bu orman-gehde şultandan tehî tabura şunmazsın

Bizi toñdırdı kış oğlan aman gel âteşi ıŖlat
Bütün halk uŖüyor sense tağarda kora Ŗunmazsın

Hevâyî iŖtihâ germ ortalık tenhâ uŖak der-pîŖ
Niçün dest-i dirâzuñ 'uğde-i uçkûra Ŗunmazsın

96

'İŖMETİ

Mütefâ 'ilün Fa 'ülün Mütefâ 'ilün Fa 'ülün
Çün o Ŗâhuñ âsitânın Ŗeb-i ğam penâh edersin
Ne gerek ya dağî ey dil yine böyle âh edersin

Ten-i zârı irğüresin der-i yâre ğâfil etme
Çıka seyre Ŗâyed ol Ŗûh hele bir nigâh edersin

Ŗeb ü rûz âh u nâleñ ne bilür o yâr-ı sermest
Dem-i 'ömr-i nâzenîni ya niçün tebâh edersin

Dil-i nâ-murâduñ ey çarğ ne recâsı var senden
Kimedür bu Ŗîve vü nâz kime 'arz-ı câh edersin

EŖiginde yer gerekse saña 'İŖmetî o mâhuñ
Dil ü cânı bir dem evvel aña rû-be-reh edersin

96*

Mütefâ 'ilün Fa 'ülün Mütefâ 'ilün Fa 'ülün
Çün evin 'Acem heğimüñ seheri penâh edersin
Niçe bir çarı bekâra yine 'özr-i bâh edersin

Eger iktizâ ederse ısıcağda şuya girmek
Atılup tırançalardan Tuna'da şinâh edersin

Şakınup kışın şovukdan depesin kıoca babanuñ
Kavuk içre kelle-pûşın keçeden külâh edersin

Torı ata acımazsın çayırını aldı deyü
Şuluğını tobrasında 'alefiyle kâh edersin

Sühanuñ cihâmı tutdı bu revişle sen Hevâyî
Çağını 'adûlaruñ hep tolu has giyâh edersin

97

SÂBİT

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Lisân uzandı gece sâkî şarâba sebû

Bu teşnelikle 'azâb eyleme bizi bize kıo

Qumâş-ı 'ârızı bir dibine düzmege döner

İki piyâle şarâb içse ol büt-i gül-rû

Şolup harâret-i tebden yeriyle bâğ-ı cemâl

O sîm-i sîb-zeķan oldu zerd-i şeftâlû

Siyâh hâl mu'anber degil 'izârında

Göbek düşürmiş o gül-zarda gezen âhû

İkisi sâkî ile bir kıapaklı olmışlar

'Aceb kıaçan oldu bu sebzelikde gedû

Ney birağma Şâbit Cenâb-ı Mevlânâ
İfâze-i nefsin etmiş idi ol eserdür bu

97*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Sözi uzatma yeter hâlî edüp ozanlığı ço
Bizi de gâhice söylet boğaz alanlığı ço

Çumâş alup eline çekme derzi silme peşe
Kâlâşet etme yeter gel bu kâltabanlığı ço

'Aceb neden bize bilsek bu mertebe lo lo lo
Sefîh-i 'ırza çeküp zâde-i fülânlığı ço

Çanağ çanağ şuna sâkî dilüñ burup şarma
Se rûze şîre içüp gel bu dil-buranlığı ço

Çazan kazanda ye varup ele şahan yalama
Yeter saña bu naşihat şomun-kıranlığı ko

Şoşak şoşak ne gezersin dükkânı bekleseñe
Hevâiyâ boşa yelmekde yelkovanlığı ço

98

CEVRÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Câm-ı lebüñden erse eger kâm-ı ârzü
Tolmazdı zehr-i hasret ile câm-ı ârzü

Hâl-i rûhuñ ki dâne-feşân-ı ümîd ola
 'Uşşâka bâğ-ı cennet olur dâm-ı ârzû

Ta'cîl ederse ğamzene cân vermede n'ola
 Şabr etmege kıomaz dili ibrâm-ı ârzû

Yâd eyledikçe tırra-i 'anber-şemîmüñi
 Dilde füzûn olur tama'-ı hâm-ı ârzû

Cevrî şu deñlü kâmdan etmiş ferâğ kim
 Gelmez zebân-ı hâtırına kâm-ı ârzû

98*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Adsız kıazır nigînimi hâkıkâk-i ârzû

Kesmez yapar bıçagımı sekkâk-i ârzû

Şandıklarımı açmadılar kâr-vân-ı Şam

Yok gibi bağıbaşdı ile kâk-i ârzû

Germ-âbe şuffesinde yatırdup beni çöker

Kâbus gibi üstüme dellâk-i ârzû

Baht-ı siyeh çıkardı mürekkebe yerine hep

Mezce olsa zâc-ı âhım ile zâk-i ârzû

Tamğalı pestili yemiyorlar Hevâiyâ

Çamkerten oldu şimdilik Etrâk-i ârzû

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Dökelim biz gözimiz yaşını şeb-nemcesine
 Händeler etsün ol âfet gül-i hurremcesine

Girelim bâğ-ı vişâline o serv-i nâzuñ
 Şahn-ı firdevs edelim meskeni âdemcesine

Zahm-ı hicrânımı çok çekdik o şûhuñ bârî
 Bir zemân şaralım sîneye merhemcesine

‘Azmimiz Ka‘be’yedür devlet-i şâhenşehide
 Şimdiden nûş edelim şuları zemzemcesine

Nâbiyâ hazret-i Hâk pâdişeh-i devrânüñ
 Ede ‘ömrini füzün ‘İsî vü Meryemcesine

99*

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Aşla marulı şık ekdikçe sipergamcasına
 İrilendi lahana başları şalgamcasına

Sen iç oğlâmı degilsün karakolluğculuğ et
 Burma astârı başa şarma muğaddemcesine

Yoğsa ağzuñ deve mi depdi ki böyle şuşduñ
 Ne bu ellerle işâret bize ebkemcesine

ağıdup b d-1 muğ lif tuzımı g steremez
amanı torba ile a atuğa nemcesine

Bengilik mi yed n  y  ki Hev y  yoğsa
Ne bu kec-rev hareketler yine sersemcesine

100

L M ' 

F 'il t n F 'il t n F 'il t n F 'il n

 ye kim almı ağın ol addi b l   stine
anki t vus-1 cin ndur ondı t b   stine

 ne-i reng nini z lfinde g rdi dil dedi
Bir s var olmu h m dur per-i 'an a  stine

em u ebr n  zre neyler h l-i m g n ey anem
Nok a  onmaz  re-i y s n   t h   stine

G z diker ' ıklaru n her dem leb-i  r n ne
Y raur b d m-1 reng n  onsa helv   stine

L mi'  g n ge se n'ola b d-1 la'lden m d m
C n verir rind-i cih ndur c m-1 ahb   stine

100*

F 'il t n F 'il t n F 'il t n F 'il n

Bağ ne  rnekler  ıkarđım nağ-1 Leyl   stine
G r ne  ular  ondıram  ondıram Mecn n-1 eyd   stine

Kûh-ken'lik eyleyüp Şîrîn'imüñ taşvîrini
 Kazma-i âhımla kazdım seng-i hârâ üstine

Ben bu dünyâ evine geldim yatam kalkam deyü
 Hacı yatmaz oldu adım ehl-i dünyâ üstine

Hırlaşur bir lâşeye üşmiş niçe biñ dâne kelb
 Biz de pây almak için geldik bu gavgâ üstine

Ey Hevâyî bir kaşık râhat yedirmezler baña
 Biñ sinek kalkar düşer geldikçe şorbâ üstine

101

NÂBÎ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bu hasret böyle kalmazdı dil-i endûhgînimde
 Dimâğ olsa eger harf-i niyâza nâzenînimde

Çomaz mihmân kâr-ı digere imkân-ı güncâyış
 Edelden secde baş-ı bûriyâ kaşr-ı cebînimde

Gülüp açılmağa yok h^vâhişim hâtırda hem yoğsa
 Benim neşv ü nemâ ser der-hevâdur âstînimde

Hevâyîler gibi gerdûna ref'-i 'arz-ı hâl etmem
 Edüp pîçîde gam-ı tûmâr âh-ı âteşînimde

Eder bâlâ-yı ye'se dûhte pîrâhen-i ümmîd
 Benim dükkânçe-i hayyât var kalb-i hazînimde

Benim ol ravza-i sîr-âb-ı cûy-ı istikâmet kim
Nihâlim bîd-i mecnûn olsa kec bitmez zemînimde

Ben ol naḥl-i vefâ-bâr-ı riyâz-ı himmetim Nâbî
K'olur ta'm-ı şeker ḥanzâl mezâk-ı mîve-çînimde

101*

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bu çiğ et böyle kalmazdı pişerken dîk-i tıynimde
Bıçağ olsa eger kat'-ı piyâza eski kıynımda

Ḳomaz dükkân-ı Hacı Ḳanber'e 'Urbân-ı kum-şâğış (?)
Edelden Şamlı tarḥ-ı lûbyâ lahm-ı 'acînimde (?)

Gezüpdî demege yokdur şoḳaḳda istegim yoḥsa
Benim ser-ḥoşluk iki ḳatdur âb-ı dâr-çînimde

Kirâcılar gibi ayâğa şapşal postal ayıtmam
Şarup eski çaput ḳat ḳat derûn-ı kâlçînimde

Olur mecrâ-yı âba rîḥte şîrûḡan-ı şâfi (?)
Benim çok semsem-i nâ-kûb var tâze taḥînimde

Benim ol ḳar'a-i ter-sebze efsâr-ı celâdet kim
'Uşârem zehr-i ḳâtil olsa telḥ olmaz pelînimde

Hevâyî ben o ḳışlak-ı naḳîlim ḳal'a içinde
Olur bâd-ı seḥer ak yel revâk-ı şeh-nişînimde

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Cenâb-ı Hakk'ıñ eden i'tirâz dâdesine

Açar dehân-ı tama' rızık-ı nâ-nihâdesine

İki nefesde tayanmaz hazâ'in-i encüm

Nişâre çenber-i mihrüñ kefi-güşâdesine

Bu pîç ü tâba düşerse 'aceb midür mektûb

Siyeh midâd dökilmiş beyâz-ı sâdesine

Ne mat olur ne hücum eyler üstine a'dâ

Bu lu'betüñ şehî reşk eylesün pîyâdesine

Hased bu bezm-i sivâ-sûza kim hicâb eyler

Ta'alluk etmege çeşm-i habbâbı bâdesine

Bilür ta'ab dahî bir kısmet oldığın Nâbî

Şunan muqaddere-i rızıktan ziyâdesine

102*

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Uyup elüñ sözine varma top salyasına

Şakın girüye deper âteş urma falyasına

Şamanı tartar iken tur yanında kendüñ şay

İnanma kâtide kıntarcıbaşı dalyasına

Gehî foğulluğ edüp aşıçı artıcağ kaçır
Tuzı oranı ile kıoymaz ayva kıalyasına (?)

Çıkınca taşra boğazdan gemiler atalaruñ
Ne nağşaya yanaşır ne ispisalyasına (?)

Var iken Edrine'nüñ kıargası kıulağ tıtma
França milketinuñ nağme-i kıanalyasına

Kılıç degilse egerçi Hevâyî tımâruñ
Uyup elüñ sözine varma top şalyasına

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bend-i kıabâ çözülmeye tâ câme çıkıymaya
Nağd-i vişâl 'âşık-ı bed-nâme çıkıymaya

Vâ'iz çıkarsa kıürsiye her cum'a ğam degil
Ammâ bolaykı luťf ede bayrama çıkıymaya

Berr-i Hicâza şemme-i zülfüñ yetürse bâd
Hüccâc kıala bâdiyede Şâma çıkıymaya

Bâmuñda pâs-bânlıđuñ etmezse mâh-ı nev
Şâma erişmeye dilerim bâme çıkıymaya

Dâ'im revâ mı ğayra çıkı tığ u hançeriñ
Bir hişşe dağî 'âşık-ı nâ-kâme çıkıymaya

Qaldı hayâl-i hançeri şad-pâre sinede
Mâhiye beñzer ol ki düşe dâme çıkmaya

Bâkî harîr-i zülfi gibi şöyle añlarım
Sâ'ir kumâş o serv-i gül-endâme çıkmaya

103*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Tâ kim koşuk çözülmeye dolama çıkmaya
Dînâr-ı sürh-i ücret-i hammâme çıkmaya

'Avret çıkarsa şokağa her cum'a suç değil
Ammâ bolayki furk iki bayram çıkmaya(?)

Mazlum konağa zerre-i mihrüñ verirse tâb
Huffâş kıala pencerede câme çıkmaya

Üstinde sâye-bânlığı etmezse şarmaşık
Sakfa erişmeye dilerim dâme çıkmaya

Her gün revâ mı halka çıka tatlu köfteler
Bir vaşla dahî bengî-i sersâme çıkmaya

Nağ'-ı dilimde beñleri atlambaç oynuyor
Beñzer o taşta kim diye yuf dâme çıkmaya

Nağl-i kaddi gibi sezerim kim Hevâiyâ
Şâyed fidan budak nev-âşâma çıkmaya

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ĥâk etdüñ ise cismüñi dildâr yolında

Çün sürme girersüñ göze her-bâr yolında

Şad gûne güneh mâni'-i eşk-i nedem olmaz

Sedd olmaya çün seyl ĥas u ĥâr yolında

Ĥâk-i rehi nâ-refte-i reng-i ruĥ-ı 'uşşâk

Ol serv ise dâmen-keş-i âzâr yolında

Ser-menzil-i iĥbâle vuşûlî şanur âsân

Her kim ki ta'ab çekmedi idbâr yolında

Ĥaşd eylemiş öldirmege kûyında görünce

Şâkıb ne dese ĥaĥkuña aġyâr yolında

104*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Aydınlular eşmez idi esfâr yolında

Ĥoĥoros bulunmasa Ĥameşvar yolında

Çaġın şırıġın cümle bıraĥdırdı sipâha

Ĥaġ arısmuñ çuĥması Ĥolar yolında (?)

Ser-ĥadlileri 'av 'av ile bekçi köpekler

Ĥoymaz çeteye çuĥmaġa sañsar yolında

onak beri gel var mı değiş deyü tatarı
Cân-bâz çağırır ordu vü bâzâr yolında

At tut demidür istedigün gibi Hevâyî
ullan feres-i lâfı Sigetvar yolında

105

NÂBÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
Etdi yek-reng şabâ gülşeni meyhâne ile
Germ-hûn oldu bu gün yine gül peymâne ile

Gece çok yandı baña havfım odur ki bu gece
utuşur şem‘-i şeb-ârâ yine pervâne ile

‘Ahdim olsun o perî meclise gelmezse eger
Yıkayım ‘âlemi bir na‘ra-i mestâne ile

Siteminden gilemend olmaz idim neyleyim âh
Âşinâ olmasa her gördüğü bîgâne ile

Nâbiyâ terk-i hîred vâsıta-i râhat imiş
atı çok meşveret etdim dil-i dîvâne ile

105*

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
odı bir şekle qarı çilbırı kaygana ile
aynadı çorba ocağda yine ter-hâne ile

Evde hırlaşmaları böyle kalursa bir gün
Döğişür çarı bekârı yine çaynana ile

Borcım olsun çara kız çergeye gelmezse eger
Yaçayım ormanı bir na'ra-i çingâne ile

Dögdirirdi baña yâr aşçıyı pek neyleyeyim
Tâ gelince börek eglenmese merdâne ile

Ey Hevâyî delilik lâzime-i devlet imiş
Nekbeti etdi konuşmak bizi ferzâne ile

106

NÂBÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Ta'n etme zâhid ehl-i çamuñ süz u tâbına
Baç baç 'izâr-ı dilbere baç âb u tâbına

Bülbül figâni kesme ki neşkûfte çoncenüñ
Düzd-i nesim girmeye tâ câme-ğ^vâbına

Döndim çamîde-çadd ü siyeh ser-nüvişt ile
Mecmû'a-i çamuñ varaç-ı intihâbına

Şanmañ şafaç ki yandı ser-i dâmen-i felek
Bezm-i belânuñ âteş ürirken kebâbına

Bir niçe çâm verse de biñ naçd-i çam nişâr
Pîr-i muğânuñ etsem ayağı turâbına

Nâbî ne hoş zamîr-şinâs oldu rûzigâr
Yârüñ nezâket ile tokındı nikâbına

106*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Taş atma köyli avcılaruñ toy kilâbına
Bağ bağ şikârı tavşana bağ tüyli kâbına

Gör be gözüñ ayırma delikden ki qarınuñ
Hırsız şıçan dadanmaya tâ mum dolâbına

Döndim bu eski kürk ü siyeh çizmeler ile
Şehrüñ piyâde kul tolaşan ihtisâbına

Üstim başım kan oldu şakalım tutışdı hep
Bağlarda çalışur iken orman kebâbına

Fincâmı tolu verse de telveyle ben dahî
Başsam kalâyı kahvecinüñ câme-^vâbına

Oldı Hevâyî'de ne güzel düzd-i bâhûs
Yârüñ uşûl ile el uzatdı çorâbına

107

NÂBÎ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

Yürir şitâb ile gam hâtır-ı nizâra gelince
Heves füzûn olur elbette bir diyâra gelince

Ne deñlü olsa Őikeŧ kemân-ı tâķat-ı ‘aŧıķ
Yine taħammül eder tîr-i cevr-i yâre gelince

Bilindi kim var imiŧ ħârı gülŧen-i ‘ademüñ de
Bu bâġa dâmen-i gül-ġonce pâre pâre gelince

Selâmet ister iseñ çıkma baħr-ı ‘aŧķdan ey dil
Ki mevc-i sille-ħor-ı redd olur kenâre gelince

Ne âb vardı gözinde ne tâb var dilinde
Pür âb ü tâb idi Nâbî ġam-ı nigâre gelince

107*

Mefâ ‘ilün Fe ‘ilâtün Mefâ ‘ilün Fe ‘ilâtün
Düzen verir çarıġa âh-ı kûy-ı yâre gelince
Ki yolcular uyur elbette bir diyâre gelince

Ne deñlü olsa deve yaylımında mest-i küf-efŧân
Yine gömürdenür ıġdıķça zîr-i yâre gelince

Bilindi kim var imiŧ toñı ŧehr-i Edirne’nüñ de
Ĥaŧırlı ŧiŧe bu dükkâna pâre pâre gelince

Ĥuzûr arar iseñ ayrılma atüñ iŧlememiŧinden
Ki ŧur tavar baŧar çifteyi kayara gelince

Ne furtına kesilürdi ne ŧayķa pupa giderdi
Hevâyî korķuda idi Boġazħiŧâr’a gelince

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Müşğ-sây etdi dimâğ-ı cânı gîsûlar yine

Nâfe-rîz oldı bu sevdâlarla âhûlar yine

Hâhiş-i vuşlat mı hiss etdi telâşımdan yine

Mevc-ğiz-i çîn-i nâz olmağda ebrûlar yine

Çamze hâmuş-ı tegâfûl dîde leb-rîz-i gâzab

Ruḥşat-ı güftâr bulmuş gibi pür-gûlar yine

Yâr meclisde gül-i câm elde bülbül nâlede

Vaktidür mestâne refîâr eylesün cûlar yine

Ferş-i râh olmağ gibi bir nev-nihâle niyyetün

Nâbiyâ hâlî degildür bu tek-â-pûlar yine

108*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Pür-telâş etdi ricâl-i bengi corcular yine (?)

Ṭoruğa çıkdı o kôrķularla mey-cûlar yine

İçerü girmek mi sezmişdür şitâbımdan 'aceb

Ḳufl-bend-i dûrbâş olmağ da kâpular yine

Bir buçuk dirhem gelürse nalçesi pâbûçlarıñ

Artıgın almaz içerden degme burğular yine

Ṭoñ çözölmekde qar ergin tağda aq yel esmede
Vaqtidür yalıları başsun gece şular yine

Eksigin tutmaq gibi halkuñ Hevâyî var işüñ
Boş degildür muhtesib gibi terâzûlar yine

109

NÂBÎ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün
Ricâl-i câh ile hem-hâl idik zemân ile biz de
Mekîn-i mesned-i iqbâl idik zemân ile biz de

Fütâdegân-ı gama sâye-i 'inâyetimizden
Zekât-bağş-ı per ü bâl idik zemân ile biz de

Mişâl-i ma'nî-i rengîn ü şî'r-i terâsâ
Temâm-ı muntazamü'l-hâl idik zemân ile biz de

Felek bu güne tehî dûş-ı ğurbet eyledi yoğsa
Metâ'-ı şöhrete dellâl idik zemân ile biz de

Kemîne nemleyi pâ-mâle niyyet etmemişizdür
Bu 'arşagâhda hayyâl idik zemân ile biz de

Niyâz-mendlerüñ mezra'-ı ümîdine Nâbî
Sehâb-ı reşha-i ifzâl idik zemân ile biz de

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

Bu baht-ı şûm ile remmâl idik zemân ile biz de
 'Aceb nuhuset ü bed-fâl idik zemân ile biz de

Dükânımız pür idi istiridye midye kâb ile
 Bızâ'a şâhibi bakçal idik zemân ile biz de

Gehice bit bâzârında meyâncilikler ederdik
 Metâ'-ı kehleye dellâl idik zemân ile biz de

Dirîğ şimdi 'amelden kalup g... çöker oldık
 Zenâna haylice meyyâl idik zemân ile biz de

Hevâ-yı nefsile çok yelkovanlık eylemişizdür
 Hevâiyâ saña hemhâl idik zemân ile biz de

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Olmadın bûy-ı gül-i kâme meşâm âmâde
 Olur âgûş-ı meşâmımda zükâm âmâde

Gâh sâkîsi gehî bâdesi geh sâgarı yok
 Görmedim meclis-i maşşûdı temâm âmâde

Sen hemân destüñi gül-çîn-i niyâz eyleye gör
 Dem gelür ey dil olur gülşen-i kâm âmâde

Bâdeyi baht-ı siyâhım eder âb-ı hayvân
Eylesem kesb-i neşât etmege câm âmâde

Düşmez âgûşına Nâbî'nün o vahşî etse
Zahımdan sîmede biñ halka-i dâm âmâde

110*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Olmadın def'-i tekâzâya gulâm âmâde
Olur endâm-ı gulâmımda cüzâm âmâde

Gâh hoş-âb u gehî turşısı geh etmegi yok
Görmedim şöhet-i helvâyı temâm âmâde

Sen hemân çekme elün 'ukde-i şalvarından
Vaqt olur kim saña da ola merâm âmâde

Ṭâli'im şâm-ı vişâli eder elbet tîre
Oturırken dañî dîdemde menâm âmâde

Bize tanzîr Hevâyî edeyim derseñ eger
Eyle bir cöngge bütün halı-ı kelâm âmâde

111

NÂBÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Oldı bir nahvet-perestün dil yine dîvânesi
Kim niyâz olmuş şehîd-i gamze-i mestânesi

Kâse nûş eder gönül ol bezmgâhuñ k' eylemiş
Sâgar-ı hürşîdi gerdân ğayret-i peymânesi

Dil çerâğ-ı encümen-pîrây-ı bî-hûşı olur
Seng-i dest-i kûdegândur her taraf dîvânesi

Dil o şahbânuñ harâb-ı ser-girânidur k' olur
Mîhr-i 'âlem-gîr ser-pûş-ı hum-ı meyhânesi

Devlet-i târîkî-i hırmânda Nâbî eylemez
Şem'-i pür-nûr-ı ümîdi zînet-i kâşanesi

111*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir zenüñ oldı yine dil şevher-i merdânesi
Kim remîde-hâtır olmuş fitnesinden ânesi

Kâse-lîsidür gönül ol şofranuñ kim eylemiş
Kepçe-i kazğânı gerdân lezzet-i hef-dânesi

Dil mülevven şem'a-i şâm-ı hınâ-yı 'urûs olur
Fiskesinüñ yoşma-gândur tepside kestânesi

Dil o oğlanuñ g... ardınca gittikçe olur
Şol eli avcı içi tonında rîzân hânesi

Kesret-i şakirdi var iken Hevâyî eylemez
Bûm-ı şümü sâkin-i dükkânçe-i vîrânesi

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
 Râm eyledim niyâz ile ol şîve-kârımı
 Şehbâz-ı deşt-i himmetim aldım şikârımı

Evvel ğubâr-ı dilden ederdim şikâyeti
 Görsem eger müsâ'ade-i rûzigârımı

Etsün mi berg-i gül getüren bâda iltifât
 Püşt-i tekâverinde gören şeh-süvârımı

Dilden kesilmez hele ser-rişte-i ümîd
 Vermem şafâ-yı vuşlata ben intizârımı

Zerrîn kalemle yazsa revâ mihr Nâbiyâ
 Tâk-ı sipihre bu ğazel-i âbdârımı

112*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
 Alt eyledim az aqça ile ol nigârımı
 Cân-bâz-ı hâr-ı yem üçüz aldım tavârımı

Soñra zararlarımдан alur zâyî'âtımı
 Görsem egerçi fâ'ide-i kesb ü kârımı

Eyler mi zîb-i sancağ 'âşûra i'tibâr
 Yayık be-düş evüñde gören çuqadârımı

Nâ'ûreden üzilmedi urġân-ı arzû(?)
Vermem deñizde balığa қа 'r-ı bekârımı

Mûyîn kalemle yazsa sezâdur Hevâyiyâ
Taht-ı zemîne bu ġazel-i nâ-medâr mı

113

NÂBÎ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Ĥayâl-i zülf edermiş 'âşık-ı mehcûrı gördüñ mi
Maĥabbetde bu deñlü fikr-i dûr-â-dûrı gördüñ mi

Hezârân dil gezersin ey ĥayâl-i yâr inşâf et
Bu seyrân etdigüñ yerlerde bir ma'mûrı gördüñ mi

Fedâ eden gönül fikr-i ĥumarı zevġ-i şahbâya
Bu 'işretġâhda bir zevġ-i bî-maĥmûrı gördüñ mi

Mişâl-i âb ĥûn-ı 'âşıkı bî-bâk nûş eyler
Ne bî-raĥm oldıġım ol dîde-i maĥmûrı gördüñ mi

Hezâr-âsâ hemân elden ġoma feryâduñ ey Nâbî
Bu ġülşende açılmaz bir ġül-i meşûr gördüñ mi

113*

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Öpülmezmiş köteksiz ol leb-i pür-şûrı gördüñ mü
Pınar başında böyle reng-i dûr-â-dûr gördüñ mü

Niçe yıl köy başarsın ey Noğay Tâtârı inşâf et
O aqın etdigüñ yerlerde bir taburı gördüñ mü

Mey-i dûşineden geçmez şarâb-ı tâze ister dil
Cihân mey-ğânesinde böyle bir mey-ğ^vârı gördüñ mü

Bekâr oğalarına korkışız varır utanmaz hiç
Ne murdâr oldığın ol qağpe-i âğûrı gördüñ mü

Kirâciveş yüküñ yüklet kıoma yerde Hevâyiveş
Bu yollarda kıuramaz bir şulu çâmûrı gördüñ mü

114

NÂBÎ

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

Beni dil-ğaste görüp çeşmüñe nem gelmez mi
Yâ peşimânî-i evzâ'-ı sitem gelmez mi

Ey düşen dâ'ıye-i vaşf-ı dehân-ı yâre
'Acebâ ħâtıraña râh-ı 'adem gelmez mi

Sen de inşâf ede ey âfet-i bîğâne-nevâz
Ğayr ile ülfetüñ insâna elem gelmez mi

Heves-i kâm ile biz bunca şitâbân oldık
O da âyâ bize bir iki kıadem gelmez mi

Râyegân olmaya mı yine metâ'-ı mağşûd
Nâbiyâ kâfile-i luğf u kerem gelmez mi

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Beni arpacı görüp atuña yem gelmez mi
Ya palâmâni-i kîmaht-ı şikem gelmez mi

Ey düşen dâ‘iye-i seyrine bir kuşlasınuñ
‘Acabâ hâtırâ yebrûh-ı şanem gelmez mi

Sen de inşâf ede ey paştuy çok çukacı puşt(?)
Gügezi şatdıguñ insâna beķam gelmez mi

Etli kapuşka için Bosna’ya vardık âmmâ
Bize pişmiş bir iki baş kelem gelmez mi

Râygân olmaya mı yine dükânlarda yemiş
Ey Hevâyî bu yıl aħlaṭla gügem gelmez mi

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Bahâr geldi yine deste câm alınmaz mı
O gonceden bu havalarda kâm alınmaz mı

Ķalur gider mi bize etdiği bu cevr ü sitem
Sipihrden ‘acebâ intikam alınmaz mı

Ķaṭ-âver olmağıla dil geçer mi dilberden
Sevâdkâr ise de sîm-i hâm alınmaz mı

Eder mi gûş ‘aceb ‘andelîbüñ efgânuñ
O gıncenüñ deheninden kelâm alınmaz mı

Ğurûr hısn ü leţâfet-i hitâba mâni‘ ise
Yâ reh-güzârına varsağ selâm alınmaz mı

Esîr-i zülfi olan dillerüñ nedür hâli
Nesîm-i nâfe-güşâdan peyâm alınmaz mı

Naķşedür saña şeb-gerdlik desem Nâbi
‘Aceb bu sözden o mâh-ı temâm alınmaz mı

115*

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Ťavar geldi yine arpa vâm alınmaz mı
O köyliden bu şıralarda tâm alınmaz mı

Ťalur gider bütün tereke kertilenler de
Bu yayladan ‘acabâ bâl-i çâm alınmaz mı

Şaķal belirmek ile dil geçer mi parlağdan
Sehl tonuğ ise de şırça cam alınmaz mı

Batar mı yapışanuñ destine ‘aceb dikenî
O gıncenüñ sepedinden tıtam alınmaz mı

Yanaşma tâze uşak yanımızda tırmaz ise
Esîr Hâmı’na varsağ ğulâm alınmaz mı

Ťiyâfet olduğı gün evdeki çoluğ çocuğa
Çanağla aşcıbaşından ta‘âm alınmaz mı

Gece ota ota gezme desem Hevâyî ‘aceb
Bu hâş sözden o rüsvâ-yı ‘âm alınmaz mı

116

NÂBÎ

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün
Girîbân-ı meşâmım pençe-i bûy-ı semen tutdı
‘Înân-ı ihtiyârim dest-i gül-geşt-i çemen tutdı

Hayâl-i kâmet-i mevzûnı kaldı dilde dildârûñ
Bu hâk-ı şûreye etdim nişân da nârven tutdı

Ruñın vaşfa gül-âb ile dehen-şûy olmak isterdim
Felek hiss eyleyüp hûşîdden zerrîn legen tutdı

Nigeh gül-çîn iken düzdâne gülzâr-ı cemâlinden
Giriftâr-ı ham-ı zülf etdi ol hâtır-şiken tutdı

Benim tutdı zemîn ü âsmânı şöhret-i ‘aşkıñ
Egerçi deşti Mecnûn Bîsütûn’ı kûh-ken tutdı

Gönül nâmında bir gam-h^vâremiz kalmışdı ‘âlemde
O da vardı ser-i kûy-ı dil-ârâda vañan tutdı

Çeh-i dilde tulû‘ etdikde Nâbî Yûşuf-ı tab‘ım
Açıldı çeşm-i cerh-i âfâkı bûy-ı pîreñen tutdı

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Çalıklı burnımı çengâl-i bûy-ı feslegen tutdı
Hevâmuñ dâmenin yırtmağa kırlarda diken tutdı

O şûha gizli çatmış gibi birkaç nekbeti yoşma
Konuşmakta bizimle şimdi bir başka düzen tutdı

Dükân tamında kıldan gizli bir tuzak kurup oğlan
Hûbî hûbî deyü aldatdı bir yavri toğan tutdı

Gece ser-hûş iken göñlim bulandı kuşmak isterdim
Uşaklar aňlayup kirli bulaşık bir legen tutdı

Benim de berr ü bahri tutdı iş uğrılığım şimdi
Egerçi orduyu voynuk gemiyi pây-zen tutdı

Elif isminde bir oynaşımız kalmışdı 'âlemde
O da vardı Kıyık semtinde evlendi vağan tutdı

Hevâyî şayka-i endişeyi söz bahrine şaldım
Re'îs-i şûh-i tab'ım kıçda oturdu dümen tutdı

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Çâk eyledik telâtü-m-i gamdan kabâmızı
Dilden habâb-vâr çıkardık hevâmızı

Cûyende-i necâtız o yemden ki cümleden
Evvel tutar temevvüc-i yem nâhudâmızı

Olmaz şifâ-pezîr gönül sahk ederse de
Zer-hâven-i felekde Mesîhâ devâmızı

Nâmûs-ı 'aşka kesr verir h^vâhiş-i vişâl
Bir loğma ile bozmayalım iştihâmızı

Pâ-besteyüz bu dâmgeh-i cân-feşârda
Mevlâ müyesser eyleye Nâbî rehâmızı

117*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Giydik seferde tellice Kürdî 'abamızı
Begler gibi şu üstine kırdık obamızı

Hep mâ-melek seniñ deyü yalvarı yaqarı
Nerm eyledik o âfet-i hançer-rübâmızı

Fi'l-hâl bir kaçırğa çıkar târ-ü-mâr eder
Dihkânîyân gibi çaçe çalsak yabâmızı

Gayrı ta'âm etmeyelim şarf-ı hâzıma
Germ-iştihâ ile yiyelim mastabâmızı

Pîrâne-ser dükkâna oturtdık bızâ'asız
Kâğıdcılar içinde Hevâyî babamızı

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

tusa câm-1 bâde gül-gûnı verd-i ter gibi
Sâ'id-i sâkî olur şâh-1 gül-i amer gibi

Sâkiyâ 'aks-i 'izârından fûrûğ-1 câm-1 mey
Rûşen eyler bezmi hûrşid-i ziyâ-güster gibi

Mürğ-i cânı şöyle beñzer etmek isterler şikâr
Ol kara gözler süzildi iki şâhinler gibi

Cûy-bâr-1 eşkim içre çihre-i zerdim benim
Görinür âb-1 revân içinde nîlüfer gibi

Şad hezârân nev-bahâr olsa şu fânî bâğda
Bir gül-i bî-hâr açılmaz Bâkiyâ sâğar gibi

118*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yayma ağızın kırmalar kırma yalancılar gibi
Açma kütünüñ kapağını yalancılar gibi

Pay umup sür şalma alış veriş olan yerlere
Girme her bâzâr arasına meyancılar gibi

Peftere şalma o şâhin kıola gelmez degmede (?)
Eldivanlar giyme bî-ma'nî toğancılar gibi

Yâri koyunımda büyütüdim çok emek çekdim velîk
Hayyızım yok şimdi yanında yabancılar gibi

İntizâm-ı nazmuñ olsun ğıbtâ-i 'ıkd-i peren
Diz Hevâyî sözlerüñ bir hûş şogancılar gibi

119

HİŞÂLÎ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün(Fe'ilün)

Kim açar idi sînede biñ yâre olaydı
Senden güzelim derdime bir çâre olaydı

Mihr-i ruhuñı gün gibi seyretmek olurdu
'Âşıkda eger tâkat-i nezzâre olaydı

O şaf lebüñ söyler idi tûfî-i gûya
Kâdir eger ol lezzet-i güftâre olaydı

Hercâyî güzel sevmez idim bir dahî cânâ
Bir kez seni terk etmege bir çâre olaydı

Yâr açdı Hişâlî niçe biñ yâre tenimde
Kim açar idi bir iki üç yâre olaydı

119*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün(Fe'ilün)

Çıksak gerek engine hava poyraz olaydı
Şandal yerine bindigimiz tonbaz olaydı

Oynardı örümcek gibi dil zülfi telinde
Tağla atarak ipde yürür cân-bâz olaydı

Döndirdi namâz loğmasına gözimi açlık
Besli tavucağ beslice pişmiş kaz olaydı

Verdim saña ben furtınasın berd-i 'acûzuñ
Bir kerre havalar ışımaydı yaz olaydı

Şatrançda mat etmege haşmını Hevâyî
Atmazdı atı kîşe eger açmaz olaydı

(KÂTİB-ZÂDE) ŞÂKİB

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Sâkî çemene câm-ı mey-i nâb ile geldi
Bir şîşe-i gül-gönçe-i şâd ile geldi

Ahvâli ketân-rîşlerüñ vardı harâba
Ol dem ki bütân-hüsn çü meh-tâb ile geldi

Nûş-ı mey-i gül-fâm ile ruhsârı añıldı
Ol berg-i gül-i ter gibi kim âh ile geldi

Taklîd ile tahkîke vuşûl oldu nümâyan
Deryâya has u hâr ki seyl-âb ile geldi

Ayağına düşdi göricek pîr-i muğânın
Mey-hâneye Şâkîb yine âdâb ile geldi

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Dil bezmine izhâr-ı kemâlât ile geldi

Her etdiği da'vâsını işbât ile geldi

Yanında getirdi bile şâkırdini berber

Yârânı tirâş etmege mir'at ile geldi

Mey-ğâneye ol yoşma-reviş etdi 'azîmet

Ammâ ki 'aceb hey'et ü âlât ile geldi

Ĥûbân bileşince oğama eyledi teşrîf

Ol şâh 'aceb ĥaşmet ü dârât ile geldi

Geldikde bu kez Edrine'ye yolda Hevâyî

Gerdûneye hiç binmedi hep at ile geldi

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün(Fa'lün)

Bir çekmedigim kâse-i zehrâb mı ĥaldı

Bir görmedigim câm-ı mey-i nâb mı ĥaldı

Zîr-i bimini hep bilüriz muṭrib-i dehrüñ

Güş etmedigim nağme-i mızrâb mı ĥaldı

Gözden geçirüp cümle kitâb-ı ģam-ı 'aşkı

Ol neşhada bir görmedigim bâb mı ĥaldı

Ka'r- yem-i 'aşkı bilüriz kûşe-be-kûşe
Bir boylamadık lucca ü girdâb mı kaldı

Derd-i gam-ı ebrû-yı nigâr ile Riyâzî
Yüz sürmedigim kûşe-i mihrâb mı kaldı

121*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün
Sur şalmadığım Edrine'de bâb mı kaldı
Yalamadığım şofra şahan kâb mı kaldı

Geh Kâhire'de gâhîce Tekfurtağı'nda
Nüş etmedigim sübye mi vişn-âb mı kaldı

Kürkübaşı'nun kendi cenâbet eli boklı
Bir boqlamadık kâkum u sincâb mı kaldı

Ter oğlanı oldım haq ile niçe kurâda
Harmanda yazın dögmedigim şâp mı kaldı

Endâzeledim baır-i 'arûz içre Hevâyî
Eş'ârımı arşunlamadık çâp mı kaldı

122

İŞMETİ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Bâzûy-ı baht ger pür ederse kemânımı
İster verây-ı Kâfa kosunlar nişânımı

Bî-hûde gerd-i evc-i ğamım rûzigârda
Bir ârzû ile kômıřım âşiyânımı

Ğark-âb-1 eşk ü âteş-i emvâc-1 ğasretim
Ħall eylesem bu remzi kim añlar zebânımı

Derd-i dile bulunmadı bir çâre-sâz ğayf
Hengâm-1 ‘izz ü nâze düşirdim zemânımı

Elbet de ‘İşmetî ğörinür sâĦil-i ümîd
Mühlet verüp Ħuda eger almazsa cânımı

122*

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün
Ormân-1 baĦt kırdı kûrarken kemânımı
İster ŞakartâĦı’na kôsunlar nişânımı

Yaşlık çüritdi urdı tolu hep çiçekleri
Ħarmanda kâldı kâldıramadım şamanımı

Şoymantı ile hep kırarım öykülerin (?)
Korsa kirâcı koma kırar nerd-bânımı

Bâzû-yı rûstâyidedür şimdi dâĦ-1 ‘aşk
Çiftçi eline ğayf düşirdim toĦanımı

ToĦrı yürirdi aĦsamaz oldu ToĦal İmam
Ħörse Hevâyî bu ğazel-i nev-zebânımı

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Açıldı 'âşıkın yine dâğ-ı nihânları
Yer yer zühûra geldi maḥabbet nişânları

İstanbul'a aḳarsa gönül cûyveş n'ola
El şalmada sefinelerüñ bād-bânları

Ey mest-i câh mâye-i 'ibret yeter saña
Devr-i güzeştenüñ okıman dâsitânları

Dil-besteyiz o genc-i tehî-dest-i bahta kim
Ru'yâsına mu'abbir arar pâs-bânları

Nâbî ḳalurdı zâviye-gîr-i 'adem sühen
Erbâb-ı nazmuñ olmasa ḥüsn-i beyabanları

123*

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

İç oğlanı ḳafallarınıñ öldi eşleri (?)
Geldi dökildi öte yaḳanıñ keleşleri

Gûş eyledünse zezeme-i el-'ataşları
Nüş eyle emmi ezdicegüñ yağlı keşleri

Orduya müjdeler yine geldi Tatar'lar
Derler ne deñlü var ise ḳırlarda leşleri

Bâzîçesiyle yıkdı niçe pehlevânı ol
Hengâmelerde seyr eder idüñ güreşleri

Taraldarak Hevâyî-i zâr etdi haşmı marş
Göñlince geldi nerd-i mizâhuñ dü-şesleri

124

NÂBÎ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Bulsa her kande ki bir şâf-dili âb gibi

Dil-i ser-geşte döner üstine dullâb gibi

Kıblegâh-ı şaf-ı maşşûd olamazsın ey dil

Sîne-çâk olmayıcağ sîne-i mihrâb gibi

Çıkmadı dâ'ire-i dâğ-ı maḥabbet dilden

Sîne-i yemde olan halka-i gird-âb gibi

Şubḥ-ı maşşer çıkar ancak gam-ı dil ey Nâbî

Dide-i baḥta konan kâfile-i ḥ'âb gibi

124*

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ḳanda berrak ferâḥî ki göre bâb gibi

Dil-i gendide aḳar içine çirk-âb gibi (?)

Ḥırdavât-ı kühen ile toyamazsın ey dil

Ḳarnuñı yarmayıcağ taḥte-i dullâb gibi

Gitmedi cûşîş-i şafrâ-yı rezâlet dilden
Mermer üstinde olan kıatre-i fîz-âb gibi

Şubaşı öyle gerekdür ki ata bindigi dem
Etegin borçlu tuta mezdek-i kezzâb gibi

Taşraya şîşe Hevâyî çıkamaz çatlamadan
Topuñ ağızına konan gülle-i bî-çâb gibi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Câm-ı Cem vaşf-ı şarâb-ı dil-güşâ söylenmedi

Bezme lâyıq bir hikâye sâkiyâ söylenmedi

Bü'1-'aceb bir bezme vardım güş edüp erbâbını

Her ne söylendiye anda bî-riyâ söylenmedi

Olmadı kimse dil-i bîmâre hayfâ çâre-sâz

Derdimiz söylendi ammâ bir devâ söylenmedi

Kâkül-i dil-berden oldu niçe bahş ammâ yine

Hâl-i dil nâ-güfte kaldı ey şabâ söylenmedi

Meclis-i dil-berde Rüşdî yâd olup bî-gâneler

Bezm irüp yâbâne harf-i âşinâ söylenmedi

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ket-ğudây-ı dâra söyle mastabâ söylenmedi
Bâz-geşt-i Türk-i seg-bân-iştihâ söylenmedi

Ben konak gam konâğında heft mecânâ dilâ
Hânemüñ hakkında bir aqça kirâ söylenmedi

Hırş-ı dil pek mefte kaldı sük-ı dilberde yine
Her yemek söylendi ammâ baklavâ söylenmedi

Hışlayarak geldi dükkâna ki nâ-a‘lem henüz
Nisye-i mensiyye-i bey‘ u şırâ söylenmedi

Otaya geldikde dilber işimiz oldu temâm
Ey Hevâyî anuñla aq kara söylenmedi

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Hüsnüñ ol meydür ki sermestîdür anuñ şisesi
Hâl-i rûyuñ dânedür kim câm olupdur rîşesi

Rûyuñ ol âteşdür ey meh dûdidür zülf-i siyâh
Ğamzeñ ol şîr-i jiyândur diller olmuş pîşesi

Ğâfil olma şest ü şüy et destüñi herğardan
Kûh-kenden ‘ibret al gör netdi aña tîşesi

Âferînler ibn vaqt ol ‘ârifüñ her kârına
Zevk-i vuşlatla şafâ-yı bâde olmış pîşesi

Her kişinüñ bir teveccüh-gâhı vardur Tâlibâ
Bülbülüñ gül ‘âşıkunñ dil-dârdur endîşesi

126*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ergavânî tâc koy tolsun derûnım şîşesi
Tâ ki gülgûnî boyana hep şakalım rîşesi

Cüнди meydânında cevz oynar iken neyleyim
Hep yutuldım kalmadı kîsemde oyun piresi

Bir dağî odun yarıcinuñ yanına varayım
Bozayazdı çehremi az kaldı hemân baltası

Şan‘atımda mâhir oldım bir şey icât eylesem
Ben ölürsem oğlumuñ olsun bu şan‘at pîşesi

İnce ince fikre düşmiş gör Hevâyî kaşmeri
Gâlibâ vardur kedinüñ yine bir endîşesi

127

VEHBÎ

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

Ol berbere ‘uşşâk tirâş olmağa üşdi
Gör sen de gönül kayd-ı serüñ iş başa düşdi

Cem' oldı maţâf-ı der-i dil-berde dil ü cân
Hâcî hâcîye Ka'be'de gûyâ ki bulışdı

Mir'âta bakıp kaldı görüp 'aksini hayrân
Gûyâ iki hasret biri biriyle görışdi

Deryûze edüp ol kuzumuñ ni'met-i vaşlın
Tuyınca yedim cerbini ammâ ne sögişdi

Çok sencileyin âfet-i şîrîn-dehânuñ
Kand-ı leb ü şehd-i ruħına mûrlar üşdi

Ėurtaramadı dâmenini dest-i kazâdan
Dil maħkeme-i 'aşkda haylice sûrişdi

Bilmem ne şakâ eyledi Vehbî bu gazelde
Yâran okıyup Sabit'i yâd etdi gülışdi

127*

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ol iki şakallı gidi şehvetle öpüşdü
şan iki toñuz şevk ile g... g... tokışdı

MürĖ-i dil-i âvâre görüp dâne-i hâlin
Ėulyâ-yı vişâl ile nefis damına düşdi

Tenhâ öpüşür gördim iki dilber-i mesti
Bağdım giderek birbirine şofıra koyışdı

şehvetle hayâl eyleyicek vuşlat-ı yâri
Bî-çâre kaţır calk urarak ardına düşdi

Dil aldı fetîli göricek şem'-i cemâlin
Pervâne gibi şevkına cân atdı tutuşdı

Etfâl-i sebakı^vân ile ol h^vâce-i gılmân
Bu mekteb-i 'âlemde fulân etdi kocışdı

Vehbî'ye şakâ etdi Hevâyî gâzelinde
Tel kırdı lâîffeyle biraz vardı bozışdı

TAHMİSLER

Ġazel-i Hevâîf Tahmîs-i Nâ'îf

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Hirâs-ı yahçe şalduñ kişte ey bî-dâd bilirsin
 Koparduñ her tarafından ebr-i tûfân-zâd neylersin
 Tokur çün cıncıklarım hep eyledüñ ber-bâd neylersin
 Dağıtduñ arpa vü buğdâyımı ey bâd neylersin
 Edüp hırmen-gehim yek-ser harâb-âbâd neylersin

Nazar der-bendiniñ gûş etmedüñ mi buzlı bârânın
 Dağî Kamçı Suyı'nuñ Kırkgeçid'de far-ı tuğyânın (?)
 Ya Aydos ovasınuñ çekmedüñ mi hîç tûfânın
 Geçersin ey çitâk kışdur demezsin çenge Balkan'ın (?)
 Görinmezse dipiden soñra Karn-âbâd neylersin (?)

Etibbâ-yı Yehûd'a oldı kânûn tecrübeñ hâlâ
 Macaroglı'nuñ ettin mürde iken nâmını ihyâ
 Mizaca göredür tedbîr ile hem şerbetüñ zîrâ
 Edersin gerçi her bâsûra hıçne ey levî ammâ (?)
 Olnca 'illet-i ma'hûde mâder-zâd neylersin

Tetimme

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Çocuklarıñ bilürsin oyun oynadıkların çünkim
 Unudup vâlideynin aña toymadıkların çünkim
 Acırsın döğmege gördikçe ağladıkların çünkim
 Şokakda istemezsin âşık oynadıkların çünkim
 Ya şâkirdâm erkenden edüp âzâd neylersin

Dükkânda Nâ'îlveş dest-gâhuñ pâk kırmazsın
 Varup cerr-i 'alâk aqvâlini ehline şormazsın
 Uyursuñ bezr isinüñ alınmca yağı kırmazsın
 Hevâyîveş mürekkeb hâvenine tokmak urmazsın
 Tekellüf ber-taraf ey kıârî-i üstâd neylersin

2

Ėazel-i Hâfız Tahmîs-i Hevâyî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
 Ėamzeñ hayâli dökmede her demde kıanımız
 Mavze Ėanâsım vereli dilboranımız (?)
 Mey-ĥ'ârelikde Laz kıarıdandur nişânımız
 Geldikçe bize küp düşer ol bekri cânımız
 Şûrîdedür şarâbı sever mîhmâmımız

Ol nâ-murâd-ı bezm-i vişâliz ki kimse hiç
 Demez bize ki gel lebin öp şalyaların iç
 Varsak yanına ederek ızhâr-ı tâb u pîç
 Girsek nühüfte 'arza kıovar bizi dalkılıç
 Ėüş eylemez terahhum edüp el-âmânımız

Bir bezm-i ünse eyledi mahrem bizi felek
 Tahmîs kıahve çâderidür aşılı elek
 Tiryâki bengi mecma'ı tâbi'leri gelek
 Nüş eylenilmez eylesen kıahvesin dilek
 Hâmûş-ı lâl-i hayret olur tercümânımız

Tetimme

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Mûy-miyân-ı yâri der-âgûş etmedik
 Zîrâ ki 'ıydde biz aña çonçoş etmedik
 Dirlik verüp sipâhî vü çâvûş etmedik
 Hiç bir şey ile hâtırını hem hoş etmedik
 Bir kılca kaldı vâdi-i hayretde cânımız

Hâtır-şikeste dil reh-i miñnetde pây-mâl
 Hükâm emânetinde gitdi bütün re's-i mâl
 Manşıb efendi 'âriyefi elde dest-mâl
 Hengâmeler tolaşmadayız gezdirüp cemâl
 Aşbâb ararsa bulmaya nâm u nişânımız

Ol 'andelîb-i gülşen-i derdiz Hevâiyâ
 Hânendelikde oldı bütün kârımız hevâ
 Varsağ da tağa dost deyü eylesek şadâ
 Ol dahî şimdi yañsılamaz oldı hâfizâ
 Yokdur bu bâğ-ı köhnede bir hem-zebânımız

RÜBÂÎLER

*Rubâ'ıyyât-ı Havâyi**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*

Meşreb-i 'Adlî-i 'uryâna pesend

İtler geçmedi tır şirtından (?)

Bir toñuz bostana oldu nâ'il

O da Kürkçübaşı'nın şirtından

*Ve lehu**Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'il*

Dükkânıma oğlan ki tuman-pâçe gelür (?)

Hep hâtırıma fikr-i miyân paça gelür

Mu'tâd budur şâm-ı zenânıñ seheri

Kutlayı kullan cümle zenân paça gelür (?)

*Ve lehu**Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül*

Ebnâ-yı zemân şanma işi müft yapar

Fırşat bulıcağ her biri bir takye kapar

Âhîr ezilüp başı yılan başı gibi

Ol kimse ki toğru yolu qor egri şapar

Ve lehu

Her seher kolladıgıñ 'avret-i ter nâze midür

Yoħsa şayduñ şeb târe püser tâze midür

Çırpıveş pîşine çarpılmayıcak erzâlün

'Âşıkı kıl yerine şaldıgıñ endâze midür

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'
 Söz söylememekde lâle döndim sensiz
 Yok lâle degil cemâle döndim sensiz
 Çâderde amân silâh-dâşım ol kim
 Seg-bân-revişim kafâle döndim sensiz (?)

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'
 Deryâ-yı gamuñda şâla döndim sensiz
 Bûy-i vişâle degil kefâla döndim sensiz
 Bir kerre amân göreyim vuşlatda
 Yengeç-revişim topala döndim sensiz

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûl
 Ölçüm talğıç deñizüñ dibine şalamaz (?)
 İncüyi şadefle dehenine alamaz
 Kayıkçı Beşiktaş'a dek elbette çıkar
 Topğâne öñinden Üsküdar'a şalamaz

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
 Gıtmez eşer-i çüp-ı şaman degirmenimizden
 Geçmez yelin ayağı bizim hârmenimizden
 Çıkmağ hevesiyle kaçagör ey büt mellâh
 Ak yel şağanağı dökilür yelkenimizden

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'il

Yârân-ı şafâ gelmede dükkân-çemize

Bengîleri her gün dizilir h^vân-çemize

Halı etdigün eş'âr-ı çetini añlar

Bir kerre Hevâyi bâkan dîvân-çemize

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'il

Çakmak taşınıñ altına al boya koda

Döndirdi 'aķıķe azacıķ foya koda

Yapdım yüzüğün al diyerek kuyumcı

Dükkâna getürdi öñüme koya koda

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'il

Biñ borç ile bekler tonadır forsa gemi

Maça maçanuñ bendüni pek forsa gemi (?)

Gitmez pupa cânım h^voca ekser bocalar

Baıırüne gibi hiç olamaz orsa gemi (?)

MATLA‘LAR

Müfredât-ı Hevâyî

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

Bir güzel sevdim mişâlin kimseler hiç görmemiş
Birine adın sü'âl etdim dedi anuñ Memiş

Ve lehu

Fâ'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

Çocalık bükdi belim gâyetle
Her gören der bu dağî g... çöker

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

Bir dilber-i Yehûd dil ü cânı cezb eder
Dükğânda açar da müşteriye turfa g... şatar

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Bağlatma ser-i zülfe ruğ-ı sâdeyi görgeç
Küp düşme bün-i humma şakın bâdeyi görgeç

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûl

Ursa gidemez baçar Baırûna ekşer bocalar
İyi g... s... şimdi efendi hocalar

Ve lehu

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Pekîce yeltenirler 'aşka şimdi çolpa 'âşıklar (?)
 Çocuklar arasında oldu şağa şola 'âşıklar

Ve lehu

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
 Şanma bizi ey dil ülfet-i zen-pâreyiz
 Güzellik ile g... s... eski gulâm-pâreyiz

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
 Hattun gelicek rûyuña handeyle dîdem kim
 Ey hür-lika sen dahî âhir baña döndün

Ve lehu

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Verirmiş nâza ter-zînet o kart oğlana çâr ebrû
 Hele yakışdı derler pek güzel dermâne çâr ebrû

Ve lehu

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
 Gıtmez eşer-i çûp-ı şaman degirmenimizden
 Geçmez yelün ayağı bizim hürmenimizden

ÖZ GEÇMİŞ

1976 yılında Yozgat'ta doğdum. İlköğrenimime bu ilde başladım. İlk ve orta öğrenimimi Çorum'un Alaca ilçesinde tamamladım. 1996 yılında Dicle Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. 2000 yılında buradan mezun olduktan sonra Diyarbakır'da üç sene bir ilköğretim okulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yaptım. 2003 yılında Çorum'un Alaca ilçesine tayin oldum. Halen aynı yerde bir ilköğretim okulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım.

